

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO

V OLMOUCI

KATEDRA SLAVISTIKY

**POLSKÁ BELETRIE V PŘEKLADU PAVLA
MIŇOVSKÉHO A PETRA VIDLÁKA**

Polish beletry in translation by Pavel Miňovský and Petr Vidlák

Polska literatura piękna w tłumaczeniu Pavla Miňovskiego i Petra Vidláka

VYPRACOVALA: Bc. Tereza Ševčíková

VEDOUCÍ PRÁCE: doc. PhDr. Ivana Dobrotová, Ph.D.

2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 23. 4. 2013

podpis

Děkuji doc. PhDr. Ivaně Dobrotové, Ph.D. za pomoc s výběrem tématu a za odborné rady a panu Mgr. Janu Jenišтови děkuji za posuzování dílčích úseků mé práce a za cenné rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytl.

podpis

Obsah

1 Úvod	6
2 Davídek Weiser	9
2.1 Davídek Weiser – charakteristika románu	9
2.2 Paweł Huelle – autor románu	10
2.3 Překlad – Pavel Miňovský	10
3 Pravěk a jiné časy	12
3.1 Pravěk a jiné časy – charakteristika románu	12
3.2 Olga Tokarczuková – autorka románu	13
3.3 Překlad – Petr Vidlák	15
4 Kategorie chyb podle Hejwowského	16
4.1 Chyby syntagmatického překladu	17
4.1.1 Chyby slovníkových ekvivalentů	17
4.1.1.1 Nesprávný výběr z více možností	18
4.1.1.2 Nevhodná volba výrazu v uzuálních slovních spojeních ...	28
4.1.1.3 Užití prvních slovníkových ekvivalentů	30
4.1.2 Falešní přátelé překladatele (<i>faux amis</i>)	36
4.1.3 Interference a kalky	44
4.1.3.1 Interference ve slovosledu	45
4.1.3.2 Opisné vazby na místo jednoslovného výrazu	46
4.1.3.3 Interference v předložkových vazbách	46
4.1.3.4 Deformace ustálených spojení	49
4.1.3.5 Kalkování větné konstrukce	51
4.1.4 Bezdůvodná rekonstrukce	53
4.2 Chyby vzniklé mylnou interpretací	54
4.2.1 Záměna dvou různých syntagmat nebo valenčních rámců výchozího jazyka	55
4.2.1.1 Záměna valenčních rámců výchozího jazyka	55
4.2.1.2 Záměna dvou různých syntagmat výchozího jazyka	57
4.2.2 Chybná interpretace scény či scénáře	59

4.2.3 Chybné pochopení modality textu	67
4.3 Realizační chyby	68
4.3.1 Nesprávné ohodnocení znalostí čtenáře	68
4.3.2 <i>Undertranslation</i>	69
4.3.3 Chyby cílového jazyka	69
4.3.3.1 Chyby gramatické	70
4.3.3.2 Neobratné, nevhodné výrazy či slovní spojení.....	72
4.3.3.3 Chybná větná konstrukce	78
4.3.3.4 Chybný slovosled	79
4.3.3.5 Užití souřadného spojení místo vyjádření vedlejší větou nebo jinou vazbou	81
4.3.3.6 Nesprávné užití spojky	82
4.3.4 Chyby vyplývající z nedostatku obecných i odborných znalostí.....	82
4.4 Metapřekladové chyby	85
4.4.1 Výběr překladatelské techniky	86
4.4.2 Vynechávání pasáží v textu.....	86
4.4.3 Dodávání textu	92
4.4.4 Dvě verze	93
4.4.5 Opravování originálu	94
4.4.6 Neopravení originálu.....	96
4.4.7 Paratext (příliš mnoho nebo příliš málo vysvětlivek)	96
5 Překlad vlastních jmen.....	97
6 Závěr	99
7 Resumé	103
8 Seznam použité literatury	113
9 Seznam zkratk.....	117
Abstract.....	118
Streszczenie	119
Anotace	120

1 Úvod

Tématem této diplomové práce je překlad díla *Weiser Dawidek* (1987) polského spisovatele Pawła Huelle a *Prawiek i inne czasy* (1996) od Olgy Tokarczukové. *Weiser Dawidek* vyšel v Česku pod názvem *Davidek Weiser* (1996) v překladu Pavla Miňovského a román *Prawiek i inne czasy* vyšel pod názvem *Pravěk a jiné časy* (1999) v překladu Petra Vidláka. Analýza překladu Pavla Miňovského byla tématem i mé bakalářské práce. Tato diplomová práce je však věnována nejen jeho překladu, ale i překladu Petra Vidláka. Excerpované chyby obou překladů jsou navíc zařazeny do jednotlivých kategorií, při čemž jsem vycházela z klasifikace chyb Krzysztofa Hejwowského, která se opírá o kognitivně-komunikační teorii překladu (jak tomu napovídá sám název publikace *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*). Agnieszka Gicala¹ nám osvětluje pojem kognitivní lingvistika, jedná se tedy o vědu zabývající se lidskými poznávacími procesy. Člověk během svého života nabírá znalosti o světě, které shromažďuje někde v mysli a třídí do jistých tematických okruhů. Jde například o okruhy spojené s barvou, vůní nebo i složitější okruhy týkající se biologie, náboženství či astronomie. Co se týče komunikační teorie překladu, Anna Bednarczyková² uvádí, že překladatelský proces se nejčastěji zkoumá jako proces mezijazykové komunikace (pouze za předpokladu, že každý překlad je komunikát³). S tímto tvrzením a tedy i s koncepcí komunikační teorie překladu přišli stoupenci tak zvané Lipské školy. Na základě této teorie překladu můžeme vydělit tři účastníky překladatelského procesu: autor originálu (*nadawca prymarny*), překladatel (*odbiorca prymarny* i *nadawca sekundarny*) a čtenář (*odbiorca*). Jak je vidět, překladatel v tomto komunikačním procesu plní dvě funkce – funkci toho, kdo přijímá výpověď originálu i toho, kdo formuluje výpověď novou. Anna Bednarczyková překladateli přisuzuje i třetí funkci – funkci jistého média filtrujícího přečtený komunikát, který je obsažen v prvotním textu. Od této osoby se pak očekává reprodukce toho samého komunikátu.

¹ GICALA, A. „Pomieszanie z poplątaniem“ – metafora i amalgamat według kognitywnej teorii znaczenia a ekwiwalencja w przekładzie. In PIOTROWSKA, M. *Język a komunikacja 26: Tłumacz wobec problemów kulturowych*. Kraków: Tertium, 2010, s. 179 – 185.

² BEDNARCZYK, A. Przekład – komunikat. Praktyka przekładu na tle współczesnych koncepcji translologicznych. In FAST, P., OSADNIK, W. M. *Przekład jako komunikat*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe – Śląsk, 2006, s. 7 – 18.

³ Pod pojmem komunikát se v uměleckých textech rozumí různé historické informace, informace o kulturních realitách (doba, jazyk, společenské vztahy), apod. BEDNARCZYK, A. Przekład – komunikat. Praktyka przekładu na tle współczesnych koncepcji translologicznych. In FAST, P., OSADNIK, W. M. *Przekład jako komunikat*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe – Śląsk, 2006, s. 9.

Práce je rozdělena do devíti kapitol, po úvodu tak následuje druhá kapitola, která je věnována románu *Davidek Weiser*, jeho autorovi Pawłu Huelle a překladateli Pavlu Miňovskému. Třetí kapitola je zase věnována románu *Pravěk a jiné časy*, autorce Olze Tokarczukové a překladateli Petru Vidlákovi. Ve čtvrté kapitole se nachází přehledné shrnutí překladatelských chyb, které vydělil Krzysztof Hejwowski. Kapitola 4.1 je zaměřena na chyby syntagmatického překladu, ten spočívá v mechanickém nahrazování struktur výchozího jazyka strukturami cílového jazyka. V každé následující kapitole jsou uvedeny příklady, spolu s návrhem vhodnějšího překladatelského řešení, které jsou opatřeny komentářem. Mechanicky tak překladatelé nahrazují výchozí struktury slovníkovými ekvivalenty cílového jazyka (kap. 4.1.1), bez hlubší analýzy překládaného textu také nahrazují výrazy výchozího jazyka formálně podobnými výrazy jazyka cílového, které však mají jiný význam – tyto výrazy se nazývají zrádnými slovy neboli falešnými přáteli překladatele (kap. 4.1.2). Překladatelé také mechanicky kopírují (kalkují) struktury výchozího textu (kap. 4.1.3). Kopírují jak cizí slovosled, předložkové vazby, opisné vazby, ustálená spojení, tak i větné konstrukce. Poslední příklad mechanického překladu je bezdůvodná rekonstrukce, neboli výpůjčka (kap. 4.1.4). Kapitola 4.2 je věnována chybám vzniklým mylnou interpretací, překladatelé totiž často zaměňují různé struktury výchozího jazyka. Jedná se o záměnu dvou různých syntagmat nebo valenčních rámců výchozího jazyka (kap. 4.2.1), o záměnu scén a scénářů (kap. 4.2.2) a o chybné pochopení modality textu (kap. 4.2.3), čili neschopnost překladatele rozpoznat, jaké prostředky autor užil k dosažení ideově estetických hodnot. V kapitole 4.3 jsou pak roztrženy chyby realizační na chyby vzniklé v důsledku nesprávného ohodnocení znalostí čtenáře (kap. 4.3.1), chyby spočívající v zastoupení podrobné informace informací obecnější (kap. 4.3.2), chyby vyplývající z nedostatku obecných i odborných znalostí překladatele (kap. 4.3.4) a chyby cílového jazyka (kap. 4.3.3). Chyby cílového jazyka jsou obsáhlou kapitolou, která zahrnuje jak chyby gramatické, tak i chyby stylistické, týkající se nečeské stavby vět či nevhodného výběru slov a slovních spojení. Kapitola 4.4 je zaměřena na chyby metapřekladové, čili takové chyby, které vyplývají např. z neznalosti překladatelských zásad a s tím spojeným nevhodným výběrem překladatelské techniky (kap. 4.4.1). Další zásada se týká vynechávání pasáží textů (kap. 4.4.2), což, jak uvádí Hejwowski, je možné až v krajním případě a při překladu literárním je to dokonce nepřipustné. S dodáváním textu (kap. 4.4.3) je to obdobné. Explikování je však přípustné v případě nutnosti objasnění jistých kulturních rozdílů, nesmí ale přerůst v dokreslování významů, které v originálu nejsou či v tzv.

nadinterpretaci. Další metapřekladovou chybou je ponechání v textu dvou verzí jednoho znění (kap. 4.4.4), opravování originálu (kap. 4.4.5), což často překladatelé nečiní z důvodu chyb v originálním textu, ale z důvodu nepochopení autorova záměru. Kapitola 4.4.6 se krátce zmiňuje o neopravení originálu a kapitola 4.4.7 pojednává o paratextu, tedy o textu, který doprovází text hlavní – může se jednat o předmluvu, doslov či vysvětlivky. Pátá kapitola je věnována problematice překladu vlastních jmen, mimo jiné obsahuje i návrhy vhodnějšího překladu některých jmen vyskytujících se v díle *Daviděk Weiser a Pravěk a jiné časy*.

Cílem této práce je zjistit, jaký druh chyb se při překladu vyskytuje nejčastěji. Co překladatelům činí největší problém a zda existuje nějaký druh chyb, který je pro oba překladaatele nejvýrazněji problematický a jak se každý z nich s tímto vyrovnává.

2 Davídek Weiser

2.1 Davídek Weiser – charakteristika románu

Román Pawła Huelle s názvem *Weiser Dawidek*, který vyšel v Polsku v roce 1987, byl kladně přijat kritikou a setkal se i s velkým ohlasem čtenářů, ještě v roce 1987 získal Cenu Mladých (*Nagroda Młodych*), kterou vydává měsíčník *Literatura* a v roce 1988 získal Cenu nadace Kościelských. Dílo je považováno za nejlepší román osmdesátých let v Polsku, svědčí o tom i film s názvem *Weiser* z roku 2000 natočený právě podle této předlohy. Děj se odehrává v Gdaňsku, na pozadí politických změn: W. Gomułka se vrátil ze stalinského vězení, lidé v rádiu poslouchají jeho projevy a jsou jimi nadšeni. Děj se odvíjí ze dvou perspektiv: z perspektivy chlapců, kteří jsou kvůli Weiserovi ve škole vyslýcháni a z perspektivy již dospělého vypravěče Pavla Hellera (v dětství jeden z vyslýchanych). Weiser si v létě roku 1957 u Pavla, Petra, Šimona a Elky získal obdiv, uměl takové věci, nad kterými rozum stál. Při posledním výbuchu, který opět sám zinscenoval, Weiser zmizel, a proto začal krutý výslech jeho kamarádů. Již dospělý Heller se stále vrací ke vzpomínkám z onoho léta a klade si otázky, co se s Weiserem doopravdy stalo a kdo vůbec Weiser byl. Odpověď na tyto otázky však nenachází.

Jak jsem již uvedla ve své bakalářské práci, recenze vychvalovaly obsahovou stránku románu, v některých se však objevilo negativní hodnocení překladu. Kritika překladu se objevila v literárním týdeníku *Tvar* a v *Lidových novinách*. Jiří Červenka o překladu tohoto díla napsal: „Škoda, že u celkem zdařilého překladu působí rušivě polonismy typu „dávná pruská kasárna“, „nečinná cihelna“ a jiné.“⁴ Václav Burian dílo po obsahové stránce vychválil, ale o překladu se vyjádřil takto: „Škoda jen, že Weiser Dawidek nevychází v dobrém překladu – chyby nacházíme i při letmém listování. Řekněme tedy namátkou, že przesłuchanie je spíše „výslech“ než „vyslýchání“, przymierze spíše „úmluva“ než „příměří“, sklepienia jsou spíše „klenby“ než „sklepení“, wypadki bieżące spíše „aktuální události“ než „běžné záležitosti“, manie przesładowcze spíše „stihomamy“ nebo „perzekuční bludy“ než „mánie pronásledování“, wspaniały spíše „okázalý“ nebo „vznešený“ než „spanilý“. Otázka Znasz księgę Hioba? Znamená „Znáš knihu Jobovu?“, nikoliv „Znáš pátera Hioba?“. Sądy pańskie jsou spíše „výroky

⁴ ČERVENKA, J. Davídek Weiser – chasid z Gdaňska. *Nedělní Lidové noviny* č. 29, příl. *Lidových novin*, 1996, roč. 9, č. 168, s. XIV.

Páně“ než „státní úsudky“. (...). Navzdory výhradám vůči překladu knihu vřele doporučme. Patří k nejvýznamnějším dílům nejnovější polské literatury. Chyby, alespoň jejich velká část, nemusí toho, kdo polsky neumí, příliš rušit.“⁵

2.2 Paweł Huelle – autor románu

Paweł Huelle se narodil v roce 1957 v Gdaňsku. Vystudoval polskou filologii na Gdaňské univerzitě. Po studiích působil jako přednášející filozofie na lékařské fakultě a v druhé polovině devadesátých let se stal ředitelem Gdaňského centra Polské televize. Dnes také spolupracuje s časopisem *Tytuł* a s polským deníkem *Gazeta Wyborcza*, kde působí jako literární kritik. Svému rodnému městu, Gdaňsku, se věnoval ve většině své tvorby, ať už v románu *Weiser Dawidek*, *Ostatnia wieczerza*, *Castorp* či *Mercedes-Benz. Z listów do Hrabala*. Huelle je držitelem několika cen, za *Weisera Dawidka* obdržel Cenu nadace Kościelských. Byl také nejednou nominován na polskou Literární cenu NIKE či na cenu Mediów Publicznych v oblasti krásné literatury Cogito.

Díla:

Vyšlo v Polsku:	Vyšlo v českém překladu:
<i>Weiser Dawidek</i> (1987)	<i>Davídek Weiser</i> (přel. Pavel Miňovský, 1996)
<i>Opowiadania na czas przeprowadzki</i> (1991)	-
<i>Wiersze</i> (1994 – sbírka básní)	-
<i>Pierwsza miłość i inne opowiadania</i> (1996)	-
<i>Inne historie</i> (1999)	-
<i>Mercedes-Benz. Z listów do Hrabala</i> (2001)	<i>Mercedes-Benz. Z dopisů Hrabalovi</i> (přel. Jan Faber, 2010)
<i>Byłem samotny i szczęśliwy</i> (2002)	-
<i>Castorp</i> (2004)	-
<i>Ostatnia wieczerza</i> (2007)	<i>Poslední večere</i> (přel. Jan Faber, 2013)
<i>Opowieści chłodnego morza</i> (2008)	-

2.3 Překlad – Pavel Miňovský

Pavel Miňovský přeložil pouze jednu Huellovu knihu, překladu dalších jeho knih se chopil Jan Faber. Jak jsem zjistila, román *Davídek Weiser* nebyl jediným překladem Miňovského, o rok dříve, v roce 1995, přeložil spolu s Pavlem Koubou dílo Tadeusze

⁵ BURIAN, V. Dvojjí rekonstrukce jednoho života. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 2, s. 22.

Żychiewiczze *Josafat Kuncevič* (z originálu *Jozafat Kuncewicz*, 1986) a v roce 1990 přeložil verše Karola Wojtyły, které vyšly na gramofonové desce s názvem *Svatý Otec, Jan Pavel II. u nás* (recituje Jan Vlasák). Tímto však jeho překladatelská činnost skončila.

3 Pravěk a jiné časy

3.1 Pravěk a jiné časy – charakteristika románu

Román Olgy Tokarczukové *Prawiek i inne czasy*, který vyšel v roce 1996, měl také velký úspěch. Svědčí o tom Cena nadace Kościelských, udělená v roce 1997, cena Paszport Polityki a Machiner z roku 1996 a také ocenění francouzského překladu z roku 1998 – Prix du Meilleur Livre Étranger (cena za nejlepší zahraniční knihu). Román byl také nominován na prestižní Literární cenu NIKE. Jak autorka recenze Marina Castiellová⁶ uvádí, Olga Tokarczuková stvořila ve své knize svět, který se rodí, vyvíjí a umírá – tak jako vše živé. Tímto světem je Pravěk, malá vesnice nesoucí polské rysy, která prochází první i druhou světovou válkou a následným obdobím prakticky až do současnosti. Spolu s vesnicí se mění i její obyvatelé (rodina Nebeských – Jenovefa, Michal, Míša; rodina Božských; Cherubínů; Serafinů; Popělských; bláznivá Florentýnka, divoká Kláska a její dcera Rúta atd.) a tajemné bytosti (Zlý Člověk – člověk proměňující se v divé zvíře, Utopenec Skorec – duše utopence, která nemůže najít cestu do duchovního světa). V této napůl reálné krajině se odvíjejí opravdové osudy lidí stíhaných nejdříve první, pak druhou světovou válkou a nakonec i komunistickou nadvládou. Můžeme pozorovat smutný osud Jenovefy, která kvůli strašnému zážitku z druhé světové války ochrnula, statkáře Popělského, který ztratil smysl života a oddal se celou svou bytostí hře, která mu měla objasnit jisté existenční otázky či Pavla Božského, který podlehl mravnímu rozkladu – často pil a ve čtyřiceti si uvědomil, že ničeho nedosáhl a ve stáří ho ani jeho vlastní děti nenavštěvovaly. Je to však příběh několika generací obyvatel Pravěku a všechna ta pokolení, která v nemilosrdném běhu času (symbolizovaném Míšiným mlýnkem) ničí různé nemoci a smrt, podléhají rozkladu fyzickému i mravnímu, na rozdíl od věčné přírody. Autorka jiné recenze, Lenka Čelebićová nám zase objasňuje název knihy, uvádí, že: „ozvlášťným prvkem je zde právě schopnost některých postav románu ztotožnit se a proniknout do odvěkého, neotřesitelného řádu přírody, splynout s biologickými procesy, fyzicky cítit zemi, klíčení, odumírání, bobtnání, vadnutí, a zažívat při tom intenzivní sepětí s mámivým, mlžným tělesem, ze kterého povstává vše na této zemi. Čím primitivnější a nevzdělanější člověk je, tím výše dokáže vystoupit po pomyslném Jákobově žebříku pochopení zákonitostí, které hýbají světem. V okamžiku, kdy jsou chápající vyvolenci vyvrženi nebo sami odejdou z magického kruhu vesnice,

⁶ CASTIELLOVÁ, M. Mezi Pravěkem a současností, mezi pohádkou a skutečností. *Nové knihy*, 1999, roč. 39, č. 49/50, s. 5.

příznačně nazvané Pravěk (aby se zdůraznil odvěký, nepřetržitý proud času), ztrácí toto pudové spojení s přírodou a propadnou zoufalství (Rúta).⁷ Olga Tokarczuková vytvořila tak mnohotvarý svět, že si v něm každý čtenář najde své.

Co se týče hodnocení překladu, vyšlo v *Literárních novinách* z roku 2001, kde filoložka a překladatelka Lenka Čelebićová⁸ uvedla, že se jedná o výborný překlad Petra Vidláka, a v *Literárních novinách* z roku 2000, kde Jan Linka uvádí: „Neodpustím si nakonec několik šťouravých poznámek k překladu. Následné věcné nedostatky (včetně několika nezmíněných polonizmů) může odpovědný redaktor v případném dalším vydání odstranit – chybné „aby jste spali“ (str. 76); míchání policie s četnictvem (17); lesní děva Kláska „se stává laní, bachyní, losicí“, nikoli „laní, bechyní, kobylou“ (123) – „zamenia się w łanię, lochę, klępę“ (...); posvátný tetragram „IHWH“ (172) píšeme s „V“; epizodní postava Kozienicki je jednou přeložena jako Koženický, dvakrát jako Kozenický (116, 118); není mi známo, proč se píseň „Stepy Mandzurii“ překládá jako „Sopky mandžuské“ (128, 167) ...“⁹ Dále se autor recenze pozastavil nad překladem vlastních jmen (viz kap. 5), což je problém téměř při každém překladu a navrhl vhodnější řešení. Ale i přes tyto nedostatky knihu nevšední spisovatelky samozřejmě doporučuje.

3.2 Olga Tokarczuková – autorka románu

Libor Martinek¹⁰ uvádí základní biografické údaje autorky se slovy, že tyto biografické momenty jsou důležité pro její tvůrčí práci, i když se dnešní věda brání před vyvozováním závěrů z životopisných údajů při výkladu literárního díla. Olga Tokarczuková se narodila roku 1962 v Sulechově, blízko Zelené Hory. Až do maturity bydlela v Horním Slezsku, načež odjela studovat do Varšavy psychologii (díky tomu je také v jejích dílech důkladně propracovaná psychologie postav). Po úspěšném zakončení studia působila nejdříve ve Vratislavi (kde se odehrává její druhý román *E.E.*) a poté ve Wałbrzychu. Půl roku také žila v Londýně (zde začala psát svůj první román *Cesty lidí* *Knihy* – 1993), tato zkušenost delšího pobytu v zahraničí ji spojuje s Manuelou Gretkowskou, Izabelou Filipiakovou či Nataszou Goerkeovou. Tokarczuková bývá také zařazována do tzv. feministické generace, čili generace polských autorek debutujících

⁷ ČELEBIĆOVÁ, L. Cesta do Pravěku. *Literární noviny*, 2001, roč. 12, č. 5, s. 9.

⁸ ČELEBIĆOVÁ, L. Cesta do Pravěku. *Literární noviny*, 2001, roč. 12, č. 5, s. 9.

⁹ LINKA, J. Za devatero horami a devatero řekami. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 4, s. 8 – 9.

¹⁰ MARTINEK, L. Mytologie Pravěku. *Labyrint revue*, 2000, roč. 2000, č. 7 – 8, s. 50.

v 90. letech. Włodzimierz Nowak¹¹ při jednom rozhovoru se spisovatelkou opomíjí biografické informace a přechází rovnou k otázce muži versus její knihy. Spisovatelka se domnívá, že výše postavení muži považují její profesi za méněcennou, že neberou umělce vážně. Má totiž zkušenost, kdy jí jistý starosta tvrdil, že její knížky čte manželka, ale on sám ne. Což si Tokarczuková vyložila takto: „Nevím, co si to tam píšeš, protože nečtu takové knížky (čtu jenom historické biografie), ale vím, že jsi uznávaná. Moc si o sobě nemysli, patříš do světa ženy, takže do světa podřadného.“¹² Autor článku se ale domnívá, že muži, kteří říkají: „Já ne, ale moje žena čte Vaše knížky.“, jsou možná rozhorleni, protože z nich spisovatelka ve svých dílech dělá stvůry. Příkladem je takový Ukleja či Ivan Mukta z knížky *Pravěk a jiné časy*, kdy Mukta potřásá genitáliemi a dává přednášku malému Izidorovi: „To je nástroj spojování. Vejde se ženě do díry mezi nohama, protože na světě je pořádek. Každá věc se hodí do jiné. Když je málo žen, (...) hodí se nástroj do ruky, do zadků jiných vojáků, (...).“¹³ Načež Ivan obcuje s kozou. Paní Tokarczuková se brání tím, že ne všechny mužské postavy v jejich románech jsou takové. Například Michal, mlynář z *Pravěku*, kterého charakterizuje obrovská láska k dcerce. V knížce *Denní dům, noční dům* je také spousta dobrých mužů. Spisovatelka tedy popírá, že by její obraz muže byl tak strašný. V *Pravěku* se také objevuje tematika smrti a s tím spojeným stárnutím. Období stárnutí však Tokarczuková nevidí negativně, vidí ho jako období rozdávání: „Jsi jako jabloň ověšená jablky, které ti už jsou k ničemu, už není důležité se rozmnožit, důležité je se podělit s ostatními o to, co máš: o příběhy, vzpomínky, myšlenky.“¹⁴

Díla:

Vyšlo v Polsku:	Vyšlo v českém překladu:
<i>Miasto w lustrach</i> (1989 – sbírka básní)	-
<i>Podróż ludzi Księgi</i> (1993)	-
<i>E.E.</i> (1995)	-
<i>Prawiek i inne czasy</i> (1996)	<i>Pravěk a jiné časy</i> (přel. Petr Vidlák, 1. vyd. 1999, 2. vyd. 2007)
<i>Szafa</i> (1997 – soubor povídek)	<i>Skříň</i> (přel. Petr Vidlák, 2009)
<i>Dom dzienny, dom nocny</i> (1998)	<i>Denní dům, noční dům</i> (přel. Petr Vidlák, 2002)

¹¹ NOWAK, W. Olga Tokarczuk i syndrom Waldka D. *Wysokie obcasy extra*, 2010, č. 2, s. 22 – 27.

¹² NOWAK, W. Olga Tokarczuk i syndrom Waldka D. *Wysokie obcasy extra*, 2010, č. 2, s. 25. Překlad autorka T. Š.

¹³ TOKARCZUK, O. *Pravěk a jiné časy*. 2. vyd. Brno: Host, 2007, s. 96.

¹⁴ NOWAK, W. Olga Tokarczuk i syndrom Waldka D. *Wysokie obcasy extra*, 2010, č. 2, s. 27. Překlad autorka T. Š.

<i>Opowieści wigilijne</i> (2000)	-
<i>Lalka i perla</i> (2000)	-
<i>Gra na wielu bębenkach</i> (2001 – soubor povídek)	<i>Hra na spoustu bubínků</i> (přel. Iveta Mikešová, 2005)
<i>Ostatnie historie</i> (2004)	<i>Poslední příběhy</i> (přel. Petr Vidlák, 2007)
<i>Anna In w grobowcach świata</i> (2006)	<i>Anna In v hrobech světa</i> (přel. Jan Faber, 2008)
<i>Bieguni</i> (2007)	<i>Běguni</i> (přel. Petr Vidlák a Pavel Peč, 2008)
<i>Prowadź swój plug przez kości umarłych</i> (2009)	<i>Svůj vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých</i> (přel. Petr Vidlák, 2010)
<i>Moment niedźwiedzia</i> (2012)	-

3.3 Překlad – Petr Vidlák

Jak je vidět, většinu knih Olgy Tokarczukové přeložil překladatel Petr Vidlák. Překlad knihy *Pravěk a jiné časy* byl však jedním z jeho prvních překladů (první vydání vyšlo v roce 1999). Tehdy mu bylo teprve 25 let. Narodil se tedy v roce 1974, po studiích získal titul Mgr. a Phd. Dnes působí jako externista na katedře slavistiky Ostravské univerzity a zabývá se překladatelstvím a polskou literaturou. Před „Pravěkem“ přeložil knihu *Kruté století* (1998) Bogusława Wołoszańského (z pol. originálu *Ten okrutny wiek*, 1995). Po „Pravěku“ následoval *Denní dům, noční dům* (2002) Olgy Tokarczukové (z pol. originálu *Dom dzienny, dom nocny*, 1998). V roce 2005 vyšel ve Vidlákově překladu Chwinův *Hanemann* (z pol. originálu *Hanemann*, 1995), následovaly čtyři překlady Olgy Tokarczukové: 2007 – *Poslední příběhy* (z pol. originálu *Ostatnie historie*, 2004), 2008 – spolu s Pavlem Pečem přeložil knihu *Běguni* (z pol. originálu *Bieguni*, 2007), 2009 – *Skříň* (z pol. originálu *Szafa*, 1997), 2010 – *Svůj vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých* (z pol. originálu *Prowadź swój plug przez kości umarłych*, 2009). V minulém roce 2012 přeložil román *Good night Džerzy* Janusze Głowackého (z pol. originálu *Good night, Dżerzi*, 2010) a spolu s Marií Havránkovou a Jiřím Trávníčkem vydali *Od poetiky k diskursu: Výbor z polské literární teorie 70. - 90. let XX. století*.

4 Kategorie chyb podle Hejwowského¹⁵

Krzysztof Hejwowski ve své publikaci o teorii překladu věnuje jednu kapitolu i překladatelským chybám, které rozdělil do čtyř kategorií a podkategorií. Domnívá se, že jejich klasifikace osvětlí příčiny vzniku těchto chyb. Uvádí, že překladatelské chyby mohou vzniknout následkem: nekritického užívání strategie syntagmatického překladu, chybné interpretace originálu, nevhodné realizace cílového textu nebo překladatelovy neznalosti principu překladu. Občas může být složité určit příčinu dané chyby, protože hranice mezi jednotlivými kategoriemi mohou být nevýrazné.

Kategorie překladatelských chyb:

- I. Chyby syntagmatického překladu
 1. Chyby slovníkových ekvivalentů
 2. Falešní přátelé překladatele (*faux amis*)
 3. Interference a kalky
 4. Bezdůvodná rekonstrukce
- II. Chyby vzniklé mylnou interpretací
 1. Záměna dvou různých syntagmat nebo valenčních rámců výchozího jazyka
 2. Chybná interpretace scény či scénáře
 3. Chybné pochopení modality textu
- III. Realizační chyby
 1. Nesprávné ohodnocení znalostí čtenáře
 2. *Undertranslation*
 3. Chyby cílového jazyka
 4. Chyby vyplývající z nedostatku obecných i odborných znalostí
- IV. Metapřekladové chyby
 1. Výběr překladatelské techniky
 2. Vynechávání pasáží v textu
 3. Dodávání textu
 4. Dvě verze
 5. Opravování originálu

¹⁵ HEJWOWSKI, K. *Kognitywno - komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2009. Mít idealizaci: „błędami nie warto się zajmować, teoria tłumaczenia powinna zająć się tłumaczem idealnym“, s. 124 – 149.

6. Neopravení originálu
7. Paratext (příliš mnoho nebo příliš málo vysvětlivek)

4.1 Chyby syntagmatického překladu

Tyto chyby mohou být zapříčiněny buďto časovým omezením, slabou znalostí výchozího jazyka či kultury a občas také přesvědčením překladatele o nutnosti doslovného překladu (což je „lineární, mechanická reprodukce jednotlivých formálních a/nebo sémantických komponentů překládaného textu bez ohledu na jejich obrazný systém, na jejich stylistickou hodnotu“¹⁶) nebo neznalosti jiných překladatelských postupů (v případě nezkušených překladatelů). Syntagmatický překlad spočívá v mechanickém nahrazování struktur výchozího jazyka strukturami cílového jazyka bez jakéhokoliv pokusu o hlubší analýzu smyslu překládaného textu.

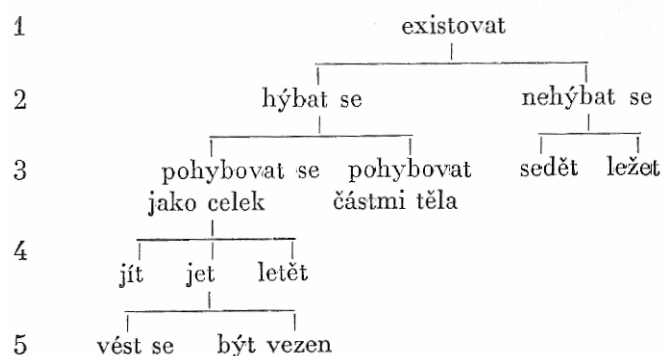
4.1.1 Chyby slovníkových ekvivalentů

Hejwowski uvádí, že jedním z projevů nadměrného spoléhání se na užívání syntagmatického překladu je užívání slovníkových ekvivalentů. Ekvivalenty, které jsou uváděny v dvoujazyčných slovnících, nejsou tak doopravdy překladovými ekvivalenty. Chyby tohoto typu se často vyskytují v překladech nezkušených překladatelů. Automatické nahrazování lexikálních jednotek prvními slovníkovými ekvivalenty je jednou z nejčastějších chyb v překladech začínajících překladatelů. Podle Levého je výběr lexikální jednotky „řízen systémem uvědomělých nebo neuvědomělých instrukcí, takže u konečného výrazu, který se objevuje v textu (...), bychom mohli rozborem zjišťovat, podle jakého systému instrukcí byl vybrán, tedy zjistit strukturu jeho geneze (...). Také interpretaci významu slova je možno si představit jako několikastupňové rozhodování od obecného významu k významům stále speciálnějším.“¹⁷ Následující tabulka vypracovaná Levým¹⁸ tedy znázorňuje strukturu geneze konečného výrazu.

¹⁶ VYSLOUŽILOVÁ, E., MACHALOVÁ, M. *Cvičebnice překladu pro rusisty, Politika, Ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. Translatologický úvod, s. 10.

¹⁷ LEVÝ, J. *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha: Československý spisovatel, 1971. Geneze a recepce literárního díla, s. 77.

¹⁸ LEVÝ, J. *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha: Československý spisovatel, 1971. Geneze a recepce literárního díla, s. 78.

Nyní uvedu výčet slovníkových chyb, kterých se dopustil překladatel Pavel Miňovský při překladu díla *Weiser Dawidek*¹⁹ (překlad pod názvem *Davídek Weiser*²⁰) a Petr Vidlák při překladu díla *Prawiek i inne czasy*²¹ (překlad pod názvem *Pravěk a jiné časy*²²). V prvním sloupci je vždy uveden úryvek originálního textu, v druhém pak překlad Pavla Miňovského nebo Petra Vidláka a ve třetím se nachází návrh vhodnějšího překladatelského řešení.

4.1.1.1 Nesprávný výběr z více možností

Překladatelům činilo velký problém vybrat správný ekvivalent z nabízených slovníkových ekvivalentů. Vlasta Straková vydělila ve své knize *Překládání a čeština*²³ čtyři základní operace. Jednou z nich je právě výběr z více možností, což je podle autorky jedna ze složitějších překladatelských operací, ať už se jedná o výběr ze synonymického okruhu, o výběr správného frazeologizmu či o vhodné zvolení vlastního jména. O správném výběru tak často rozhoduje asociační vnímání či cit pro jazyk.

Originál	Překlad	Návrh vhodnějšího překladu
- Każdy z was mówi zupełnie coś innego – krzyczał dyrektor. – (...). (...). Gdyby na przykład zapytali nas, czy byliśmy świadkami wybuchów Weisera, każdy przytaknąłby skwapliwie , że tak, nikt jednak nie	„Každý z vás říká něco úplně jiného,“ křičel ředitel (...). (...). Kdyby se nás například zeptali, jestli jsme byli svědky výbuchů, které Weiser připravil, každý by chvatně přitakal, že ano, ale žádný bychom nemohli říci, ... (Davídek Weiser, s.	„Každý z vás říká něco úplně jiného,“ křičel ředitel (...). (...). Kdyby se nás například zeptali, jestli jsme byli svědky výbuchů, které Weiser připravil, každý by horlivě přitakal, že ano, ale žádný z nás by nemohl říci, ...

¹⁹ HUELLE, P. *Weiser Dawidek*. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2008.

²⁰ HUELLE, P. *Davídek Weiser*. Praha: Mladá fronta, 1996.

²¹ TOKARCZUK, O. *Prawiek i inne czasy*. 2. vyd. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005.

²² TOKARCZUK, O. *Pravěk a jiné časy*. 2. vyd. Brno: Host, 2007.

²³ STRAKOVÁ, V. Překlad očima teorie a praxe. In KUFNEROVÁ, Z. *Překládání a čeština*. Jinočany: H&H, 1994, s. 16 – 18.

potrafiłby powiedzieć, ... (Weiser Dawidek, s. 8)	10)	
--	-----	--

Komentář: *Slovník spisovného jazyka českého*²⁴ (dále jen SSJČ) uvádí tuto definici výrazu *chvatný*: nakvap konaný, provedený; rychlý, spěšný, kvapný. Zato *horlivý* je konaný se zanícením. Chlapci by tedy se zanícením/nadšením přitakali, protože konečně by na jednu otázku mohli odpovědět stejně, což by uspokojilo vyšetřující.

Zamiast oczekiwanego lotu coraz gęsciej padały pytania, ... (Weiser Dawidek, s. 9)	Namísto očekávaného letu padaly otázky stále hustěji , ... (Davídek Weiser, s. 11)	Namísto očekávaného letu padaly otázky stále častěji , ...
---	---	---

Komentář: Výraz *gęsty* má podle slovníku polského jazyka (*Słownik języka polskiego*²⁵ - dále jen SJP) šest významů, jedním z nich je i *powtarzający się raz po raz*, což odpovídá českému výrazu *častý*. Tento ekvivalent nabízí i *Polsko-český slovník* Karla Olivy²⁶. A v češtině otázky mohou padat pouze častěji a ne hustěji. Je možné, že překladatel do slovníku v tomto případě ani nenahlédl, automaticky zvolil formálně podobný výraz a nad jinými možnostmi ani neuvažoval. Dosadil ekvivalent na základě paměti, protože při vyslovení slova *gęstość* se nám jako první vybaví opravdu hustota.

Bo Weiser mógł na nas czekać od samego początku i to chyba właśnie jest najistotniejsze w historii , ... (Weiser Dawidek, s. 15)	Weiser nás mohl očekávat od samého počátku a to je asi to nejjistější v historii , ... (Davídek Weiser, s. 16)	Weiser nás mohl čekat od samého počátku a to je asi to nejjistější v příběhu , ...
---	---	---

Komentář: Překladatel zvolil formálně stejný výraz, který nám slovník vedle *příběhu* také nabízí, ale slovo *historie* se v češtině používá ve smyslu (podle SSJČ): věda zabývající se dějinami, dějinný vývoj, životní příběhy či vypravování, jakožto projev souvisle vypravující děj, událost, často jako literární útvar. *Polsko-český slovník* nám však také nabízí výraz *příběh*, tedy to, co se událo, přihodilo.

..., jeśli postanowiłem zapisać wszystko, przypomnieć sobie zapach tamtego lata, (...), to tylko ze względu na Weisera. To właśnie zmusiło mnie do podróży do Niemiec i to	Jestli jsem se rozhodl všechno zapsat, připomenout si vůni léta, (...), tak jenom proto, abych si ještě jednou a naposledy všechno srovnal v hlavě a nakonec možná i	Jestli jsem se rozhodl všechno zapsat, připomenout si vůni léta, (...), tak jenom proto, abych si ještě jednou a naposledy všechno srovnal v hlavě a nakonec možná i
--	--	--

²⁴ HAVRÁNEK, B. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. Dostupný z WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>, 27. 2. 2013.

²⁵ *Słownik języka polskiego* [online], Wydawnictwo naukowe PWN. Dostupný z WWW: <http://sjp.pwn.pl/>, 28. 2. 2013.

²⁶ OLIVA, K. *Polsko-český slovník I. A-Ó, II. P-Ž*. Praha: Academia, 1999.

właśnie każe mi teraz spisać wszystko od początku, ... (Weiser Dawidek, s. 33)	pochopil. Právě to mě přimělo k cestě do Německa a právě to mi teď káže sepsat všechno od počátku ... (Davídek Weiser, s. 35)	pochopil. Právě to mě přimělo k cestě do Německa a právě to mě teď nutí sepsat všechno od počátku ...
---	--	--

Komentář: Podle *Slovníku slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*²⁷ (dále jen SSAVS) sloveso *kázat* je spíše církevního charakteru – ve smyslu hlásat či pronášet kázání. Také se dá užit ve smyslu napomínat, poučovat nebo přikazovat. Z možností, které nabízí *Polsko-český slovník* je nejvhodnější výraz *nutit*.

Wtedy, rzecz jasna, nie odczulem tego , ale już w sekretariacie na składowym krześle, ..., już wtedy miałem niejasne przeczucie, że Weiser był od tej chwili naszym suwerenem ... (Weiser Dawidek, s. 54)	Tehdy, to je samozřejmé, jsem to tímto způsobem nepocíťoval , ale už v sekretariátě na skládacím křesle, ..., jsem měl nejasnou předtuchu, že Weiser byl od té chvíle naším suverénem ... (Davídek Weiser, s. 55)	Tehdy, to je samozřejmé, jsem si to neuvědomil , ale už v sekretariátě na skládacím křesle, ..., jsem měl nejasnou předtuchu, že Weiser byl od té chvíle naším pánem ...
--	--	---

Komentář: Sloveso *odczuć* má více možností užití. Jednou z těchto možností je výraz *pocíť*, který zvolil překladatel. Avšak toto sloveso bylo odvozeno od podstatného jména *pocit*, což je podle SSJČ smyslový nebo citový zážitek. Lépe by zde pasovala možnost *uvědomit si*.

Za każdym siknięciem szympanz okazywał się szybszy od swoich przeciwników... (Weiser Dawidek, s. 57)	Každým stříknutím se šimpanz ukazoval rychlejší než jeho protivníci... (Davídek Weiser, s. 57)	S každým stříknutím se šimpanz stával rychlejší než jeho protivníci ...
---	--	---

Komentář: Překladatel si z nabídky vybral formálně podobný výraz, aniž by se zamyslel nad jeho užitím v českém jazyce. Podle SSAVS je možné užit sloveso *ukazovat se* ve smyslu objevit se, projevit se, vyjít najevo či předvést se. Žádný z těchto výkladů se však pro danou větu nehodí. Šimpanz se tedy s každým stříknutím *stával* rychlejší.

..., którzy nosili w rękach kartki, formularze, podania, odpisy, wyciągi, kopie, nakazy, wezwania , świadectwa ... (Weiser Dawidek, s. 64)	..., nosících a přenášejících listiny, formuláře, žádosti, opisy, výpisy, kopie, příkazy, pozvání , svědectví ... (Davídek Weiser, s. 65)	..., nosících a přenášejících listiny, formuláře, žádosti, opisy, výpisy, kopie, příkazy, výzvy , svědectví ...
---	--	--

²⁷ SVOZILOVÁ, N., PROUZOVÁ, H., JIRSOVÁ, A. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, Nakladatelství Akademie věd České republiky, 2005.

Komentář: Vidíme zde, že v tomto výčtu úředních dokumentů působí slovo *pozwání* poněkud rušivě. Nehodí se do tohoto výčtu, protože *pozwání* je „zdvořilé n. přátelské vybidnutí k návštěvě n. k účasti na něčem, co má ráz společenského styku“²⁸. Proto hodícím se ekvivalentem je *výzva*.

... i gdy trzęsący się wóz unosil nas w kierunku Wreszcza, ... (Weiser Dawidek, s. 74)	..., a když nás rozhrkaný vůz unášel směrem k Wreszczu,... (Davídek Weiser, s. 75)	..., a když nás rozhrkaný vůz odvážel směrem k Wreszczu,...
---	---	--

Komentář: Je řeč o dopravním prostředku, proto je vhodnějším ekvivalentem sloveso *odvážet*. *Unášet* se totiž podle SSAVS užívá ve smyslu odnášet (např. proud může unášet loďku), násilím odvádět či uvádět v silné emoce.

Bo właśnie Elka musi wiedzieć, kim był albo jest w dalszym ciągu Weiser. (Weiser Dawidek, s. 81)	Ona jediná totiž ví nebo musí vědět, kým byl nebo je v dalším pokračování Weiser. (Davídek Weiser, s. 82)	Ona jediná totiž musí vědět, kým byl nebo nadále je Weiser.
---	--	--

Komentář: Překladatel narazil v *Polsko-českém slovníku* na spojení *dalszy ciąg*, což je *pokračování*, z čehož nepochopitelně vytvořil spojení *další pokračování*. Níže se však nachází ekvivalent *nadále*, což překladatel pravděpodobně přehlédl.

Była to więc opowieść szara i nużąca, ... (Weiser Dawidek, s. 96)	Bylo to vyprávění nudné a šedivé ... (Davídek Weiser, s. 97)	Bylo to vyprávění nudné a obyčejné , ...
--	---	---

Komentář: Knižní výraz *šedivý* se dá podle SSJČ použít i ve smyslu nudný, nezajímavý, nevýrazný, jednotvárný, ale spíše ve spojení *šedivý život*. Polskému výrazu *szary* také odpovídá (podle SJP) tato definice *monotonny, nudny*, avšak tento výraz není definován jako knižní. Proto můžeme zastoupit výraz například přídavným jménem *obyčejný*.

- Jezu, jakie to piękne! – i zaraz dodał: - jak on to robi, Żydek jeden. Ale tym razem to nie był obraźliwy epitet , tylko coś w rodzaju gruboskórnego komplementu, ... (Weiser Dawidek, s. 107)	„Ježíši, to je krása!” A ještě dodal: „Jak jen to dělá, židáček jeden!” Nebylo to urážlivé epiteton , jen něco na způsob hrubozrného komplimentu. (Davídek Weiser, s. 106)	„Ježíši, to je krása!” A ještě dodal: „Jak jen to dělá, židáček jeden!” Nebyla to urážlivá nadávka , jen něco na způsob hrubého komplimentu.
---	---	---

Komentář: *Epitet* je podle *Polsko-českého slovníku* *epiteton* i *nadávka*. Stejně definice uvádí i SJP (*wyraz pełniący wobec rzeczownika funkcję określającą; pot. wyzwisko*).

²⁸ HAVRÁNEK, B. *Slovník spisovného jazyka českého* [online], Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. Dostupný z WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>, 4. 3. 2013.

Epiteton je tedy podle SSJČ literární pojem označující přívlastek jako slohový prostředek. Do uměleckého stylu se však odborný literární pojem nehodí. Proto je vhodnějším ekvivalentem výraz *nadávka*.

Szymek strzyknął fontaną śliny w dół. (Weiser Dawidek, s. 121)	Šimon stříkl dlouhý proud slin dolů. (Davídek Weiser, s. 121)	Šimon plivnul dlouhý proud slin dolů.
--	--	--

Komentář: *Polsko-český slovník* uvádí tyto možnosti překladu slova *strzykać*: stříkat, tryskat, *strzykać przez zęby* – plivat skrz zuby. I když v této větě není přímo spojení *strzykać przez zęby*, domyslíme se, že pro výraz *strzykać* ve spojení se slinami bude vhodnější zvolit sloveso *plivat*.

Z głośnika dobiegały teraz dźwięki muzyki operetkowej, nieznośnie cienki głos śpiewaczki ... (Weiser Dawidek, s. 139)	Z reproduktoru k nám teď doléhaly tóny operní hudby, nesnesitelně tenký hlas zpěvačky ... (Davídek Weiser, s. 138)	Z reproduktoru k nám teď doléhaly tóny operní hudby, nesnesitelně vyšoký hlas zpěvačky ...
---	---	---

Komentář: Je známo, že operní zpěváci mají silný hlas a ne tenký. Slovník Karla Olivy říká, že *cienki* znamená (pro zvuk a hlas) tenký, slabý, vysoký. Ale protože víme, že jde o operní hlas, můžeme přídavná jména tenký a slabý hned vyloučit. Dokonce i výkladový slovník SJP říká, že *cienki głos* je *wysoki, piskliwy*, tedy vysoký a písklavý.

- To są dusze zmarech – szepnął z absolutną powagą Piotr - ... (Weiser Dawidek, s. 143)	„To jsou duše zemřelých,“ zašeptal naprosto autoritativně Petr, ... (Davídek Weiser, s. 141)	„To jsou duše zemřelých,“ zašeptal naprosto vážně Petr, ...
--	---	--

Komentář: Výraz *z powagą* se nachází v *Polsko-českém slovníku* a znamená *vážně*. Slovník nabízí i pojem *powaga*, tedy autorita, od čehož zřejmě překladatel odvodil příslovce *autoritativně*.

..., szukającym w naszej krypcie chwilowego schronienia. (Weiser Dawidek, s. 155)	..., hledající v naší kryptě chvilkový úkryt. (Davídek Weiser, s. 152)	..., hledající v naší kryptě dočasný úkryt.
--	---	--

Komentář: Ačkoliv tyto dvě slova (*chvilkový* a *dočasný*) jsou synonymy, použijeme je v trochu jiných kontextech. Např. *chvilkový* užíváme podle SSJČ spíše ve spojení *chvilkový rozmar*, *nápad*; *chvilkové vzplanutí*, *poblouznění* či *chvilkové mlčení*, *štěstí*. Jedná se tedy o okamžité a pomíjivé stavy mysli. V uvedeném úryvku Žlutokřídlý, který

utekl z psychiatrické léčebny, hledal *dočasný* úkryt, tedy podle *Tezauru jazyka českého*²⁹ přechodný, krátkodobý, provizorní.

..., gdy nauczyciel WF-u dzielił klasę na dwie drużyny ... (Weiser Dawidek, s. 161)	..., když učitel tělocviku dělil třídu na dvě družiny , ... (Davídek Weiser, s. 159)	..., když učitel tělocviku dělil třídu na dvě družstva , ...
--	---	---

Komentář: *Družina* je podle SSJČ buďto skupina doprovázejících osob; skupina osob téhož druhu nebo výchovné zařízení, kt. pečuje o děti školou povinné v době mimo školní vyučování. Na hodinách tělocviku jsme se vždy dělili do *družstev*.

Ale snulem przecież przypuszczenie, że przez cały czas czyhał na naszą obecność, ... (Weiser Dawidek, s. 169)	Napadla mě však také možnost, že celý ten čas číhal na naši přítomnost. (Davídek Weiser, s. 167)	Napadla mě však také možnost, že celou tu dobu číhal na naši přítomnost.
--	---	---

Komentář: Rozdíl mezi *časem* a *dobou* je podle SSJČ ten, že *doba* je omezený časový úsek a *čas* je blíže neurčená, obych. kratší část doby. Ale ve větě z románu máme čas určený, jedná se o dobu, která začala okamžikem, kdy Weiser podal vypravěči první pistoli a skončila teď, kdy si vypravěč uvědomil, že Weiser celou tu *dobu* číhal na jejich přítomnost.

... i jak co roku o tej porze pojawiły się mrówki z cienkimi błonami skrzydełek, ... (Weiser Dawidek, s. 251)	... jako vždy v tento roční čas se objevili mravenci s tenkými blanitými křidélky, ... (Davídek Weiser, s. 248)	... jako vždy se v tomto období objevili mravenci s tenkými blanitými křidélky, ...
--	--	--

Komentář: Jak jsem výše zmínila, *čas* je blíže neurčená, obych. kratší část doby. Slovo *čas* tedy není možné v této větě použít, a už vůbec ne ve spojení *roční čas*. Pokud *roční*, tak *období*. Přídavné jméno *roční* však můžeme vynechat, protože vypravěči jde o období končícího léta. *Období* jako „časový úsek; údobí, doba, etapa“³⁰, je tedy vhodným ekvivalentem.

- Przyjdę, przyjdę – odpowiedziała pani i ruszyła w górę potoku, ... (Weiser Dawidek, s. 186)	„Přijdu, přijdu,“ odpověděla žena a pohnula se proti potoku, ... (Davídek Weiser, s. 184)	„Přijdu, přijdu,“ odpověděla žena a vydala se proti potoku, ...
--	--	--

²⁹ KLÉGR, A. *Tezaurus jazyka českého, slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných*. Praha: NLN Nakladatelství Lidové noviny, 2007.

³⁰ HAVRÁNEK, B. *Slovník spisovného jazyka českého* [online], Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. Dostupný z WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>, 6. 3. 2013.

Komentář: Pokud by překladatel důkladně četl text originálu, zjistil by, že v něm nestojí *ruszyła się*, ale pouze *ruszyła*. Potom by ne zvolil výraz *pohnula*, který navíc působí nepřírozně v dané větě, ale *vydala se*.

A Weiser znad wyjętego magazynka uśmiechnął się, jak to on, prawie nieznacznie i dorzucił od niechcenia : ... (Weiser Dawidek, s. 198)	Weiser se nad vyndaným zásobníkem mírně pouсмál a jakoby s nechutí prohodil: ... (Davídek Weiser, s. 196)	Weiser se nad vyndaným zásobníkem mírně pouсмál a jen tak mimo chodem prohodil: ...
---	--	--

Komentář: *Niechcenie* sice podle *Polsko-českého slovníku* znamená *nechut'*, je zde ale uvedeno i slovní spojení *od niechcenia*, čili (poznámenat) *mimo chodem*.

... i przez cały czas, kiedy grzebał ostrzem bagnetu w dziurze, widziałem jego dłoń . (Weiser Dawidek, s. 201)	Celou dobu, co se šťoural ostřím bajonetu v ráně, jsem sledoval jeho dlaň . (Davídek Weiser, s. 199)	Celou dobu, co se šťoural ostřím bajonetu v ráně, jsem sledoval jeho ruku .
---	---	--

Komentář: Weiser zde vypravěči Pavlovi vypaluje ostřím bajonetu ránu. Weiser v ruce drží nástroj, a tedy mu do dlaně vidět není. Takže Pavel pozoruje jeho *ruku*.

Pod lasem brali się za ręce. Dłoń Pawła była duża i gorąca. (Prawiek i inne czasy, s. 62)	U lesa se vzali za ruce. Pavlova ruka byla velká a horká. (Pravěk a jiné časy, s. 65)	U lesa se vzali za ruce. Pavlova dlaň byla velká a horká.
--	--	--

Komentář: Se slovem *dłoń* měl problém i překladatel Petr Vidlák. Je třeba umět rozlišit, kdy je vhodné užít slovo *ruka* a kdy *dlaň*. Podle Ssjč je totiž *ruka* celá lidská horní končetina nebo také část horní končetiny od zápěstí (tedy hřbet ruky, dlaň a prsty). *Dlaň* je zase vnitřní plocha ruky. A pokud se dva drží za ruku, cítí teplo dlaně toho druhého.

- Brutus, hop! – znów srzelil bicz (...). (Weiser Dawidek, s. 235)	„Brutus, hop!” znovu vystřel biče. (Davídek Weiser, s. 233)	„Brutus, hop!” znovu prásknul bičem.
---	--	---

Komentář: *Výstřel* je: „vypuštění střely ze zbraně, zvl. rána ze střelné zbraně a hluk tím způsobený“³¹. Zvuk způsobený bičem se nazývá *prásknutí*. I SSAVS uvádí jako příklad slovesa práskat: „Krotitel práská bičem.“³²

Nagle bowiem ujrzałem na płycie nagrobka długie	V mihotavých paprscích světla, v odrazech	V mihotavých paprscích světla, v odrazech
---	---	---

³¹ HAVRÁNEK, B. *Slovník spisovného jazyka českého* [online], Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. Dostupný z WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>, 6. 3. 2013.

³² SVOZILOVÁ, N., PROUZOVÁ, H., JIRSOVÁ, A. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, Nakladatelství Akademie věd České republiky, 2005, s. 243.

cielisko węża w migotliwych strumieniach światła, w refleksach docierających tu przez kopułę bukowych liści tak jak przez zielone szybki witraży w naszym kościele podczas sumy. (Weiser Dawidek, s. 226)	dotírajících kopulemi korun buků jako zelenými sklíčky vitráží v našem kostele při velké mši, zahlédl jsem najednou dlouhé hadí tělo na jedné náhrobní desce. (Davídek Weiser, s. 223)	pronikajících kopulemi korun buků jako zelenými sklíčky vitráží v našem kostele při velké mši, jsem najednou zahlédl dlouhé hadí tělo na jedné náhrobní desce.
--	---	---

Komentář: Výraz *dotírat* je nevhodně zvolen v tomto kontextu. *Dotírat* je, podle SSAVS, možné pouze na někoho (něčím). *Pronikající* jakožto dostávající se skrze něco je vhodnějším ekvivalentem.

- On musiał być kiedyś szermierzem – stwierdził Szymek, podnosząc głowę. – O, popatrzcie! (Weiser Dawidek, s. 243)	„Ten musel být někdy šermířem,” potvrdil Šimon, „jen se podívejte!“ (Davídek Weiser, s. 241)	„Ten musel být někdy šermířem,” prohlásil Šimon, „jen se podívejte!“
---	---	---

Komentář: Podle SSAVS je význam slova *potvrdit* – dosvědčit správnost či schválit. Šimon ale neví, zda Žlutokřídlý (postava uprchlého blázna) byl opravdu šermířem, je to pouze domněnka, kterou nahlas *prohlásil*.

Spał cały dzień i całą noc, a we śnie liczył wszystkie dni ostatnich pięciu lat. Jego zmęczony, zamroczony umysł mylił się i błądził w sennych labiryntach, dlatego Michał musiał swoje liczenie zaczynać wciąż od nowa. (Prawiek i inne czasy, s. 27)	Spal celý den a celou noc a ve snu počítal všechny dny posledních pěti let. Jeho unavená, zatemněná mysl se mýlila a bloudila ve snových labyrintech, proto musel počítat pořád znovu. (Pravěk a jiné časy, s. 29)	Spal celý den a celou noc a ve snu počítal všechny dny posledních pěti let. Jeho unavená, omámená mysl se pletla a bloudila ve snových labyrintech, proto musel počítat pořád znovu.
--	---	---

Komentář: *Zamroczyc* je podle *Polsko-českého slovníku* zatemnit i omámit. Avšak ve spojení s myslí užíváme sloveso *omámit*. Podle SSJČ *omámený* je takový, který byl omámen, který je v omámení: mysl omámená alkoholem. *Zatemněný* může být mozek a to ve smyslu pomatený.

Daleko na Wschodzie znalazł go Michał i jako łup wojenny schował do wojskowego plecaka. (Prawiek i inne czasy, s. 30)	Michal ho našel daleko na východě a jako vojenskou kořist ukryl do své vojenské torny. (Pravěk a jiné časy, s. 32)	Michal ho našel daleko na východě a jako válečnou kořist ukryl do své vojenské torny.
--	---	--

Komentář: Zde musíme přihlídnout ke slovu *kořist*, o něm nám SSJČ říká, že kořist je dobytá nebo uloupená věc, ulovené zvíře; lup, úlovek, jako příklad uvádí spojení *válečná kořist*.

Mam do twojej kolekcji jeszcze jedno, ostatnie pytanie: Dokąd zmierzamy ? Co jest celem czasu? (Prawiek i inne czasy, s. 53)	Mám do tvé sbírky ještě jednu, poslední otázku: Kam jdeme ? Co je cílem času? (Pravěk a jiné časy, s. 56)	Mám do tvé sbírky ještě jednu, poslední otázku: Kam směřujeme ? Co je cílem času?
---	--	--

Komentář: Sloveso *jít* má v SSAVS šestnáct možných užití, avšak ani jedno nezapadá do kontextu z ukázky. Většinu bodů zastupuje definice *konat chůzi* (za různými účely) nebo také *jít* ve smyslu *směřovat*, *vést*. Do kontextu tedy lépe zapadá sloveso *směřovat*, které je definováno jako být zaměřen k nějakému cíli – a o to v úryvku jde.

Końcem wiecznego pióra dokładnie policzył wszystkie wyjścia ... (Prawiek i inne czasy, s. 59)	Hrotem věčného pera spočítal všechny východy ... (Pravěk a jiné časy, s. 62)	Hrotem plnicího pera spočítal všechny východy ...
--	---	--

Komentář: *Wieczny* sice podle Olivova slovníku je *věčný*, avšak ve spojení s perem se jedná o *plnicí pero*. Toto spojení je také uvedeno ve slovníku, překladatel byl nepozorný.

Misia robiła się wtedy jakaś słaba, uległa, wiotka . (Prawiek i inne czasy, s. 62)	Míša byla najednou slabá, poddajná, jakoby ochablá . (Pravěk a jiné časy, s. 65)	Míša byla najednou slabá, poddajná, křehká .
---	---	---

Komentář: Opět v *Polsko-českém slovníku* najdeme obě tyto možnosti. Avšak přídavné jméno *ochablý* se užívá spíše ve spojení se svaly. Vhodnějším ekvivalentem je *křehký*, tedy podle SSJČ snadno porušitelný, málo odolný; velmi jemný, jako příklad slovník uvádí křehké dětské tělíčko či křehká dívčinka.

Był adiutantem ponurego lejtnanta ... (Prawiek i inne czasy, s. 90)	Był pobočníkem ponurého poručíka ... (Pravěk a jiné časy, s. 93)	Był pobočníkem mrzutého poručíka ...
--	---	---

Komentář: Překladatel měl na výběr ze čtyř slovníkových ekvivalentů. Nevhodně však zvolil výraz *ponurý*, který v první řadě označuje (podle SSJČ) místo temné, málo osvětlené; ztemnělé, šeré, pošmourné. *Ponurý* se dá také použít ve smyslu zamračený, smutný, ale ve spojení s tváří či pohledem. Zato *mrzutý* se jasně týká člověka – takový člověk je pak nerudný, rozmrzelý.

..., żeby załatwiać się wprost na krzak poziomek albo na świeżą trawę. (Prawiek i inne czasy, s. 98)	... a ulevovali si přímo na trsy lesních jahod nebo na novou trávu. (Pravěk a jiné časy, s. 101)	... a ulevovali si přímo na trsy lesních jahod nebo na svěží trávu.
---	---	--

Komentář: Zde byla řeč o lidech, kteří utekli z Pravěku do lesa a žijí tam ve vykopaných zemljankách. Už z toho je jasné, že zřejmě novou trávu v lese nepokládali, to je

vymoženost moderní doby. Autorovi se jednalo o *svěží* trávu, tedy takovou trávu, která působí dojmem čerstvosti.

Był zły . Zakręcił się, uderzył w drzewo. (Prawiek i inne czasy, s. 105)	Był zlý . Zatočil se a udeřil do stromu. (Pravěk a jiné časy, s. 108)	Był rozzlobený/naštvaný . Zatočil se a udeřil do stromu.
---	--	---

Komentář: V úryvku se jedná o Utopence Skorce, kterého opustily všechny ostatní duše. Skorec zůstal zase sám. Rozzlobila ho tedy daná situace. *Zlý* je podle SSJČ takový, který úmyslně ubližuje, trápí, škodí, poškozuje; krutý.

..., jak uciera ... ser. (Prawiek i inne czasy, s. 107)	..., při tření sýra ... (Pravěk a jiné časy, s. 110)	..., při strouhání sýra ...
--	---	------------------------------------

Komentář: Definice *tření* je podle SSAVS následující: „s tlakem přejíždět něj. nástrojem a tím rozmělnovat“, např. třít žlutky, hořčici s olivovým olejem apod. Sýr tedy nemůžeme třít, protože ho nerozmělnujeme. Sýr *strouháme*.

... ona sama zamienia się w łanię, w lochę, w klepę , ... (Prawiek i inne czasy, s. 119)	... se sama stává laní, bechyní, kobyłą , ... (Pravěk a jiné časy, s. 122)	... se sama stává laní, bachyní, losicí , ...
---	---	--

Komentář: V úryvku jde o Klásku, která když obcuje se Zlým Člověkem (tedy člověkem s duší zvířete žijícím v lese) má strach, že se sama stává laní, bachyní a losicí. „Klepa je podle slovníku Karla Olivy sice kromě losice zř. také klisna, kobyla, kráva, nicméně losi v Polsku žijí (na rozdíl od divokých koní).“³³

Nie było w całej tej dziwacznej opowieści nic pewnego, ..., czego można by się uchwycić . (Prawiek i inne czasy, s. 125)	V celém tom podivném příběhu nebylo nic jistého, ..., čeho by se dalo zachytit . (Pravěk a jiné časy, s. 128)	V celém tom podivném příběhu nebylo nic jistého, ..., čeho by se dalo chytit .
---	--	---

Komentář: Podle SSAVS je výklad slovesa *zachytit se* – přidržet se opory nebo uváznout. V uvedeném úryvku je vhodnějším ekvivalentem *chytit se* (něčeho).

- Zabię cię, jeżeli zrobisz to jeszcze raz- powiedziała. Zamrugał oczami, ... (Prawiek i inne czasy, s. 128)	- Jestli to uděláš ještě jednou, zabiju tě - řekla. Zamrkal očima, ... (Pravěk a jiné časy, s. 132)	- Jestli to uděláš ještě jednou, zabiju tě - řekla. Zamžoural očima, ...
---	--	---

³³ LINKA, J. Za devatero horami a devatero řekami. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 4, s. 8 – 9.

Komentář: Miša zde vyhrožuje svému přiočilému manželovi Pavlovi. Je-li přiočilý, pak očima jistě *zamžoural*. *Zamrkat* je možno např. řasami nebo zamrkat spiklenecky, což uvádí jako příklad SSAVS.

Bywają to wizje przepełnione smutkiem czy gniewem. Takie obrazy są nawet bardziej wyraziste, ponieważ tętni w nich pasja . (Prawiek i inne czasy, s. 155)	Bývají to obrazy plné smutku nebo zloby. Takové obrazy jsou nejvýraznější, protože v nich pulsuje vášeň . (Pravěk a jiné časy, s. 158)	Bývají to obrazy plné smutku nebo zloby. Takové obrazy jsou nejvýraznější, protože v nich pulsuje hněv .
--	---	---

Komentář: Výraz *pasja* má ve slovníku Karla Olivy mnoho ekvivalentů. Avšak jestli je řeč o obrazech či představách plných smutku a zloby, pak vhodnějším ekvivalentem bude *hněv*.

Korzenie, Łodyga, Kwiat, Owoc . (Prawiek i inne czasy, s. 177)	Kořen, Stonek, Květ, Ovoce . (Pravěk a jiné časy, s. 180)	Kořen, Stonek, Květ, Plod .
---	--	------------------------------------

Komentář: Když Izidor zjistil, že většina důležitých věcí na světě je čtyřikrát, začal si tyto čtveřice zapisovat. V této čtveřici překladatel přehlédl, že ovoce, jakožto plod ovocného stromu, do této řady nezapadá. Měl by být tedy užit nadřazený pojem – *plod*. Vždyť taková plodová zelenina má také plody.

... porcelitowe pojemniki z ... napisami: mąka, ryż, kasza , cukier. (Prawiek i inne czasy, s. 182)	... porcelánové dózy s ... nápisy: mouka, rýže, krupicová kaše , cukr. (Pravěk a jiné časy, s. 185)	... porcelánové dózy s ... nápisy: mouka, rýže, krupice , cukr.
--	--	--

Komentář: Překladatel si z množství možných ekvivalentů uvedených ve slovníku Karla Olivy vybral téměř správně. Došel ve slovníku k sousloví *kasza manna*, což je za a) krupice, za b) krupičná, krupicová kaše. A právě při tomto posledním výběru udělal chybu. Kdo kdy uchovával vedle mouky, rýže, a cukru také krupicovou kaši? Krupicová kaše se z krupice vaří a jako taková se neuchovává v porcelánových dózách. V dózách uchováváme *krupici*, což je podle SSJČ mlynářský produkt vznikající při mletí obilného zrna.

4.1.1.2 Nevhodná volba výrazu v uzuálních slovních spojeních

Zlata Kufnerová vydělila ve své knize *Čtení o překládání*³⁴ několik kategorií stránky slovtvorné, lexikální a frazeologické. Jednou z těchto kategorií je nevhodná volba

³⁴ KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H, 2009.

výrazu v uzuálních slovních spojeních. V případě níže uvedených chyb překladatel nenašel správné ekvivalenty polských výrazů, tak aby nebyly narušeny uzuální slovní spojení cílového jazyka. Řadu těchto neobratností lze pokládat za důsledek neznalosti českého úzu, „což např. u idiomů a ustálených slovních spojení někdy vede k různě kontaminovaným výrazovým prostředkům.“³⁵

- Człowiek nie może zginąć zupełnie bez śladu - ... (Weiser Dawidek, s. 9)	„Člověk nemůže zahynout bez jakékoliv stopy ,“ ... (Davídek Weiser, s. 11)	„Člověk nemůže zmizet bez jakékoliv stopy ,“ ...
---	--	---

Komentář: Opět nám *Polsko-český slovník* nabízí obě varianty - jak *zahynout*, tak *zmizet*. Avšak v *Česko-polském frazeologickém slovníku*³⁶ najdeme pro spojení *zmizet beze stopy* polský frazém *zniknąć bez śladu*, není tedy možné spojení *zahynout beze stopy*, protože *zahynout* v češtině znamená tragicky a náhle přijít o život. Překladatel zřejmě podcenil přípravnou fázi a knihu přečetl jen letmo, proto ani nepochopil myšlenku autora. Kdyby knihu přečetl důkladně, věděl by, že Weiser opravdu zmizel. Nebylo totiž nalezeno jeho tělo a tak se po něm pátralo. Použití výrazu *zahynul* je tak pro čtenáře matoucí. V tomto případě došlo tedy k překladatelskému nepochopení. Ve všech případech překladatelských nepochopení působí podle Levého³⁷ dva faktory, prvním z nich je neschopnost překladatele představit si skutečnost či autorovu myšlenku a druhým faktorem jsou mylné významové spoje navozené jazykem originálu (mohou být navozeny náhodnými jazykovými obdobami, ale i skutečnou víceznačností textu).

..., co przyjęliśmy za widomy znak opatrności, ... (Weiser Dawidek, s. 11)	..., kterou jsme přijali jako viditelný znak prozřetelnosti, ... (Davídek Weiser, s. 13)	..., kterou jsme přijali jako jasnou známku prozřetelnosti, ...
---	---	--

Komentář: Slovníkovým ekvivalentem slova *widomy* sice je *viditelný*, což ale znamená takový, který může být viděn. Přídavné jméno *jasný*, ve smyslu zřetelný či zřejmý, nám zde pasuje lépe. Překladatel zastoupil polské slovní spojení prvními slovníkovými ekvivalenty. Každé slovo přeložil zvlášť, avšak měl přihlídnout ke slovnímu spojení – to je tou nejmenší možnou překladovou jednotkou.

„Dawid, Dawidek, Weiser jest Żydek!“ I dopiero teraz, gdy zostało to	„David Davídek, Weiser židáček“. A teprve teď, když to bylo	„David Davídek, Weiser židáček“. A teprve teď, když to bylo
--	---	---

³⁵ KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H, 2009. Když autor překládá sám sebe, s. 117.

³⁶ MRHAČOVÁ, E., BALOWSKI, M. *Česko-polský frazeologický slovník*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2009.

³⁷ LEVÝ, J. *Umění překlada*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998.

powiedziane, poczuliśmy do niego zwyczajną niechęć, która rosła w nienawiść , ... (Weiser Dawidek, s. 15)	vyřčeno, jsme k němu pocítli odpor a ten rostl v nenávist ... (Davídek Weiser, s. 17)	vyřčeno, jsme k němu pocítli odpor a ten přerůstal v nenávist ...
--	--	--

Komentář: *Růst v nenávist* je poněkud neobratně zvolené slovní spojení, správně česky říkáme, že něco *přerůstá v nenávist*, což potvrzuje i SSAVS. U slovesa *růst* není možná vazba *růst v něco*, narozíl od slovesa *přerůstat*.

Żona właściciela, ..., miała wielkie jak donice piersi , ... (Weiser Dawidek, s. 67)	Žena majitele obchodu ... měla prsa jako velké hliněné mísy , ... (Davídek Weiser, s. 67)	Žena majitele obchodu ... měla prsa jako dva velké balóny , ...
---	--	--

Komentář: *Donice* doslova (podle slovníku Karla Olivy) *hliněné mísy* jsou, ale v češtině se prsa k hliněným mísám nepřiřovnávají. Překladatel se měl pokusit najít adekvátní výraz v češtině, tedy např. *balóny*.

- Nic takiego, nie warto było czekać – klamał jak z nut Szymek. (Weiser Dawidek, s. 154)	„Nic. Bylo zbytečné čekat,“ lhal Šimon, jako když hraje z not. (Davídek Weiser, s. 152)	„Nic. Bylo zbytečné čekat,“ lhal Šimon, jako když tiskne.
---	--	--

Komentář: V tomto případě došlo k frazeologické kontaminaci, tedy k jednomu z „... aktualizačních zásahů do frazémy, který spočívá v skřížení formální nebo významové výstavby frazémy s inou frazémou nebo s volným kontextem.“³⁸ Překladatel spojil dva české frazeologizmy *lhat jako když tiskne* a *hrát někomu do noty* (tedy podle *Česko-polského frazeologického slovníku*³⁹ *vyhovovat*). Vzniklo tedy nesmyslné slovní spojení. Přitom stačilo, kdyby se překladatel podíval do slovníku na výraz *nuta*, kde je tento frazeologizmus uveden.

4.1.1.3 Užití prvních slovníkových ekvivalentů

V níže uvedených příkladech překladatelé nahrazovali polské výrazy prvními slovníkovými ekvivalenty, aniž by hlouběji analyzovali slovní spojení a našli tak odpovídající smysluplný ekvivalent, zapadající do kontextu. „Máme usilovat o dokonalou souhru mezi slovem a kontextem. Jestliže něco váží slovo originálu, pak samozřejmě musí něco vážit slovo překladu. A tu váhu slova má pociťovat nejen kritik,

³⁸ MLACEK, J., ĎURČO, P. a kolektiv autorů. *Frazeologická terminológia* [online], Bratislava 1995. Dostupný z WWW: http://www.juls.savba.sk/ediela/frazeologicka_terminologia/, 4. 3. 2013.

³⁹ MRHAČOVÁ, E., BALOWSKI, M. *Česko-polský frazeologický slovník*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009.

ale právě čtenář.⁴⁰ Je možné, že překladatelé byli časově omezeni, a proto nepátrali po jiných překladatelských řešeních, ani nenahlédli do jiných slovníků.

..., miał przy tym chorobliwie białą cerę, ... (Weiser Dawidek, s. 12)	..., jeho pokožka byla až chorobně bílá , ... (Davídek Weiser, s. 14)	..., jeho pokožka byla až chorobně bledá , ...
---	--	---

Komentář: Překladatel automaticky nahradil slovo *biały* výrazem *bílý*, ačkoliv máme v češtině odpovídající ekvivalent *bledý*, čili podle SSJČ nemající přirozeně sytou, výraznou nebo náležitou barvu. Hovoříme-li o bílé barvě kůže či pleti, jde nám spíše o lidskou rasu.

Wystarczyło wsadzić rękę do wody, ... (Weiser Dawidek, s. 18)	Stačilo strčit ruku do vody, ... (Davídek Weiser, s. 20)	Stačilo ponořit ruku do vody, ...
--	---	--

Komentář: Podle SSAVS můžeme *strčit něco někam* ve smyslu vsunout, vstrčit. Ale pro strčení něčeho do vody máme výraz *ponořit*.

..., a przez uchylone okno sekretariatu dochodziły leniwe dźwięki ... (Weiser Dawidek, s. 26)	... a pootevřeným oknem k nám dolétaly lenivé zvuky ... (Davídek Weiser, s. 28)	... a pootevřeným oknem k nám doléhaly lenivé zvuky ...
--	--	--

Komentář: Zvuk může *dolétat*, avšak SSAVS tomuto slovesu přiřazuje pouze vazbu *dolétat někam*. Zvuky mohou také *doléhat*, zde je možná vazba *doléhat odněkud někam*, což se shoduje s úryvkem – zvuky doléhaly pootevřeným oknem k nám.

Może za chwilę wszyscy podchwycilibyśmy jej słowa i przejmującą melodię i w ten sposób stałaby się ... masowa, ... (Weiser Dawidek, s. 38)	Možná, že za chvíli bychom pochytili její slova i melodii a tím způsobem by se, ..., stala písní masovou, ... (Davídek Weiser, s. 39)	Možná, že za chvíli bychom všichni pochytili její slova i melodii a tím pádem by se, ..., stala písní masovou, ...
---	--	---

Komentář: *W ten sposób* sice má ve slovníku ekvivalent *tímto způsobem*, to však použijeme ve smyslu dělat něco nějakým způsobem, mluvíme tedy o nějakém postupu. V tomto kontextu je vhodnější užít spojení *tím pádem*, což se dá podle SSJČ zastoupit výrazy *tak*, *proto*. Také Edvard Lotko⁴¹ v kapitole o analytičnosti u příslovčí a přídavných jmen uvedl slovo *tak* jako ekvivalent polského analytického spojení *w ten sposób*.

⁴⁰ ILEK, B. Jazyk. Text. Výklad. Překlad. In HRALA, M., VESELÝ, J. *AUC Philologica 4 – 5, Slavica Pragensia XXIII, problémy překladu a tlumočení*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 34.

⁴¹ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Analytičnost u příslovčí a přídavných jmen, s. 65.

- ... Widzicie tę roślinkę? Jest piękna, nieprawdaż? Powiedz mi-...- jaka to będzie rodzina? Nie wiesz, co? ucieszył się jak na lekcji. (Weiser Dawidek, s. 39)	„... Vidíte tu rostlinku? Je krásná, ne? Řekni mi,“... „k jaké rodině patří? Nevíš, co?“ potěšil se jako při vyučování. (Davídek Weiser, s. 40)	„... Vidíte tu rostlinku? Je krásná, ne? Řekni mi,“... „k jaké rodině patří? Nevíš, co?“ ... zaradoval se jako při vyučování.
--	--	--

- A nie mówiłem?- ucieszył się .- Idą na lotnisko.- I nikt jakoś nie zwrócił mu uwagi, że przecież nic takiego wcześniej nie powiedział. (Weiser Dawidek, s. 117)	„Neříkal jsem to!“ Potěšil se . „Jdou na letiště!“ Nikdo jsme mu nepřipomněli, že přece nic takového neříkal. (Davídek Weiser, s. 117)	„Neříkal jsem to?“ Zaradoval se . „Jdou na letiště!“ Nikdo jsme ho neupozornili, že přece nic takového neříkal.
--	---	--

Komentář: Slovník K. Olivy nabízí jen výraz *ucieszyć* (nikoliv *ucieszyć się*), což znamená *potěšit, rozradostnit* (například dárkem). Překladatel tak užil slovníkový ekvivalent *potěšit* a dodal k němu zvrtné *se*, což má zcela odlišný význam. Kdyby se však podíval do SJP, našel by zde definici výrazu *ucieszyć się*, tedy *odczuć radość lub zadowolenie z jakiegoś powodu*, čili z nějakého důvodu pocítit radost či spokojenost, čemuž odpovídá český ekvivalent *zaradovat se*.

Samolot obniżając lot , minął Bukową Górkę i ... (Weiser Dawidek, s. 44)	Letadlo snížilo výšku , minulo Bukový pahorek a ... (Davídek Weiser, s. 45)	Když letadlo klesalo , minulo Bukový pahorek a ...
---	--	---

Komentář: Překladatel použil opis výrazu (*snížiti výšku*), pro který máme v češtině jednoslovný výraz slovesný (*klesat*).

On po prostu nam to spotkanie wyznaczył – jak suweren wasalom, ... (Weiser Dawidek, s. 54)	On nám to setkání prostě určil – jako suverén vazalům ... (Davídek Weiser, s. 55)	On nám to místo setkání prostě určil – jako pán vazalům ...
---	--	--

Komentář: Překladatel v *Polsko-českém slovníku* našel možnosti: *suverén, panovník, monarcha*. Ani jeden výraz se však nedá v tomto kontextu použít. Jedná se zde totiž o vztah *lenního pána a vazala*, který je znám z dob feudalismu. Tato chyba by se dala zároveň zařadit i do chyb vyplývajících z nedostatku obecných i odborných znalostí.

Zwirzę co pewien czas unosiło łeb do góry i czochrało sierść na czubku głowy, ... (Weiser Dawidek, s. 56)	Zvíře čas od času zvedlo hlavu a drbalo se na jejím vrcholku , ... (Davídek Weiser, s. 57)	Zvíře čas od času zvedlo hlavu a drbalo se na temeni , ...
--	---	---

Komentář: Zde překladatel užil první slovníkový ekvivalent, aniž by si uvědomil, že pro označení vrcholové části hlavy máme jednoslovné pojmenování – *temeno*.

... zapach ... - słodkawy, mdły, unoszący się wąskimi pasemkami w lepkim powietrzu lipca, ... (Weiser Dawidek, s. 57)	... pach vznášející se v lepkavém červencovém vzduchu přiváděl mnohdy až k zalknutí a mdlobám. (Davídek Weiser, s. 58) pach vznášející se v dusném červencovém vzduchu přiváděl mnohdy až k zalknutí a mdlobám.
--	---	--

Komentář: Ač *lepki* opravdu je podle slovníku *lepkavý*, neužíváme v češtině toto slovo ve spojení se vzduchem, ale např. s potem. Jde tedy o *dusné* červencové počasí.

Pantera powoli, miękkim ruchem spłynęła z konara ..., jej ogon drgnął nieznacznie, ... (Weiser Dawidek, s. 58)	Panter pomalým měkkým pohybem sklouzl z velké suché větve ..., jeho ohon se nejprve takřka neznatelně pohyboval, ... (Davídek Weiser, s. 58)	Panter pomalým ladným pohybem sklouzl z velké suché větve ..., jeho ocas se nejprve takřka neznatelně pohyboval, ...
---	---	---

Komentář: SJP uvádí pod pojmem *miękki* (co se týče pohybu) význam *plynny*, *harmonijný* – čili plynulý, harmonický. Nejčastěji však mluvíme o kočičím *ladném* pohybu.

... nazwałem tę drogę ... drogą Weisera, nigdy, nawet teraz, kiedy jest ona tylko niebieskim szlakiem parku krajobrazowego , opisanym w przewodniku- ... (Weiser Dawidek, s. 60)	...- i když jsem pojmenoval tu cestu ... „Weiserovou stezkou“, nikdy, ani teď ne, kdy je ta cesta pouze modrou značkou krajinným parkem popsaným v průvodci, ... (Davídek Weiser, s. 61)	...- i když jsem pojmenoval tu cestu ... „Weiserovou stezkou“, nikdy, ani teď, kdy je ta cesta pouze modrou značkou v chráněné krajinné oblasti popsanou v průvodci, ...
---	---	---

Komentář: Překladatel zjistil, že slovníkovým ekvivalentem slova *krajobrazowy* je *krajinný* a tak dál nepátral po tom, co by toto slovo mohlo znamenat ve spojení *park krajobrazowy*. Kdyby nahlédl do SJP, našel by tuto definici: „obszar objęty ochroną ze względu na naturalne właściwości środowiska oraz walory naukowe, estetyczne i turystyczne“⁴². Tedy chráněná krajinná oblast.

..., że mecz będzie prawdziwy, to znaczy w dwóch połowach , jedna do obiadu, a druga po południu, ... (Weiser Dawidek, s. 76)	..., že zápas bude opravdový, na dvě půle , první do oběda a druhá odpoledne, ... (Davídek Weiser, s. 76)	..., že zápas bude opravdový, na dva poločasy , první do oběda a druhý odpoledne, ...
--	--	--

⁴² *Słownik języka polskiego* [online], Wydawnictwo naukowe PWN. Dostupný z WWW: <http://sjp.pwn.pl/>, 4. 3. 2013.

Komentář: Slovníkovými ekvivalenty je: *polovina, půlka, půl*. Avšak jde-li o fotbal, mluvíme o tzv. *poločase*.

Do końca meczu pozostawało jeszcze pięć minut, ale Weiser uspokajał nas ruchami ręki. Czekał najwyraźniej na swoją chwilę, czekał na swój popisowy numer ... (Weiser Dawidek, s. 78)	Do konce utkán zbývalo ještě pět minut, ale Weiser nás pohyby ruky uklidňoval. Výrazně čekal na svou chvíli, čekal na své parádní číslo, ... (Davídek Weiser, s. 79)	Do konce utkán zbývalo ještě pět minut, ale Weiser nás pohyby ruky uklidňoval. Očividně čekal na svou chvíli, čekal na své parádní číslo, ...
---	---	--

Komentář: *Výrazně* je podle SSJČ zřetelně, charakteristicky, důrazně. V kontextu je lepším ekvivalentem příslovce *očividně*.

Interesował się wypadkami bieżącymi ... (Weiser Dawidek, s. 133)	Zajímal se o běžné záležitosti ... (Davídek Weiser, s. 132)	Zajímal se o aktuální události ...
---	--	---

Komentář: I Václav Burian⁴³ se zmínil v recenzi o této chybě, uvedl, že *wypadki bieżące* jsou spíše „aktuální události“ než „běžné záležitosti“. Výraz *bieżący* sice je možné přeložit jako *běžný*, ale *wypadek* v žádném případě není *záležitost*, ale spíš *událost*. Proto je v tomto spojení vhodné zvolit spojení *aktuální události*.

..., czy nasze kłamstwa nie zostaną nam wypomniane przez trójkąne oko, ... (Weiser Dawidek, s. 159)	..., zda naše lži nám nebudou trojúhelníkovým okem připomenuty, ... (Davídek Weiser, s. 157)	..., zda nám naše lži nebudou Božím okem připomenuty, ...
--	---	--

Komentář: Opět se podle slovníku jedná o správný překlad. Ale už to, že slovo *trojúhelníkový* je dvakrát delší než polský výraz *trójkątny* nebo to, že většině české populace nebude výraz *trojúhelníkové oko* nic říkat, mělo přimět překladatele zamyslet se nad jiným pojmenováním. A protože se jedná o Boží oko, které je uzavřené v trojúhelníku, je podle mě nejlepší nazvat ho jednoduše *Božím okem*. Navíc je v úryvku i špatný slovosled.

Minęliśmy rząd małych, prawie identycznych domów, ze skośnymi dachami, w których półokrągłe okienka mansard wyglądały jak wyłączone w ciągu dnia lampy samochodowe.	Minuli jsme řadu malých, zcela si podobných domků se zkosenými střechami, v nichž polokruhovitá okénka mansard připomínala zhasnuté světlomety automobilů. (Davídek Weiser, s. 221)	Minuli jsme řadu malých, zcela si podobných domků se zkosenými střechami, v nichž obloukovitá okénka mansard připomínala zhasnuté světlomety automobilů.
--	--	---

⁴³ BURIAN, V. Dvojí rekonstrukce jednoho života. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 2, s. 22.

(Weiser Dawidek, s. 223)		
--------------------------	--	--

Komentář: Lexikální jednotka *pólokrągły* zde byla nahrazena prvním slovníkovým ekvivalentem *polokruhovitý*. Avšak okna bývají spíše *obloukovitá*.

- Co tam niesiecie, chłopcy? – zaczepił nas spocony grubas, podnosząc czoło znad motyki. (Weiser Dawidek, s. 225)	„Copak to nesete, chlapci?” zastavil nás upocený hromotluk a zvedl čelo od motyky. (Davídek Weiser, s. 222)	„Copak to nesete, chlapci?” zastavil nás upocený hromotluk a zvedl hlavu od motyky.
---	---	---

Komentář: Když přerušíme nějakou činnost, zvedáme od ní *hlavu* a ne *čelo*.

...- pomyłka w kwitowaniu ziarna, zatrzymanie maszyn. (Prawiek i inne czasy, s. 20)	... - když se objevila chyba při potvrzování obilí nebo když se zastavily stroje. (Pravěk a jiné časy, s. 22)	... - když se objevila chyba při příjmu obilí nebo když se zastavily stroje.
--	--	---

Komentář: Výraz *kwitowanie* se ve slovníku nenachází, překladatel tedy zřejmě vyhledal sloveso *kwitować*, což je podle slovníku *potvrzovat*, od kterého vytvořil podstatné jméno *potvrzování*. Když si ale najdeme význam slova *kwitować* v SJP, zjistíme, že to znamená *potwierdzać otrzymanie czegoś swoim podpisem*. A pro tuto situaci užíváme slovo *příjem*. Při příjmu jakéhokoliv zboží vždy musíme potvrdit přijetí podpisem.

Mała dziewczynka z grubymi warkoczami. (Prawiek i inne czasy, s. 27)	Malé děvčátko s velkými copy. (Pravěk a jiné časy, s. 29)	Malé děvčátko s hustými copy.
---	--	--------------------------------------

Komentář: *Gruby* je podle Olivova slovníku především tlustý, také hluboký, hrubý či sprostý. Hovorově se dá také užít ve významu velký, ale pouze ve spojení s aférou či obchodem. Ve spojení s vlasy či copem spíše použijeme výraz *hustý*.

- Księżyc to tylko maska słońca. Wkłada ją, kiedy wychodzi nocą pilnować świata. (Prawiek i inne czasy, s. 72)	...- Měsíc je jenom maska slunce. Obléká si ji, když vychází v noci hlídat svět. (Pravěk a jiné časy, s. 75)	...- Měsíc je jenom maska slunce. Nasazuje si ji, když vychází v noci hlídat svět.
---	---	---

Komentář: Slovníkovým ekvivalentem slovesa *wkładać* sice je *oblékat si*, avšak pokud mluvíme o masce, ta se spíše *nasazuje*.

Kobiety przysłaniały od słońca oczy a mężczyźni ukradkiem spluwali. (Prawiek i inne czasy, s. 73)	Ženy si zakrývaly oči před sluncem a muži si odplivávali. (Pravěk a jiné časy, s. 76)	Ženy si stínily oči před sluncem a muži si tajně odplivávali.
--	--	--

Komentář: Výklad slova *zakryt* je podle SSAVS způsobit, že něco není vidět. Pokud by si ženy zakryly oči, zakryly by je úplně. Ony je však zakryly jen částečně, aby jim slunce nesvítilo do očí. A pro tuto situaci máme sloveso *stínit si*.

Oszalale psy rozbiegły się po Górcie. (Prawiek i inne czasy, s. 84)	Šílení psi se rozutekli po Hůrce. (Pravěk a jiné časy, s. 87)	Pomatení psi se rozutekli po Hůrce.
--	--	--

Komentář: Ve chvíli, kdy se psi rozutekli po Hůrce, byla bombardována německá kasárna. Z tohoto hluku psi jistě nezešíleli (*šílený* je totiž podle SSJČ takový, který pozbyl zcela rozumu), ale byli pouze v dané situaci poněkud zmatení.

... i malowała paznokcie. (Prawiek i inne czasy, s. 133)	... a barvila si nehty. (Pravěk a jiné časy, s. 136)	... a lakovala si nehty.
---	---	---------------------------------

Komentář: *Malować* je podle SJP *pokrywać coś farbą lub lakierem* – tedy natírat něco barvou nebo lakem. A pro činnost natírání laku na nehty máme v češtině výraz *lakovat*.

4.1.2 Falešní přátelé překladatele (*faux amis*)

Hejwowski uvádí, že dalším projevem syntagmatického překladu jsou tzv. falešní přátelé (*faux amis*) – jedná se o výrazy mající podobnou formu, ale odlišný význam. Této chyby se nejčastěji dopouštějí překladatelé, jejichž znalost výchozího jazyka není dostatečná. Podle Lotka⁴⁴ se zase překladatelé těchto chyb dopouštějí při překladu geneticky blízkých jazyků. V češtině a polštině je jich tedy mnoho. Tyto jazyky „vyrostly ze společného základu (praslovanštiny) a že spolu se slovenštinou a lužickou srbštinou tvoří dnes západní skupinu slovanských jazyků. Genetická blízkost češtiny a polštiny se projevuje především ve slovní zásobě, kde najdeme velmi mnoho shodných slov, někdy pouze hláskově nebo slovotvorně obměněných (srov.: čes. matka – pol. matka, řeka – rzeka, hlava – głowa, ...).“⁴⁵ Některé formálně podobné výrazy se však v průběhu vývoje jazyka začaly významově lišit a právě ty nazýváme falešnými přáteli překladatele neboli zrádnými slovy. „... mezi zrádnými slovy jsou slova formálně zcela totožná (např. *doła*, *okres*, *sklep*, *sok*, *stav*, *zbytek* ...) nebo zvukově částečně obměněná (pol. *obecnny* – čes. *obecný*, pol. *biesiada* – čes. *beseda*, pol. *dziwak* – čes. *divák*), která se významově

⁴⁴ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Takzvaná zrádná slova, s. 82 – 98.

⁴⁵ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. O genetické a typologické příbuznosti češtiny a polštiny, s. 35.

odlišují buď úplně (pol. *bezcenny* – čes. *bezpečný*, pol. *laska* – čes. *láska*), nebo pouze částečně (pol. *palić* – čes. *pálit*, ...).⁴⁶

..., i już widzieliśmy jego białe obnażone plecy , ... (Weiser Dawidek, s. 15)	Už jsme viděli jeho obnažené bílé plece , ... (Davídek Weiser, s. 17)	Už jsme viděli jeho obnažená bílá záda , ...
---	--	---

Komentář: Podle slovníku Karla Olivy se *plecy* dají přeložit jako *záda* nebo *opěradlo*. SSJČ nám říká, že *plece* jsou jen část zad nad lopatkami a v potravinářství je *plec* maso z této části zad. Zato *záda* jsou zadní část těla od krku až po bedra. Polské *plecy* a české *plece* se významově liší jen částečně, ale i přesto by se tyto dva výrazy neměly zaměňovat.

Tak, udział M-skiego w całej historii ... (Weiser Dawidek, s. 19)	Úděl M-ského v celé té historii ... (Davídek Weiser, s. 21)	Účast M-ského v celém tom příběhu ...
--	--	--

Komentář: Překladatel se nechal zmást formálně podobným výrazem, který má však zcela odlišný význam. Význam slova *udział* je podle SJP *uczestniczenie w czymś wraz z innymi*, což odpovídá českému ekvivalentu *účast*. *Úděl* zase podle SSJČ znamená to, co bylo uděleno, dáno; podíl (kniž. a zast.) nebo osud, určení, sudba (kniž.).

... rozczłonkowują się w ogromną ilość kosmatych odnóży . (Weiser Dawidek, s. 22)	... se rozdělují v množství chlupatých odnoží . (Davídek Weiser, s. 24)	... se rozdělují v množství chlupatých nohou .
--	--	---

Komentář: *Odnóże* jsou podle SJP *część ciała stawonogów będąca narządem ruchu* čili část těla členovců sloužící k pohybu. Jedná se tedy *nohy* členovců, žertovně se dá tento výraz užit i přeneseně o lidských nohou. *Odnož* je zase podle SSJČ primárně část rostliny sloužící k vegetativnímu rozmnožování, dále také to, co z něčeho vybílá, co s něčím svým původem souvisí.

On wsączył pamięć o sobie całkiem niepostrzeżenie ... (Weiser Dawidek, s. 25)	On nám vtiskl vzpomínku na sebe nepostřehnutelně , ... (Davídek Weiser, s. 27)	On nám vryl vzpomínku na sebe docela nenápadně , ...
--	---	---

Komentář: Příslovce *niepostrzeżenie* je podle SJP *w sposób nierzucający się w oczy*, takže tak, aby někdo nebyl moc na očích, aby nebyl příliš viditelný. *Nepostřehnutelný*, od čehož můžeme odvodit příslovce *nepostřehnutelně*, podle SSJČ zase znamená takový, kt. nemůže být postřehnut; nepostižitelný, nepozorovatelný, neznatelný. Na první pohled se

⁴⁶ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Takzvaná zrádná slova, s. 95.

jeví význam obou výrazů jen částečně odlišný, ale v této větě působí výraz *nepostřehnutelně* nesmyslně a rušivě.

..., jeśli był jeszcze drugi magazyn , ... (Weiser Dawidek, s. 30)	..., jestli byl ještě druhý magazín , ... (Davídek Weiser, s. 31)	..., jestli bylo ještě druhé skladiště , ...
---	--	---

Komentář: Celý odstavec v knize je o nalezeném skladu Weiserových výbušnin, který byl objeven v cihelně. Překladatel několikrát správně přeložil *magazyn* jako *sklad*. Proč však v tomto případě užil slovo *magazín*? Možná nechtěl už potřetí opakovat výraz *sklad* a tak, v domnění, že *magazín* je synonymem skladu, užil toto slovo. *Magazín* je však podle SSJČ obrázkový časopis rozmanitého obsahu nebo velký obchodní dům. Nikoliv *skladiště*. Polský *magazyn* je zase podle SJP definován mimo jiné jako prostor vyhrazený ke skladování zboží, velký obchod či také ilustrovaný časopis. Významově se tedy slova *magazyn* a *magazín* liší jen částečně, protože ve dvou významech se shodují (*časopis* a *velký obchodní dům*).

..., że pomiędzy jej nogami było to czarne trójkątne zjawisko , takie samo jak u mojej matki albo starszej siostry Piotra, ... (Weiser Dawidek, s. 45)	..., že mezi jejíma nohama bylo zjevení způsobující chvění, právě takové zjevení jako u Petrovy starší sestry ... (Davídek Weiser, s. 46)	..., že mezi jejíma nohama byl úkaz způsobující chvění, právě takový úkaz jako u mé matky nebo Petrovy starší sestry ...
---	---	--

Komentář: Výraz *zjawisko* je formálně podobný českému výrazu *zjevení*. Avšak významově se částečně liší. *Zjevení* není možné v tomto kontextu užít, podle SSJČ toto slovo označuje: 1. vidinu, přízrak, přelud; něco neskutečného, 2. co se náhle zjeví, co bylo zjeveno, oznámeno, 3. vzezření, vzhled, zjev. *Zjawisko* je podle SJP: 1. *to, co się wydarzyło*, čemuž odpovídá český výraz *událost*, 2. *coś niezwykłego lub ktoś zadziwiający, wyjątkowy*, česky tedy *úkaz* nebo *fenomén*, 3. *nierealne, piękne widzenie senne lub urojenie*, tedy *vidění, přízrak*. Vidíme tedy, že výraz *zjawisko* a *zjevení* se nám shoduje pouze v jednom bodě, tedy *přízrak, vidina, přelud*. Ale v ukázce nejde o nic neskutečného, jde o, pro chlapce neobvyklý, *úkaz* (tedy, to co se ukazuje, jeví; co lze pozorovat).

Korowód zamykała tego dnia cicha jak mysz Basia Szewczyk. (Weiser Dawidek, s. 56)	; a celý chorovod uzavírala jako tichá myška Basia Szewczykova -... (Davídek Weiser, s. 57)	; a celý průvod uzavírala jako tichá myška Basia Szewczykova -...
--	--	--

Komentář: Aby bylo jasné, že opravdu nejde o *chorovod*, popíšu nejprve situaci z knihy. Jednalo se o den, kdy šli spolužáci s Weiserem do ZOO. Weiser čekal před branou,

postupně k němu docházeli jeho kamarádi, kteří museli jít od konečné tramvaje pěšky, šli tedy jakoby v *prívodu*. Výraz *korowód* je zrádný v tom, že kromě prvního písmena je téměř identický s českým slovem *chorovod*. *Chorovod* je však podle SSJČ buďto sborový tanec ruských dívek nebo taneční rej, obřadný tanec (či zpěv k takovému tanci). Kdežto *korowód* je podle SJP *dlugi szereg osób posuwających się jedna za drugą*, čemuž odpovídá český ekvivalent *prívod*.

W oliwskiej katedrze Weiser pokazał nam gotyckie sklepienia ... (Weiser Dawidek, s. 71)	V oliwské katedrále nám Weiser ukázal gotické sklepení ... (Davídek Weiser, s. 72)	V oliwské katedrále nám Weiser ukázal gotické klenby ...
--	---	---

Komentář: Tohoto chybného překladu si povšimnul i Václav Burian⁴⁷ - autor recenze knihy Davídek Weiser. *Sklepienie* je totiž podle slovníku Karla Olivy *klenba, klenutí*. Je pravda, že *sklepení*, podle SSJČ, zastarale označovalo také klenbu či klenutí, dnes už se ale pojem *sklepení* užívá jen pro hluboký podzemní prostor, zpravidla sklenutý; sklep.

..., bo tu nie chodziło tylko o piłkę, ale o honor, jak na wojnie . (Weiser Dawidek, s. 75)	..., protože už nešlo o míč, ale o čest, jako na vojně . (Davídek Weiser, s. 76)	..., protože už nešlo o míč, ale o čest, jako ve válce .
--	---	---

Komentář: Foneticky identická podstatná jména *wojna* a *vojna* zradila překladatele. Výraz *wojna* lze podle *Polsko-českého slovníku* přeložit pouze jako *válka*. Výraz *vojna* je totiž podle SSJČ v češtině zastaralý a označoval opravdu válku. Dnes už se ale výraz používá jen pro expresivní vyjádření nějakého zápasu, sporu, boje nebo se jím hovorově můžeme vyjádřit o vojenské službě.

..., zastanawiałem się, dlaczego Weiser wolał przez wszystkie te lata uchodzić w naszych oczach za łamagę, niż zagrać choć raz w piłkę ... (Weiser Dawidek, s. 80)	..., a tak jsem rozmýšlel o tom, proč vlastně Weiser po celá ta léta volil , aby byl v našich očích vohráblem, kriplem, nekňubou, než aby si občas s námi zahrál fotbal ... (Davídek Weiser, s. 81)	..., a tak jsem přemýšlel o tom, proč vlastně Weiser po celá ta léta chtěl být v našich očích raději vohráblem, kriplem, nekňubou, než aby si občas s námi zahrál fotbal ...
---	--	--

Komentář: Definice polského *wolec* podle SJP je *bardziej lubić*, což odpovídá českým ekvivalentům *mít raději (co)*, *dávat přednost (čemu)*, *chtít raději (co)*, které uvádí Karel Oliva ve svém slovníku. *Volit* totiž podle SSAVS znamená vybírat hlasováním nebo vybírat něco/někoho, mezi něčím/někým, něco z něčeho. Např. volit vhodná slova.

Pracowała jako służąca u dalekiej ciotki, potwornie	Pracovala jako služka u nějaké vzdálené tety,	Pracovala jako služka u nějaké vzdálené tety,
---	---	---

⁴⁷ BURIAN, V. Dvojí rekonstrukce jednoho života. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 2, s. 22.

złośliwej starej kobiety. (Weiser Dawidek, s. 95)	zlostné staré ohyzdy. (Davídek Weiser, s. 95)	strašně jedovaté staré ženské.
---	---	---------------------------------------

Komentář: *Złośliwy* je podle *Polsko-českého slovníku*, co se týče člověka, *zlomyslný* (tedy podle SSJČ takový, který se snaží někomu uškodit, přeje mu něco zlého, škodolibý), *jedovatý* (tedy expresivně zlomyslný). Výraz *zlostný* má však trochu jiný význam. Podle SSJČ *zlostný* je takový, který se často zlobí, snadno se rozzlobí; vzteklý, popudlivý.

..., budynek nieczynnej cegielni, ..., wydał się wielkim gmaszyskiem ze strzelistą wieżą komina, ... (Weiser Dawidek, s. 129)	... budova nečinné cihelny, v tu chvíli připomínající palác a pevnost se střeleckou věží komínu, ... (Davídek Weiser, s. 128)	... budova nečinné cihelny, v tu chvíli připomínající pevnost s vysokým komínem, ...
---	---	---

Komentář: Ač je výraz *strzelisty* formálně podobný výrazu *střelecký*, významově se zcela liší. *Strzelisty* je podle SJP *bardzo wysoki i smukły*, čemuž odpovídají výrazy ze slovníku Karla Olivy – štíhlý, vysoký. Druhý význam je *gorący, wzniosły, patetyczny*, čemuž odpovídají Olivovy ekvivalenty ohnivý, patetický (o projevu).

... wspaniały monument ... (Weiser Dawidek, s. 138)	... spanilý monument ... (Davídek Weiser, s. 137)	... okázalý monument ...
---	---	---------------------------------

Komentář: *Wspaniały* je podle slovníku Karla Olivy nádherný, krásný; okázalý, přepychový. A protože je řeč o pomníku, nejlépe k němu pasuje výraz *okázalý* (tedy podle SSJČ navenek honosný; oslňující, pompézní; úmyslně nápadný). Ač je výraz *spanilý* formálně podobný, významově se liší. *Spanilý* je podle SSJČ jemně, půvabně krásný, velmi krásný, půvabný; sličný. Nejčastěji ve spojení *spanilá dívka, tvář, apod.*

..., matka chrapała zmęczona wczorajszym praniem, ... (Weiser Dawidek, s. 194)	..., matka spala zmučená včerejším praním ... (Davídek Weiser, s. 192)	..., matka spala vyčerpaná ze včerejšího praní ...
---	--	---

Komentář: *Zmęczony* a *zmučený* jsou velice podobné výrazy. Ale *zmęczony* je podle SJP *taki, który odczuwa zmęczenie*; či *taki, który ma dość czegoś i chciałby to zmienić*. Takže českým ekvivalentem je *vyčerpaný, unavený*. *Zmučený* má odlišný význam. Podle SSJČ je to utrápený, ztrápený, např. *zmučený výraz, pohled; zmučené oči*.

Skaleczenie nogi było, jej zdaniem, karą za nieposlušność i całe dni walęsania się poza domem. (Weiser Dawidek, s. 204)	Zranění nohy byl, jak říkala, trest za mou neposlušnost a celé dny prozahálené a proválené někde venku. (Davídek Weiser, s. 203)	Zranění nohy byl, jak říkala, trest za mou neposlušnost a celé dny protoulané někde venku.
---	---	---

Komentář: Výraz *walęsanie się* je formálně podobné českému výrazu *válení se*. *Válet se*, jak víme a jak potvrzuje SSAVS, znamená: s otáčením se převracet, povalovat se a lenořit, zahálet. *Walęsac się* však podle Olivova slovníku znamená potulovat se, toulat se.

..., jakby szantażowała tresera, mówiąc: „ Nie rusz , to moje!” (Weiser Dawidek, s. 236)	..., jako by krotiteli říkal: Neruš , je moje! (Davídek Weiser, s. 233)	..., jako by krotiteli říkal: Nech to , to je moje!
---	--	--

Komentář: Weiser je s kamarády v cirkuse a během drezúry šelem je asistentka napadena panterem, který následně na krotitele zamručí, jako by říkal něco ve smyslu *nech to (být), nesahej na to*. Nikoliv *neruš*. Výklad slova *ruszyć* je podle SJP následující: 1. *zacząć posuwać się w jakimś kierunku, rozpocząć wędrówkę, jazdę dokądś*, což odpovídá českým výrazům vyrazit, dát se do pohybu, 2. *zmienić miejsce położenia czegoś, dotknąć czegoś*, tedy pohnout (čím), dotknout se (čeho), 3. *wykonać ruch jakąs częścią ciała, poruszyć czymś*, tedy zahýbat, 4. *rozpocząć jakąś działalność, zacząć funkcjonować*, tedy spustit, zahájit, začít. Český výraz *rušit* však podle SSAVS znamená: ukončovat existenci; odvolávat; porušovat, ničit a poslední význam, který uvedl Edvard Lotko ve své knize⁴⁸ - nepřiznivě zasahovat do něčí klidné činnosti. Jak je vidět, na toto zrádné slovo upozornil již Lotko ve své publikaci *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Kdyby překladatel nahlédl buďto do jeho knihy nebo do slovníku Karla Olivy, tato chyba se nemusela stát.

Sylwia jednak nie zamierzała rezygnować ze zdobyczy, z jej gardła dobiegł głęboki pomruk i ostrzegawczo podniosła łapę do uderzenia. (Weiser Dawidek, s. 237)	Sylvie se však nehodlala vzdát úlovku. Z jejího hrdla vycházelo hluboké mručení a ostrážitě zvedla tlapu k úderu. (Davídek Weiser, s. 234)	Sylvie se však nehodlala vzdát úlovku. Z jejího hrdla vycházelo hluboké mručení a výstražně zvedla tlapu k úderu.
--	---	--

Komentář: Tyto podobné výrazy *ostrzegawczo* a *ostrážitě* mají zcela odlišný význam. *Ostrzegawczo* znamená podle *Polsko-českého slovníku* varovně, výstražně. Avšak *ostrážitý* podle SSJČ znamená dávající bedlivý pozor na bezpečnost; opatrný, bdělý, bedlivý, pozorný. *Ostrážitě* neboli opatrně zvednout tlapu k úderu je nelogické a matoucí slovní spojení.

... dla żony domptera ubranej w obcisły kostium,	..., že pro ženu krotitele, oblečenou v přiléhavý	..., že pro ženu krotitele, oblečenou do přiléhavého
--	---	--

⁴⁸ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986.

obszty cekinami . (Weiser Dawidek, s. 239)	kostým pošíty třpytivými cetkami , ... (Davídek Weiser, s. 236)	kostýmu pošítoho třpytivými flitry , ...
---	--	---

Komentář: Podobné výrazy *cekiny* a *cetky* bychom také mohli zařadit do zrádných slov. *Cekin* je podle SJP *okrągła, błyszcząca, kolorowa blaszka z dziurką do przewlekania nici, używana do ozdabiania strojów*, čili flitr. *Cetka* zase podle SSJČ znamená lesklý kovový plíšek jako ozdúbka, laciná ozdúbka vůbec.

Przypomina wielką błyszcząca jaszczurkę. (Prawiek i inne czasy, s. 6)	Připomíná velkou, blýskavou ještěrku. (Pravěk a jiné časy, s. 6)	Připomíná velkou, lesklou ještěrku.
--	---	--

Komentář: Výrazy *błyszczec* a *blýskat* jsou opět formálně podobné, avšak význam se mírně liší. *Błyszczec* je podle SJP *jaśnieć blaskiem*, čemuž odpovídá český výraz lesknout se, zářit a *wywoływać zachwyt, olśniewać*, čili oslňovat. Od čehož odvodíme přídatné jméno *lesknoucí se/lesklý*, což je podle SSJČ – mající lesk. *Blýskavý* je zase definován jako *lesknoucí se v záblescích*. *Ještěrka* se ale neleskne v záblescích, je prostě stále lesklá.

Żywił się jagodami i grzybami, ... (Prawiek i inne czasy, s. 17)	Jedl lesní jahody a houby, ... (Pravěk a jiné časy, s. 18)	Jedl borůvky a houby, ...
---	---	----------------------------------

Komentář: *Jagoda* je typickým zrádným slovem. Nejedná se totiž o jahodu, ale o *borůvku* nebo bobuli.

...: naczyniom, garnkom , sztućcom, ... (Prawiek i inne czasy, s. 73)	...: nádobí, hrnky , příbory, ... (Pravěk a jiné časy, s. 76)	...: nádobí, hrnce , příbory, ...
--	--	--

Komentář: Při vyslovení slova *garnek*, se nám okamžitě vybaví foneticky podobný výraz *hrnek (hrniček)*. Jenomže hrnek se polsky řekne kubek. *Garnek* je definován podle SJP jako *naczynie służące do gotowania i przechowywania potraw*, čemuž odpovídá český *hrnec*. Tento chybný překlad se objevil i na straně 109, 116.

Dom z zewnątrz obito deskami ułożonymi jak rybie łuski. (Prawiek i inne czasy, s. 67)	Vnitřní zdi domu byly obloženy deskami poskládanými jako rybí šupiny. (Pravěk a jiné časy, s. 69)	Zdi domu byly zvenčí obloženy deskami poskládanými jako rybí šupiny.
--	--	---

Komentář: Výraz *zewnątrz* se formálně podobá českému výrazu *zvenitř*, z čehož zřejmě překladatel usoudil, že se bude jednat o vnitřní zdi. Spojení *z zewnątrz* však znamená *zvenčí*, z venku.

Słowa skakały przed jego	Słowa poskakovala před	Słowa poskakovala před
--------------------------	------------------------	------------------------

śpiącym wzrokiem. (Prawiek i inne czasy, s. 81)	jeho spícíma očima. (Pravěk a jiné časy, s. 84)	jeho ospalýma očima.
---	---	-----------------------------

Komentář: Výraz *śpiący* zní jako *spící*, avšak *spící* je podle SSJČ definován jako takový, který spí. Zato výraz *śpiący* je podle SJP *taki, któremu chce się spać*, tedy *ospalý*. Navíc se spojení *spící oči* v češtině neužívá.

Czasem, gdy kapitan Gropius wzdychał, że należy cały ten kraj zrównać z ziemią i na tym miejscu zbudować nowy ład , ... (Prawiek i inne czasy, s. 83)	Někdy, když kapitán Gropius hřímal, že celá tahle země by se měla srovnat se zemí a na jejím místě vybudovat nový pořádek , ... (Pravěk a jiné časy, s. 86)	Někdy, když kapitán Gropius vzdychal, že celá tahle země by se měla srovnat se zemí a na jejím místě nastolit nový pořádek , ...
---	---	--

Komentář: Nový pořádek není možné *vybudovat* (ač slovníkovým ekvivalentem opravdu je výraz *vybudovat*), ale *nastolit*, což potvrzují i texty ČNK⁴⁹, kde se spojení *nastolit pořádek* vyskytlo celkem 26krát.

Brzuch i uda ... (Prawiek i inne czasy, s. 96)	Břicho a údy ... (Pravěk a jiné časy, s. 99)	Břicho a stehna ...
---	---	----------------------------

Komentář: *Udo* neboli *stehno* je formálně podobné českému slovu *úd*. Každé slovo však představuje jinou část těla. SSJČ uvádí, že *úd* je pohyblivá část (lidského) těla, zvláště ruce a nohy, anatomicky pak pohlavní úd – pyj, penis. Avšak *stehno* je pouze část dolní končetiny od kyčle ke kolenu.

Grzybnia podobna jest pleśni- ...- księżycowa podziemna koronka, wilgotne mereżki plechy, śliskie pępowiny świata. (Prawiek i inne czasy, s. 114)	Podhoubí se podobá plísni- ...- podzemní měsíční svit, vlhké ažury stélky, kluzké pupínky světa. (Pravěk a jiné časy, s. 117)	Podhoubí se podobá plísni- ...- podzemní měsíční svit, vlhké ažury stélky, kluzké pupeční šňůry světa.
--	--	---

Komentář: Mírná formální podoba výrazu *pępowina* a *pupínek* zřejmě zmátla překladatele. Kdyby ale nahlédl do *Polsko-českého slovníku*, zjistil by, že *pępowina* je *pupeční šňůra*, která i lépe pasuje do kontextu.

Grzybnia nie dzieli i nie wyróżnia swoich dzieci, wszystkie obdarza siłą wzrostu i potęgą rozsiewania zarodników . (Prawiek i inne czasy, s. 114)	Podhoubí nerozlišuje své děti, všem věnuje sílu růst a schopnost rozsévat zárodky . (Pravěk a jiné časy, s. 117)	Podhoubí nerozlišuje své děti, všem věnuje sílu růst a schopnost rozsévat výtrusy .
--	---	--

⁴⁹ Český národní korpus. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Korpus SYN2010 [online]. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz/corpora/>, 14. 3. 2013.

Komentář: Podle SJP *zarodnik* znamená: *komórka służąca do bezpłciowego rozmnażania się niektórych roślin i grzybów*, čemuž odpovídá český výraz *výtrus*, nikoliv formálně podobný *zárodek*. *Zárodek* má jiný význam, podle SSJČ je to počáteční vývojové stadium schopné dalšího vývoje nebo vůbec počáteční vývojové stadium něčeho, např. sporu.

... na skarpie . (Prawiek i inne czasy, s. 148)	... v příkopě . (Pravěk a jiné časy, s. 151)	... na svahu .
--	---	-----------------------

Komentář: Ač polský výraz *skarpa* zní jako česká škarpa, tedy příkop, není tomu tak. *Skarpa* je totiž podle SJP *spadzista ściana urwiska, brzegu rzeki, wykopu*, tedy svah nebo násep.

..., w swoich przyzwyczajeniach i w baśniach , które przypominał sobie z dzieciństwa. (Prawiek i inne czasy, s. 166)	..., ve svých zvycích a v báśničkách , které se mu vybavovaly z dětství. (Pravěk a jiné časy, s. 169)	..., ve svých zvycích a v pohádkách , které se mu vybavovaly z dětství.
---	--	--

Komentář: Ač výraz *baśń* po formální stránce vypadá jako česká *báseň*, není to *báseň*. SJP definuje výraz *baśń* jako *opowiadanie o treści fantastycznej*, což je česky, jak uvádí slovník Karla Olivy, pohádka, báje; bajka, výmysl, smyšlená historie. *Báseň* je jiný útvar, podle SSJČ je to umělecký slovesný výtvar, zpravidla ve verších.

4.1.3 Interference a kalky

Typickým vedlejším produktem syntagmatického překladu je podle Hejwowského kalkování struktur výchozího textu – jedná se tedy o kalkování cizího slovosledu, cizí kolokace (kolokace je „[smysluplné] spojení lexémů/slov, lexikální syntagma, zvl. v podobě víceslovného pojmenování, jehož vznik je podmíněn jejich vzájemnou kolokabilitou a tedy i kompatibilitou“⁵⁰) nebo o deformaci tématicko-rématické struktury věty. Pojetí Hejwowského je blízké pojetí Zlaty Kufnerové, která ve své knize *Čtení o překládání* věnovala jednu kapitolu interferenci, což je „ovlivňování jazyka, do něhož překládáme, jazykem originálu, (...)“⁵¹ Přesněji: „negativní jazykový transfer struktury z jednoho jazyka do druhého“⁵². Kapitola interference a kalky je tedy dále dělena na základě klasifikace Zlaty Kufnerové. Pro potřebu práce byla však nutná mírná úprava.

⁵⁰ LOTKO, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

⁵¹ KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H, 2009. O interferenci, s. 45 – 51.

⁵² LOTKO, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

4.1.3.1 Interference ve slovosledu

... matka wysłała mnie do sklepu Cyrsona po włoszczyznę. Lubiłem tam chodzić , w chłodnym wnętrzu pachniało jarzynami, ... (Weiser Dawidek, s. 66)	..., mě matka poslala do Cyrsonova obchodu pro zeleninu. Rád jsem tam chodil . V chladném nitru krámu to vonělo čerstvou zeleninou, ... (Davídek Weiser, s. 67)	..., mě matka poslala do Cyrsonova obchodu pro zeleninu. Chodil jsem tam rád . Uvnitř krámu bylo chladno a vonělo to tam čerstvou zeleninou, ...
---	--	---

Komentář: „Česká věta se vyznačuje, jak známo, tzv. **aktuálním členěním**, jehož podstatou je rozlišování informace již známé, tzv. základu výpovědi neboli *tématu*, a informace v dané situaci nové, jádra výpovědi neboli *rematu*. Nová informace se v češtině na rozdíl od řady jazyků, ... klade na konec věty.“⁵³ Novou informací v tučně označené větě je fakt, že danou činnost vypravěč dělal *rád*. Proto je třeba tuto informaci uvést v závěru věty.

... nie przypominał już kokardy jakobińskiej ani szalika, tylko mokrą szmatę, nie najlepiej wyżętą i wykreconą . (Weiser Dawidek, s. 81)	... nepřipomínala jakobínskou kokardu ani šálíčku, ale hadřík ne příliš pečlivě vyždímaný a zkroucený . (Davídek Weiser, s. 83)	... nepřipomínala jakobínskou kokardu ani šálíčku, ale nepříliš pečlivě vyždímaný a zkroucený hadřík .
---	--	---

Komentář: Spojení *nepříliš pečlivě vyždímaný a zkroucený* rozvíjí podstatné jméno *hadřík*. A jak nám říkají *Pravidla českého pravopisu*⁵⁴, větné členy rozvíjející podstatné jméno se nazývají přívlastky. V této větě má podstatné jméno dva přívlastky, které jsou navzájem ve vztahu souřadnosti, a protože se oba shodují s podstatným jménem v pádě, jedná se o přívlastky shodné a ty se zpravidla nacházejí před svým řídicím jménem. V polštině je tomu naopak.

Przez szczelinę w zasłonie wpadał, ..., promień słońca . (Weiser Dawidek, s. 191)	Skulinou mezi závěsy pronikal paprsek slunce ... (Davídek Weiser, s. 189)	Skulinou mezi závěsy pronikal sluneční paprsek ...
--	--	---

Komentář: Opět se jedná o výskyt neshodného přívlastku (slunce), což lze také pokládat za vliv polštiny.

..., bo zamiast poddać się ludziom w mundurach i przyjąć spokojnie spadające nań razy, ... (Weiser Dawidek, s. 151)	..., aby se vydal lidem v uniformě a přijal pokorně padající na něj rány, ... (Davídek Weiser, s. 149)	..., aby se vydal lidem v uniformě a pokorně přijal padající rány, ...
--	---	---

⁵³ KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H, 2009. O interferenci, s. 46.

⁵⁴ ŠAUR, V. *Pravidla českého pravopisu - studentské vydání*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011.

Komentář: Výraz *nań*, tedy *na niego*, není třeba do češtiny překládat, z kontextu je jasné, že se jedná o rány dopadající na dotyčného.

4.1.3.2 Opisné vazby na místo jednoslovného výrazu

Podle Zlaty Kufnerové se v rovině lexikální a frazeologické interference často objevuje v různých opisných vazbách, kdy jde v podstatě o doslovný překlad znění originálu na místo odpovídajícího významového slovesa či jiného jednoslovného výrazu.

... i podał mi lornetkę niezdecydowanym ruchem , ... (Weiser Dawidek, s. 43)	... a podal mi dalekohled nerozhodným pohybem , ... (Davídek Weiser, s. 44)	... a váhavě mi podal dalekohled, ...
---	--	--

Komentář: Váhavý pohyb sice svědčí o nerozhodnosti, ale spojení nerozhodný pohyb se neužívá.

Jeden z żołnierzy przykleknął i bez pośpiechu mierzył do dziewczyny. (Prawiek i inne czasy, s. 87)	Jednen z vojáků poklekl a beze spěchu zamířil. (Pravěk a jiné časy, s. 90)	Jednen z vojáků poklekl a pomalů zamířil.
---	---	--

Komentář: Slovníkovým ekvivalentem výrazu *pośpiech* je opravdu *spěch* či *pospěch*. Ale ve spojení s *mířením* (zbraní), je vhodnější ekvivalent *pomalů*. Spojení *beze spěchu* se pojí spíše s pohybem.

4.1.3.3 Interference v předložkových vazbách

V rovině lexikální a frazeologické se podle Zlaty Kufnerové interference objevuje často i v chybných předložkových vazbách, které přesně kopírují znění originálu. Následkem toho se v českém textu objeví buď předložka chybná, nebo předložková vazba místo vazby bezpředložkové. V níže uvedených příkladech se také objevily vazby, které už autorka nezmínila. Jedná se o bezpředložkové vazby užití na místo vazeb předložkových a speciální případy, kde ani nahrazení správnou předložkou by nebylo uspokojivé, a proto by bylo nejlepším řešením opsání situace zcela jiným výrazem.

Chybná předložka

..., będziecie odpowiadać za współdział ... (Weiser Dawidek, s. 30)	..., budete se zodpovídat za spoluúčast ... (Davídek Weiser, s. 32)	..., budete se zodpovídat ze spoluúčasti ...
--	---	---

Komentář: SSAVS uvádí pouze vazby *zodpovídat se z něčeho; před někým; někde; někomu*. Nikoliv *zodpovídat se za co*.

... po nim do bramy ogrodu podszedł Leszek ... (Weiser Dawidek, s. 56)	...; po něm do brány přišel Leszek ... (Davídek Weiser, s. 56)	...; po něm k bráně přišel Lešek ...
---	---	---

Komentář: Olivův slovník uvádí, že *podejść* (*do kogo, czego*) znamená *přijít, přiblížit se* (ke komu, čemu). Do brány (v tomto případě do brány zoologické zahrady) je možné až vejít, nikoliv přijít.

..., ani w czasie szkolnych akademii, ... (Weiser Dawidek, s. 27)	..., ani v čase školních akademií, ... (Davídek Weiser, s. 29)	..., ani během školních akademií, ...
--	---	--

Komentář: *W czasie* je zde užito ve smyslu *během*. Což uvádí i *Polsko-český slovník*.

- O tak! – twarz uśmiechnęła się jak na reklamie coca-coli . (Weiser Dawidek, s. 215)	„Jistě! Jistě!“ tvář se usmívala jak na reklamě Coca-Coly . (Davídek Weiser, s. 213)	„Jistě! Jistě!“ tvář se usmívala jak v reklamě na Coca-Colu .
--	---	--

Komentář: Protože *reklama* v polštině neznámá jen to, co znamená *reklama* v češtině, tedy podle SSSJČ činnost, úsilí záležící ve veřejném doporučení něčeho možným zájemcům, ale znamená také podle SJP *plakat, napis, ogłoszenie, krótki film itp. służące temu celowi*, mohl autor použít spojení *na reklamie*. Což by se tedy dalo přeložit jako *v reklamě* nebo také *na reklamním plakátu, letáku*. Užívanější je však spojení *jak v reklamě na (něco)*.

... dla żony domptera ubranej w obcisły kostium, ... (Weiser Dawidek, s. 239)	..., že pro ženu krotitele, oblečenou v přiléhavý kostým ... (Davídek Weiser, s. 236)	..., že pro ženu krotitele, oblečenou do přiléhavého kostýmu ...
--	--	---

Komentář: Předložková vazba *být oblečený v co* se v češtině neuvádí. Překladatel byl negativně ovlivněn polským originálem. V češtině je možná vazba *být oblečený v čem/do čeho*.

Předložková vazba místo vazby bezpředložkové

Zaraz potem ziemia zadržala od eksplozji ... (Weiser Dawidek, s. 29)	... a hned potom se země otřásla od výbuchu ... (Davídek Weiser, s. 30)	... a hned potom se země otřásla výbuchem ...
---	--	--

Komentář: *Otrząst se*, jak uvádí SSSAVS, znamená silně se zachvět z nějaké příčiny. Dle uvedených příkladů (např. okna se otřásla silnou detonací) vidíme, že toto sloveso je možné použít pouze ve spojení s instrumentálem.

Bezpředložková vazba místo vazby předložkové

Skórzana piłka to nie byle	Kožený míč, to nebylo jen	Kožený míč, to nebylo jen
----------------------------	---------------------------	---------------------------

co, do tej pory graliśmy gumową , ... (Weiser Dawidek, s. 68)	tak něco, do té doby jsme hráli gumovým , ... (Davídek Weiser, s. 69)	tak něco, do té doby jsme hráli s gumovým , ...
--	--	--

Komentář: V tomto případě je nutná předložková vazba, *hrát s gumovým míčem*.

Weiser widzi was i stoi jakies dwadzieścia metrów dalej, o tu. (Weiser Dawidek, s. 89)	Weiser vás vidí a je tak asi dvacet metrů dál, tadyhle ... (Davídek Weiser, s. 90)	Weiser vás vidí a je tak asi o dvacet metrů dál, tadyhle ...
--	--	---

Komentář: Je možné být dvacet metrů *daleko*, pokud ale stupňujeme a užijeme komparativ *dále*, je třeba užít předložku *o*. Tuto vazbu potvrzují i vyhledané texty v ČNK, kde se 242krát vyskytla vazba *o ... metrů dál*. Bez předložky se neobjevila ani jednou.

W nocy śniło mu się jasne, gładkie ciało żony ... (Prawiek i inne czasy, s. 83)	V noci se mu zdálo bílé, hladké tělo jeho ženy ... (Pravěk a jiné časy, s. 86)	V noci se mu zdálo o bílém, hladkém těle jeho ženy ...
---	--	---

Komentář: Podle SSAVS je pro sloveso *zdát se* (ve smyslu jevit se ve snu) přípustná pouze vazba *zdát se někomu o něčem, o někom*.

Speciální případ - opis jiným výrazem

Wreszcie ujrzełszy wspartego o bramę Weisera, który tego dnia ubrany był w zielone spodnie ... (Weiser Dawidek, s. 55)	U brány nás už čekal Weiser, ten den oblečený v zelené kalhoty ... (Davídek Weiser, s. 56)	U brány nás už čekal Weiser, ten den si oblékl zelené kalhoty...
---	---	---

Komentář: *Být oblečený* + akuzativ (v co) je kalkovaná polská konstrukce, která v češtině neexistuje. Podle textů ČNK je však možná konstrukce *být oblečený* + lokál (v čem) – 47 výskytů nebo genitiv (do čeho) - 74 výskytů. Ale protože ani jedna z možností není v daném kontextu vhodná, je lepší zvolit jiný jednoslovný výraz, např. *oblékl si (co)*.

Spojrzałem w stronę , gdzie powinien być Weiser, ... (Weiser Dawidek, s. 79)	Podíval jsem se v tu stranu , kde by měl být Weiser, ... (Davídek Weiser, s. 80)	Podíval jsem se tím směrem , kde by měl být Weiser, ...
---	---	--

Komentář: Slovník Karla Olivy uvádí, že překladem spojení *w stronę* je *směrem (k něčemu)*.

Tańczył coraz szybciej i gwałtowniej, jakby melodia, przyspieszająca z każdym taktem aż do niemożliwości , trzymała go	Tančil stále rychleji a prudčeji, jako by melodie, spěchající každým taktem až do nemožnosti , ho držela ve své moci.	Tančil stále rychleji a prudčeji, jako by ho melodie, která s každým taktem šíleně zrychlovala, držela ve své moci.
---	--	--

w swojej władzy. (Weiser Dawidek, s. 131)	(Davídek Weiser, s. 130)	
---	--------------------------	--

Komentář: Místo doslovného překladu (*do nemožnosti*) by byl na místě jednoslovný výraz *šíleně* nebo výrazy, které uvádí *Polsko-český slovník*: *strašně, úplně, naprosto, nemožně*.

Bo w pierwszym okresie , kiedy nie wiedzieliśmy nic o piwnicy w starej cegielni ... (Weiser Dawidek, s. 25)	V první čas , kdy jsme nic nevěděli o staré cihelně ... (Davídek Weiser, s. 27)	Zpočátku , když jsme nic nevěděli o sklepe ve staré cihelně ...
--	--	--

Komentář: Tato chyba zapadá zároveň i do skupiny opisných vazeb na místo jednoslovného výrazu.

4.1.3.4 Deformace ustálených spojení

V téže rovině (lexikální a frazeologické) se podle Kufnerové interference objevuje také v podobě deformace různých ustálených spojení, rčení a jednoslovných výrazů.

... - bo tu, w tych zeznaniach, nic się ze sobą nie zgadza i nie trzyma kupy! (Weiser Dawidek, s. 49)	„Vždyť tady v těch výpovědích spolu nic nesouhlasí a nedrží dohromady .“ (Davídek Weiser, s. 50)	„Vždyť tady v těch výpovědích spolu nic nesouhlasí a nedává smysl .“
---	---	---

Komentář: Překladatel mechanicky přeložil frazeologismus *trzymać się kupy*. Kdyby se podíval do *Polsko-českého slovníku*, toto spojení by zde našel. Je zde uvedeno, že *trzymać się kupy*, pokud jde o vyprávění apod., znamená *dávat smysl*. A pokud je uveden se zápořem *nie trzymać się kupy*, pak překlad bude *nedávat smysl; nemít hlavu, ani patu*.

..., patrząc w dół, ogarnęło mnie przerażenie . (...). Kanapka stojąca w jadalni pod oknem (...). A ona leżała na kanapie z dwoma poduszkami, jedną pod głową, drugą na wysokości krzyża, ... (Weiser Dawidek, s. 100)	... a podíval se dolů, objal mě úlek . Pohovka, která stála předtím pod oknem v jídelně, (...). Na ní ležela Elka, jeden polštář pod hlavou a druhý pod bedry. (Davídek Weiser, s. 101)	... a podíval se dolů, zděsil jsem se . Pohovka, která stála předtím pod oknem v jídelně, (...). Na ní ležela Elka, jeden polštář pod hlavou a druhý pod bedry.
---	--	--

Komentář: *Ogarnąć* je podle *Polsko-českého slovníku* v první řadě opravdu *obejmout*. Možností překladu je podle tohoto slovníku šest, jednou z nich je také výraz *zachvátit, zmocnit se* (pokud jde o fyzický nebo duševní stav). *Przerażenie* je zase hrůza, strach, zděšení. V tomto kontextu se tedy vypravěče zmocnil jakýsi strach, zděšení, jednoduše *se zděsil*.

... Weiser, który wychowywał się praktycznie sam pod okiem zdziwaczałego starca, mógł mieć inne jeszcze, stokrót gorsze manie prześladowcze . (Weiser Dawidek, s. 136)	... Weiser, který se prakticky vychovával sám, jen pod dohledem podivínského starce, mohl mít ještě jiné, stokrát horší máníe pronásledování . (Davídek Weiser, s. 135)	... Weiser, který se prakticky vychovával sám, jen pod dohledem podivínského starce, mohl mít ještě jiné, stokrát horší stíhomamy .
---	--	--

Komentář: Výklad SJP pro slovní spojení *mania prześladowcza* je následující: *chorobliwy stan psychiczny polegający na nieustannym dopatrywaniu się niebezpieczeństw i urojonych wrogów*. Tomuto výkladu odpovídá výraz *stíhomam* neboli podle SSJČ zastarale *paranoia*.

... bochanek chleba, żółty ser ... (Weiser Dawidek, s. 155)	... bochníček chleba, žlutý sýr ... (Davídek Weiser, s. 153)	... bochníček chleba, sýr ...
--	---	--------------------------------------

Komentář: Není třeba doslovně překládat *żółty sýr*, protože v Česku se sýr nedělí na žlutý a bílý, jako je tomu v Polsku. V polštině výraz *żółty ser* znamená (podle SJP) *twardy ser podpuszczkowy*, tedy tvrdý syřidlový sýr. Což nazýváme pouze sýrem. A *ser biały* je *ser twarogowy*, což nazýváme tvarohem.

Napisałem też, że obłok pyłu, drobin ziemi i strzępów trawy był jak olbrzymia trąba powietrzna , ... (Weiser Dawidek, s. 252)	Napsal jsem také, že oblak prachu, vyvržené hlíny a roztrhané trávy byl jako obrovitá větrná trouba ... (Davídek Weiser, s. 249)	Napsal jsem také, že oblak prachu, vyvržené hlíny a roztrhané trávy byl jako obrovské tornádo ...
--	---	--

Komentář: Slovní spojení *větrná trouba* v češtině neexistuje. Ustálenému spojení *trąba powietrzna* odpovídá definice podle SJP *gwałtowny wir powietrza powstający w chmurze burzowej, porywający i niszczący wszystko, co spotka na drodze*, čemuž odpovídá české *tornádo* nebo *smršť*.

... czy zamknęła drzwi na klucz . (Prawiek i inne czasy, s. 102)	..., zda zamkla dveře na klíč . (Pravěk a jiné časy, s. 105)	..., zda zamkla .
---	---	--------------------------

Komentář: Nejedná se o chybu v pravém slova smyslu. Spojení *zamknout dveře na klíč* existuje, avšak není příliš užívané. Pod pojmem *zamknout* se automaticky rozumí, že na klíč. V polštině výraz *zamknąć* znamená mimo jiné *ustawić okna, drzwi, pokrywy itp. w takim położeniu, żeby zasłaniały jakiś otwór lub uniemożliwiały dostęp do wnętrza czegoś* (definice podle SJP), čemuž odpovídá český výraz *zavřít*. V polštině je tedy nutné dodat *na klucz*, v češtině nikoliv.

Pod Izydorem ugięły się nogi. Bał się, że upadnie. (Praviek i inne czasy, s. 118)	Pod Izidorem se podlomily nohy. Měl strach, že upadne. (Pravěk a jiné časy, s. 121)	Izidorovi se podlomily nohy. Měl strach, že upadne.
--	--	--

Komentář: Polský frazeologický slovník uvádí tuto definici frazeologizmu *nogi się pod kimś ugięły*: „ktoś chwilowo stracił władzę w nogach na skutek silnego stresu, emocji”.⁵⁵

V češtině ale v tomto spojení užíváme dativ nikoliv instrumentál. Potvrzuje to i SSAVS, který uvádí vazbu (o kolenou, o nohou) *podlomit se někomu; někomu z nějaké příčiny*. Nikoliv pod někým. Např. ... hrůzou se jí podlomily nohy/kolena.

4.1.3.5 Kalkování větné konstrukce

Był niewielkiego wzrostu, ... (Weiser Dawidek, s. 12)	Był nevysoký, ... (Davídek Weiser, s. 14)	Nebyl příliš vysoký, ...
--	--	---------------------------------

Komentář: V této ukázce bylo zapotřebí dodat kvůli dynamičnosti zápor ke slovesu *být*. Překladatel zkopíroval polskou zápornou konstrukci.

Przez cały czas, kiedy samolot nadlatywał, ręka Weisera spoczywała w tym samym miejscu i to nie ona podniosła czerwoną sukienkę Elki. (Weiser Dawidek, s. 45)	Po celou dobu, co letadlo nalétávalo, spočívala Weiserova ruka stále na stejném místě, ne ona zvedala Elčiny šaty. (Davídek Weiser, s. 46)	Po celou dobu, co letadlo nalétávalo, spočívala Weiserova ruka stále na stejném místě, ta ale nezvedala Elčiny šaty.
--	---	---

Komentář: Opět se jedná o kalkování záporné konstrukce. Edvard Lotko se v kapitole o rozdílech ve vyjadřování záporu zmiňuje o rozdílu v užívání záporu členského a větného. Uvádí, že čeština má silně rozvinutý zápor větný (z. větný se týká přísudku a popírá obsah věty): „V češtině, která se vyznačuje – jak známo – vysokým stupněm dynamičnosti určitého slovesného tvaru, působí výrazná tendence klást zápor ke slovesu – popírat přísudek.“⁵⁶ V polsko-českých překladech je tedy mnohdy potřebná záměna záporu členského (z. členský nepopírá obsah celé věty, ale jen některého větného členu) za zápor větný. V úryvku je tedy vhodnější dodat zápor ke slovesu *zvedat*. „Čeština se vyhýbá členskému záporu všude tam, kde nejde o zdůranění protikladu.“⁵⁷

- A dokładniej? - wtracił dyrektor. (Weiser Dawidek,	„A přesně?“ vpadl ředitel. (Davídek Weiser, s. 83)	„A přesně?“ vpadl mu do řeči ředitel.
---	---	--

⁵⁵ BABA, S., LIBEREK, J. *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2002, s. 439.

⁵⁶ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Zápor gramatický, s. 166.

⁵⁷ ŠAUR, V. *Pravidla českého pravopisu - studentské vydání*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. Zápor, s. 137.

s. 82)		
--------	--	--

Komentář: Tím, že překladatel kopíroval větnou konstrukci výchozího jazyka, vznikla gramaticky neúplná výpověď v jazyce cílovém. Kateřina Rysová se v příspěvku *Jak volný je „volný český slovosled“?*⁵⁸ zaměřila na slovosled tzv. volných slovesných doplnění – tedy doplnění vyjadřujících čas, místo, příčinu, způsob a směr. Uživeme-li podle ní výraz *vpadnout* pouze ve spojení s jedním doplněním, tedy s konatelem (ředitel), není výpověď gramaticky úplná. Výraz *wtrącić* je podle SJP mimo jiné *powiedzieć jakieś słowo, jakąś uwagę, przerywając tok własnej lub czyjejs wypowiedzi*. Čemuž odpovídá české víceslovné spojení *skočit/vpadnout do řeči*. Výraz *vpadnout* tedy vyžaduje, kromě konatele (ředitel) a adresáta (mu), slovesné doplnění směru (*vpadnout – kam*).

...a my patrzyliśmy, jak pan Korotek siedząc teraz na ziemi , wkłada buty na boso stopy ... (Weiser Dawidek, s. 161)	... a my se dívali, jak pan Korotek, seděl teď na zemi , si obouvá boty na bosé nohy ... (Davídek Weiser, s. 159)	... a my se dívali, jak pan Korotek sedí na zemi a obouvá si boty na bosé nohy ...
---	--	---

Komentář: V užívání přechodníků se čeština a polština liší. V češtině nejsou totiž přechodníky často užívané. „Dobrý překladatel (tlumočník) respektuje tento typologický rozdíl, a proto četné vazby s neshodným přechodníkem na *-ąc* převádí do češtiny nejčastěji pomocí určitého slovesného tvaru, přičemž vtaž mezi vazbou s prvním slovesem a vazbou s druhým slovesem je buď souřadný, nebo podřadný.“⁵⁹ Překladatel si v tomto případě uvědomuje, že přechodník nepřekládáme přechodníkem, ale přesto je jeho řešení nevhodné, zbytečné.

Jaki miał cel w ukrywaniu swoich umiejętności? (Weiser Dawidek, s. 161)	Jaký mělo účel ukryvání svých dovedností? (Davídek Weiser, s. 159)	Za jakým účelem skrýval své dovednosti?
--	---	--

Komentář: Zjišťujeme-li nějaký záměr, cíl, účel tážeme se větou: *Za jakým účelem? S jakým cílem? Proč?*

Zegar w sekretariacie wybił jedenastą. Odzyskałem poczucie czasu . (Weiser Dawidek, s. 208)	Hodiny v sekretariátu odbíjely jedenáctou. Znovu jsem nabył pocitu času . (Davídek Weiser, s. 207)	Hodiny v sekretariátu odbíjely jedenáctou. Znovu jsem měl ponětí o čase .
--	---	--

⁵⁸ RYSOVÁ, K. Jak volný je „volný český slovosled“? In VALKOVÁ, J. *Kulturní translace. Příspěvky z mezinárodní studentské konference interFaces VII v červnu 2009 v Praze*. Praha: nakladatelství Akropolis, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2010, s. 77 – 81.

⁵⁹ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Rozdíly v užívání přechodníků, s. 147.

Komentář: SSAVS definuje sloveso *nabyt* jako: 1. stát se majitelem, držitelem, nositelem (např. Rozsudek již nabyt právní moci. Češi a Slováci nabyli v roce 1918 vlastních práv.); 2. zvětšit objem, rozsah. Pocitu času tedy není možné nabyt.

- No więc - spytał mundurowy - powiesz czy nie? (Weiser Dawidek, s. 211)	„Tak co bude?“ zeptal se muž ve stejnokroji, „ řekneš, nebo ne? “ (Davídek Weiser, s. 209)	„Tak co bude?“ zeptal se muž ve stejnokroji, „ řekneš nám to nebo ne? “
---	--	---

Komentář: Výpověď není gramaticky úplná, sloveso *řict* vyžaduje slovesné doplnění patient (to), popř. i adresát (nám). V SSAVS je osm možností užití. Do našeho kontextu připadají v úvahu dvě z těchto možností. První z nich je *řict* ve smyslu dát vědět řeči, vyjádřit slovy – v takovém případě jsou možné vazby *řict něco nějak; někomu* (Řekneš nám to?). Druhá možnost je sloveso *řict* ve smyslu odvyprávět, odříkat – v takovém případě jsou možné vazby *řict něco; něco někomu* (Řekneš [nám] to?).

Wracały do niego obrazy ... z czasów, gdy Ruta jeszcze była. (Prawiek i inne czasy, s. 152)	Vzpomínal na obrazy ... z dob, kdy Růta ještě byla. (Pravěk a jiné časy, s. 155)	Vzpomínal na obrazy ... z dob, kdy tady Růta ještě byla.
--	---	--

Komentář: Výpověď z úryvku je gramaticky neúplná, protože sloveso *být* zde vyžaduje slovesné doplnění vyjadřující místo. Jinak by si čtenář mohl úryvek vyložit tak, že Růta zemřela, ona však pouze odcestovala do zahraničí. Tyto valenční vlastnosti slovesa, podle slov Kateřiny Rysové, mají na slovosled volných slovesných doplnění zřetelný vliv.

4.1.4 Bezdůvodná rekonstrukce

Pod pojmem *rekonstrukce* se rozumí „tvorba hypotetických forem a podoby jazyka n. jazykového stavu, který se nedochoval a to na základě dedukce a analogie ze známého [např. v etymologii]“⁶⁰). V této podkategorii jde tedy o bezdůvodnou rekonstrukci, neboli o bezdůvodné výpůjčky. Podle Hejwowského se chyby tohoto typu neobjevují příliš často v překladech začínajících překladatelů, ti totiž mají sklony k překládání všeho, dokonce i těch elementů, které se běžně nepřekládají. Tyto chyby jsou tedy častější v překladech zkušenějších překladatelů, zejména překladatelů literárních textů. Je to možná způsobeno tím, že se snaží zachovat místní kolorit překládaného textu. Jako příklad této kategorie uvádí Hejwowski např. německý výraz „autobahn“ tedy dálnice. Domnívá se, že tuto výpůjčku je nevhodné užívat v polských textech, protože ještě není

⁶⁰ LOTKO, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

užívaná na celém území Polska. Zajisté si ji osvojili Poláci, kteří nějakou dobu pobývali v Německu, ale pro zbytek čtenářů by byl výraz neznámý. V tomto případě by tedy byla výpůjčka zbytečná, protože by neplnila svou funkci. Dále jsou zde i pochybné výrazy, jako příklad Hejwowski uvádí výraz „catering“. Domnívá se však, že většina mladých lidí tento výraz již považuje za slovo cizího původu přejaté do polské slovní zásoby. A proto by se v tomto případě přikláněl k užití této výpůjčky.

... na motorze pojechał do Taszowa szukać pracy. Znalazł ją w sanepidzie , powiatowym królestwie sterylizacji i próbek stolca. (Prawiek i inne czasy, s. 113)	... odjel na motorce do Tašova hledat práci. Našel ji v Sanepidě , okresním království sterilizace a vyšetřování stolice. (Pravěk a jiné časy, s. 116)	... odjel na motorce do Tašova hledat práci. Našel ji na hygienické stanici , v okresním království sterilizace a vyšetřování stolice.
--	---	---

Komentář: *Sanepid* je podle SJP *stacja sanitarno-epidemiologiczna*. Překladatel si bezdůvodně toto slovo vypůjčil, přestože v češtině se nikdy neužívalo, v Česku ho nikdo nezná. Možná proto z něj také překladatel udělal vlastní jméno, pro čtenáře se tedy jedná o název instituce a nijak ho slovo neruší. Je také možné, že se překladatel pokusil zachovat kolorit originálu, ale v tomto případě to bylo nevhodné řešení.

4.2 Chyby vzniklé mylnou interpretací

Pojem *interpretace* vymezil teoretik překladu Jiří Levý, jedná se o jednu ze tří fází překladatelského procesu. Eva Vysloužilová shrnula ve své knize tři fáze do této formulace: „**Překladatel/tlumočník** přijímá sdělení produkované **vysílatelem (adresantem)** ve výchozím jazyce (**výchozím kódu**) a **dekódováním** dospívá k jeho obsahu. Po **kódování** výrazovými prostředky cílového jazyka následuje **reprodukce** sdělení v cílovém jazyce (...).“⁶¹ Interpretace, která následuje po fázi pochopení předlohy, je tedy kódování výrazovými prostředky cílového jazyka. Podle Hejwowského se chyby vzniklé mylnou interpretací týkají konkrétně záměny různých struktur výchozího jazyka nebo užívání nesprávného klíče k interpretaci textu – překladatelé se opírají o nevhodné valenční rámce, scény, scénáře, schémata. Stává se, že takovéto chyby nebo špatné užití konverzační implikatury vedou k nepochopení předlohy – překladatel přisoudí textu jinou modalitu⁶², např. nepochopí autorovu ironii a bere text smrtelně

⁶¹ VYSLOUŽILOVÁ, E., MACHALOVÁ, M. *Cvičebnice překladu pro rusisty, Politika, Ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. Translatologický úvod, s. 11.

⁶² Modalita - „stavba výpovědi vyjadřující postoje mluvčího k obsahu promluvy, věty, zvl. vzhledem k realitě a jejím podmínkám, a to pomocí prostředků lexikálních, gramatických a prozodických“. LOTKO, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003.

vážně. Předchozí čtyři typy chyb bylo možno připsat naivnímu přesvědčení překladatele, že je zapotřebí překládat doslovně nebo také mechanickému překladu, tedy překladu bez hlubší analýzy výchozího textu. Avšak sám pokus o hlubší analýzu ještě neznamená, že její výsledek bude uspokojivý.

4.2.1 Záměna dvou různých syntagmat nebo valenčních rámců výchozího jazyka

4.2.1.1 Záměna valenčních rámců výchozího jazyka

Valenční rámec (v užším smyslu) sestává z aktantů (obligatorních a fakultativních) a z obligatorních volných doplnění.⁶³

..., bo piłka poszybowała dosłownie centymetr nad głowami muru wojskowych i wleciała między drewniane słupki na oczach bezradnego bramkarza. (Weiser Dawidek, s. 78)	..., míč přelétl tak centimetr nad hlavami obranné zdi vytvořené těly vojenských a vlétl mezi dřevěné sloupky a bezradně stojícího brankáře. (Davídek Weiser, s. 78)	..., míč přelétl tak centimetr nad hlavami obranné zdi vytvořené těly vojenských a přímo před očima bezradného brankáře vlétl mezi dřevěné sloupky.
---	---	--

Komentář: Překladatel danou větu špatně interpretoval, zřejmě přehlédl spojení *na oczach* (což podle *Polsko-českého slovníku* znamená *před očima*) a nahradil si toto spojení spojkou *a*, dle této interpretace by pak míč opravdu vletěl mezi sloupky a brankáře. Podle této interpretace má tedy sloveso *vlétnout* pouze jedno volné doplnění směru (*kam* – mezi sloupky a brankáře). Správně však sloveso vyžaduje jedno doplnění směru (*kam* – mezi sloupky) a druhé doplnění směru (*kudy* – před očima brankáře).

Zwierzęta rzuciły się na pobliskie domy rybaków, wyłamywały uderzeniami łap drzwi i okiennice, rozszarpywały obudzonych ze snu mężczyzn, pazurami zrywały włosy kobiet, a dzieci, które nie zdołały umknąć, roztrzaskiwane były o bielone ściany. (Weiser Dawidek, s. 190)	Zvířata se vrhala na blízké domy rybářů, úderem svých tlap vylamovala dveře i okenice, rozsápávala rozespálé muže, drápy rvala ženám a dětem, které nestačily uniknout, vlasy, bořila i obílené zdi. (Davídek Weiser, s. 188)	Zvířata se vrhala na blízké domy rybářů, úderem svých tlap vylamovala dveře i okenice, rozsápávala rozespálé muže, drápy rvala ženám vlasy a děti, které nestačily uniknout, házela na bílé zdi.
---	--	---

Komentář: Následkem toho, že překladatel interpretoval větu tak, že *zwierzęta zrywały włosy kobiet i dzieci* (*zvířata rvala ženám i dětem vlasy*), vymizel z následující věty

⁶³ Srov. LOPATKOVÁ, M., ŽABOKRTSKÝ, Z., KETTNEROVÁ, V. *Valenční slovník českých sloves*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2008.

konatel *dzieci (děti)*. Ženy a děti se tedy v interpretaci Miňovského staly adresátem – tedy příjemcem děje, ačkoliv v originále jsou příjemcem pouze ženy. Kvůli této mylné interpretaci byl pak překladatel nucen vymyslet větu (*zvířata*) *bořila obélené zdi*, která se ovšem neshoduje s originálem.

Zanim woźny wrócił przez pachnący ciszą i pastą do podłóg korytarz, najwaźniejsze zostało ustalone. (Weiser Dawidek, s. 212)	Mezitím se vrátil školník chodbou plnou zápachu pasty na parkety, přišel tiše , nejdůležitější však bylo umluveno. (Davidek Weiser, s. 211)	Než se vrátil školník chodbou , která byla cítit tichem a pastou na parkety, nejdůležitější bylo domluveno.
--	---	--

Komentář: Tento úryvek překladatel interpretoval pravděpodobně tak, že *woźny przyszedł cicho* (školník přišel *tiše*), *ticho* tedy interpretoval jako slovesné doplnění způsobu. V originále ale stojí, že *woźny wrócił przez pachnący ciszą korytarz* (školník se vrátil *chodbou, která byla cítit tichem*, tedy tichou chodbou).

Potrzebował teraz dużo wolnego czasu i spokoju ... (Prawiek i inne czasy, s. 80)	Potřeboval teď mnoho volného času a klidu - ... (Pravěk a jiné časy, s. 83)	Potřeboval teď mnoho volného času a klid - ...
--	---	--

Komentář: V češtině se sloveso *potřebovat* váže s akuzativem (potřebovat koho, co), ale v polštině se váže s genitivem (*potrzebować kogo, czego*). Spojení *potrzebować spokoju* znamená tedy *potřebovat klid*. Na tuto odlišnost upozornil už Edvard Lotko: „... v polštině se pojí mnohem více sloves s 2. pádem než v češtině. Mezi ně patří slovesa vyjadřující chuť, touhu, přání, naději apod.“⁶⁴ V příkladech je uvedena i vazba *potrzebować czego*. Překladatel zřejmě nevěnoval pozornost přídavnému jménu *wolny* a větu interpretoval takto: *Potrzebował teraz dużo czasu i spokoju* (potřeboval mnoho času a klidu). *Čas a klid* se tedy dle jeho interpretace vztahovaly k výrazu *mnoho* a dohromady tak tvoří slovesné doplnění míry. Tato interpretace by opravdu byla bez přídavného jména *volný* možná. Toto slovo se však ve větě nachází a spojení *mnoho volného klidu* je tedy nesmyslné. Aby byla interpretace shodná s originálem, sloveso *potřebovat* vyžaduje slovesné doplnění míry (mnoho volného času) a doplnění patient (klid).

Potem zabiera mu tych, których kochał: dzieci, kobiety , ... (Prawiek i inne czasy, s. 135)	Potom mu vzal ty, které miloval: děti, ženy , ... (Pravěk a jiné časy, s. 137)	Potom mu vzal ty, které miloval: děti, ženu , ...
--	---	--

⁶⁴ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Odlišná vazebnost sloves, s. 175.

Komentář: Definice slova *zabrać* je podle SJP *pozbawić kogoś czegoś*. Sloveso se tedy pojí s genitivem. *Zabrać kobiety* tedy znamená *vzít ženu*.

4.2.1.2 Záměna dvou různých syntagmat výchozího jazyka

Na szczęście miałem pieniądze i kiedy pojechaliśmy do miasta, nie musiałem liczyć każdej marki . (Weiser Dawidek, s. 97)	Naštěstí jsem měl peníze, a když jsme odjeli do města, nemusel jsem počítat s každou markou . (Davídek Weiser, s. 97)	Naštěstí jsem měl peníze, a když jsme odjeli do města, nemusel jsem počítat každou marku .
---	--	---

Komentář: Překladatel si zřejmě spletl spojení *liczyć każdej marki* se spojením *liczyć na każdą markę*. *Liczyć na coś* totiž znamená počítat s čím.

Liczyli się także z tym, że Misia przestała myśleć. (Prawiek i inne czasy, s. 173)	Také počítali s tím , že Míša přestala myslet. (Pravěk a jiné časy, s. 176)	Také brali v úvahu , že Míša přestala myslet.
---	--	--

Komentář: I Petr Vidlák se dopustil stejné chyby. Spletl si spojení *liczyć się z czym* (čemuž odpovídá slovní spojení brát ohled na koho, co či brát v úvahu co) se spojením *liczyć na co* (počítat s čím). V případě tohoto úryvku Pavel s Izidorem a děvčaty brali v úvahu fakt, že Míša přestala myslet.

I kiedy kończyłem już ostatnie zdanie w moim pisemnym zeznaniu, ... (Weiser Dawidek, s. 111)	Když jsem konečně končil poslední úkol v mém písemném doznání, ... (Davídek Weiser, s. 111)	Když jsem konečně dopisoval poslední větu v mém písemném doznání, ...
--	---	---

Komentář: Překladatel zaměnil ve výchozím jazyce spojení *kończyć zdanie* (*dopisovat větu*) za spojení *kończyć zadanie* (*končit úkol*). V písemných doznáních se ale úkoly nepiší.

Znasz Księgę Hioba? (Weiser Dawidek, s. 193)	Znáš pátera Hioba? (Davídek Weiser, s. 191)	Znáš knihu Jobovu?
---	--	---------------------------

Komentář: Překladatel zřejmě interpretoval spojení *Księgę Hioba* jako *księdza Hioba*. Podle této interpretace pak přeložil větu, jako *Znáš pátera Hioba?*

- Nie tobie, synu, wyrokować o sądach Pańskich . Czy jeszcze masz jakieś grzechy? (Weiser Dawidek, s. 193)	„Nepřináleží ti posuzovat státní úsudky , máš snad ještě nějaké hříchy?“ (Davídek Weiser, s. 191)	„Nepřináleží ti posuzovat výroky Páně , máš snad ještě nějaké hříchy?“
---	--	---

Komentář: Už Václav Burian v recenzi na dílo Davídek Weiser poznamenal, že „Sady pańskie jsou spíše „výroky Páně“ než „státní úsudky“.“⁶⁵ Překladatel si zřejmě spletl slovní spojení *sady Pańskie* se spojením *sady państwowe*. Podle této interpretace následně přeložil *sąd* jako úsudek a *państwowy* jako státní.

Samo patrzenie upijało ją niczym wódka, mąciło w głowie i budziło gdzieś w brzuchu śmiech. (Prawiek i inne czasy, s. 16)	Pohled kolem sebe jí opíjel jako vodka, točila se jí hlava a někde z břicha se ozýval smích. (Pravěk a jiné časy, s. 17)	Pohled kolem sebe jí opíjel jako vodka, popletl jí hlavu a někde v břiše jí vyvolával smích.
---	---	---

Komentář: Frazeologismus *mącić w głowie* si překladatel spletl s jiným spojením – *mącić się w głowie*. Přitom oba tyto frazémy se v *Polsko-českém slovníku* nacházejí. Význam frazeologismu *mącić w głowie* je podle polského frazeologického slovníku⁶⁶ *wprowadzać zamęt, niepokój w czyjeś uczucia czy myśli; burzyć właściwy osąd czegoś, dezorientować*. Čemuž odpovídá české spojení *plést hlavu*.

Gładził przy tym marny wąsik , ... (Prawiek i inne czasy, s. 20)	Při tom si mnul neduživý vous , ... (Pravěk a jiné časy, s. 21)	Při tom si mnul neduživý knírek , ...
---	--	--

Komentář: Překladatel ve výchozím jazyce zaměnil slovo *wąsik* a *wąs*. *Wąs* totiž může znamenat i *vous*, *wąsik* však pouze knírek.

... tworzenie jest bowiem tylko przypominaniem sobie tego, co istnieje poza czasem, czyli od zawsze . (Prawiek i inne czasy, s. 30)	... tvoření je pouze připomínání sobě samému, že něco existuje mimo čas, čili navždy . (Pravěk a jiné časy, s. 31)	... tvoření je pouze připomínání sobě samému, že něco existuje mimo čas, čili odjakživa .
--	---	--

Komentář: Překladatel zřejmě zaměnil ve výchozím jazyce spojení *od zawsze* (odjakživa) a *na zawsze* (navždy).

Miały kolorowe plaszcz kąpielowe , ... (Prawiek i inne czasy, s. 160)	Měli barevné plavky ... (Pravěk a jiné časy, s. 164)	Měli barevné župany ...
--	---	--------------------------------

Komentář: Překladatel zřejmě zaměnil *plaszcz kąpielowy* za *spodnie kąpielowe* czy *strój kąpielowy* czy *kostium kąpielowy*. Všechny tyto výrazy totiž znamenají *plavky*. Proto si překladatel pravděpodobně myslel, že i u nového slovního spojení, s druhým výrazem *kąpielowy*, se bude jednat o plavky.

⁶⁵ BURIAN, V. Dvojí rekonstrukce jednoho života. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 2, s. 22.

⁶⁶ BABA, S., LIBEREK, J. *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2002.

4.2.2 Chybná interpretace scény či scénáře

Krzysztof Hejwowski uvádí, že jisté formulace v nás vyvolávají asociace s typickými scénami nebo scénáři (scéna je podle Zbyňka Fišera⁶⁷ představa a scénář je druh schématu, který označuje děje a události): když slyšíme „nůž a vidlička“ ihned se nám vybaví scény a scénáře týkající se jídla. Slovní spojení „překonat rekord“ v nás zase vyvolá myšlenky na sportovní scény a scénáře. V běžném životě je to ohromné zjednodušení – jaksi automaticky máme k dispozici všechny naše znalosti spojené s daným tématem. Avšak co se týče nevšedních, netypických situací, chytáme se do pasti chybné interpretace. Jako příklad uvádí autor anglické spojení „food fights“ – vybaví se nám válčení s jídlem, házení po sobě těstovin či dortů, ale ve skutečnosti jde o „boj o jídlo“. V krásné literatuře se tyto překladatelské chyby objevují tehdy, když autor užívá atypický, originální styl a překladatel dostatečně neovládá jazyk originálu a nemá ani dostatečné znalosti ohledně kultury dané země.

Jedyne, co wówczas odczuwałem, to ból lewej nogi, bo kazano nam stać cały czas, ... (Weiser Dawidek, s. 7)	Jediné, co jsem tehdy pocíťoval, bylo mravenčení v levé noze, museli jsme totiž celou dobu stát, ... (Davídek Weiser, s. 9)	Jediné, co jsem tehdy pocíťoval, byla bolest v levé noze, museli jsme totiž celou dobu stát, ...
---	--	---

Komentář: Překladatel zde špatně interpretoval scénu a to zřejmě z toho důvodu, že podcenil přípravnou fázi, knihu tedy přečetl jen zběžně a neuvědomil si, že vypravěč, který si v tomto úryvku stěžuje na bolest nohy, byl lehce postřelen, což se dovídáme až téměř v závěru knihy (na straně 199 v originále, 198 v českém překladu: „... když jsem ucítil pod levým kotníkem u paty lehké štípnutí (...). Po chvíli jsem však už ležel na trávě a bolest byla taková, že jsem se nedokázal postavit (...).“). Překladatel usoudil, že chlapce bolí noha z dlouhého stání a nazval tak tuto bolest pouhým *mravenčením*.

..., i było nam žal minionego lata. (Weiser Dawidek, s. 7)	..., a bylo nám líto uplývajícího léta. (Davídek Weiser, s. 9)	..., a bylo nám líto uplynulého léta.
---	---	--

Komentář: Weiser sice uskutečňoval různé výbuchy a jiné akce v létě, během prázdnin, ale výslech probíhal na začátku školního roku, a to v září. Překladatel tedy zaměnil dva různé scénáře, i když ho na správnou formu výrazu *uplynulý* upozornilo přídavné jméno *miniony*.

⁶⁷ FIŠER, Z. *Překlad jako kreativní proces*. Brno: Host, 2009. Dynamické modely, s. 206 – 214.

Nasza ulica, ..., biegła długim łukiem równoległe do oddalonej o jakieś dwieście metrów linii tramwajowej i dopiero koło muru zajezdni skręcała ostro w lewo, ... (Weiser Dawidek, s. 68)	Naše ulice, ..., vedla dlouhým obloukem rovnoběžně s tramvajovými kolejemi vzdálenými tak asi dvě stě metrů a teprve u zdi zájezdni hospody se stáčela ostře vlevo... (Davídek Weiser, s. 69)	Naše ulice, ..., vedla dlouhým obloukem rovnoběžně s tramvajovými kolejemi vzdálenými tak asi dvě stě metrů a teprve u zdi vozovny se stáčela ostře vlevo...
--	--	---

Komentář: Překladateli se *zajezdnia* jevila jako *zájezdni hospoda*, tento výraz je však podle SSJČ poněkud zastaralý a týkal se zajíždění: do zájezdni hospody mohli zajet formani s vozy a s potahem k přepřahání, krmení koní nebo k nocování. Jediná správná definice slova *zajezdnia* je však podle SJP *wydzielony teren lub pomieszczenie, będące miejscem postoju pojazdów komunikacji miejskiej, kiedy nie są w trasie*, čemuž odpovídá český výraz *vozovna*.

Pracowała jako służąca u dalekiej ciotki, potwornie złośliwej starej kobiety . (Weiser Dawidek, s. 95)	Pracovala jako služka u nějaké vzdálené tety, zlostné staré ohyzdy . (Davídek Weiser, s. 95)	Pracovala jako služka u nějaké vzdálené tety, strašně jedovaté staré ženské .
--	---	---

Komentář: Spojení *potwornie złośliwa kobieta*, což je např. *strašně jedovatá ženská*, autor interpretoval zřejmě jako *potworna kobieta*. Což by byla podle *Polsko-českého slovníku* hnusná, ohyzdná žena. Dle této interpretace překladatel pravděpodobně došel k výrazu *ohyzda*, což je podle SSJČ expresivní vyjádření pro ošklivého, šeredného člověka; ošklivce, šeredu, ohavu, netvora a obludu.

- Zelżę cię i uczynię widowiskiem, tak że ktokolwiek cię ujrzy, oddali się od ciebie! (Weiser Dawidek, s. 150)	„ Poleju tě a každý, kdo tě uvidí, se od tebe odvrátí! ...“ (Davídek Weiser, s. 148)	„ Pomluví tě a každý, kdo tě uvidí, se od tebe odvrátí! ...“
---	---	---

Komentář: Překladatel si pravděpodobně špatně odvodil infinitiv, protože se jedná o nepravdivé a málo užívané sloveso. Usoudil, že infinitivem bude sloveso *zlać* (polít), na místo *zelżyc* (tedy podle SJP *obrzucić kogoś obelgami*, česky pomluvit). Sloveso *polít* je nevhodně užito, protože podle SSAVS znamená: 1. nalít na něco, na někoho, 2. záměrně zasáhnout tekutinou, 3. zvlhčit, zkropit, pokrýt, 4. rozprostřít se, zalít. Věta se také může odvolávat na Bibli (Nahum 3:6,7): „Nakydám na tebe ohavnosti a veřejně tě potupím, vystavím tě na odív! Kdo tě uvidí, uteče od tebe a řekne: ...“⁶⁸ V takovém případě by bylo možné i řešení: „Potupím tě a každý, kdo tě uvidí, se od tebe odvrátí! ...“.

⁶⁸ Bible. Překlad 21. Století [online]. Dostupný z WWW: <http://bible.kazani.cz/>, 28. 3. 2013.

..., niby to nawet modli się do Najświętszej Paniienki, ... (Weiser Dawidek, s. 175)	..., dokonce se i modlí k Největší Panně, ... (Davídek Weiser, s. 173)	..., dokonce se i modlí k Nejsvětější Panně, ...
---	---	---

Komentář: V tomto úryvku je řeč o *svaté Panně*, což znamená, jak uvádí SSJČ, svatá Panna Maria. Ve třetím stupni tedy *nejsvětější*. Spojení velká (největší) Panna je nepřijatelné, překladatel zřejmě špatně slovo přečetl (na místo *najświętszej* přečetl *największej*).

Najpierw, ociekając wodą , ukazał się skrzydlaty lew, ... (Weiser Dawidek, s. 190)	Nejprvnější, utíkaje vodou , se objevil okřídlený lev. (Davídek Weiser, s. 188)	Nejdříve se objevil okřídlený lev, po kterém stékala voda .
---	--	--

Komentář: Překladatel si spletl přechodník *ociekając* s *uciekając*. Proto nám interpretuje lva, který utíká vodou. *Ociekać* však znamená stékat.

Czy groźba M-skiego była prawdziwa? Wątpię w to również dzisiaj, ale wtedy, nawet gdyby okazała się najprawdziwsza, i tak by nas nie przeraziła . (Weiser Dawidek, s. 228)	Byla M-ského výhrůžka myšlena vážně? Těžko, ale i kdyby byla nejopravdovější, ani to by nás nijak nepřekvapilo . (Davídek Weiser, s. 226)	Byla M-ského výhrůžka myšlena vážně? Těžko, ale i kdyby byla nejopravdovější, ani to by nás nijak nevyděsilo .
---	--	---

Komentář: Výhrůžky mají člověka spíše vyděsit či postrašit a ne překvapit. Překladatel pochopil větu tak, že chlapce by nepřekvapilo, kdyby M-ský myslel svou výhrůžku vážně, to se však neshoduje se zněním originálu, překladatel špatně pochopil scénu.

W tym czasie nie żył już pan Weiser i poza prokuratorem, który przesłuchał nas jeszcze raz na dużej przerwie , nikt nie dopytywał się o Dawida. (Weiser Dawidek, s. 257)	V ten čas už pan Weiser nežil a mimo prokurátora, který nás ještě jednou za dlouhý čas vyslychal , se na Davida nikdo neptal. (Davídek Weiser, s. 255)	V ten čas už pan Weiser nežil a mimo prokurátora, který nás ještě jednou o velké přestávce vyslechl , se na Davida nikdo neptal.
--	---	---

Komentář: Tento scénář překladatel interpretoval zcela špatně. Spojení *duża przerwa* zřejmě pochopil jako *dlouhý čas*, protože *przerwa* je podle SJP *czas, w którym jakaś czynność lub jakieś zjawisko chwilowo nie zachodzi, nie odbywa się*. Z této definice mu však uniklo podstatné slovíčko *chwilowo*. O dlouhý čas však v knize nešlo, bylo zde uvedeno, že se jednalo o začátek října, šlo tedy o pouhý měsíc. Jiná definice slova *przerwa* je *wolny czas między lekcjami*, tedy *přestávka*. No a velká přestávka je ta hlavní, nejdelší přestávka. O této přestávce je prokurátor ještě jednou vyslechl.

Ludzie nie chcą cię tutaj.	Lidé tě tady nechtějí. Dělaš	Lidé tě tady nechtějí. Dělaš
----------------------------	------------------------------	------------------------------

Niesiesz zamęt i rozprzeżenie obyczajów. Źle się prowadzisz. (Prawiek i inne czasy, s. 12)	jenom zmatek a nepořádek. Nestaráš se o sebe. (Pravěk a jiné časy, s. 13)	jenom zmatek a nepořádek. Vedeš zhýralý život.
---	--	---

Komentář: Překladatel špatně pochopil daný scénář. Spojení *źle się prowadzi* neznamená, že se o sebe Kláska nestará, to bychom si představili spíše nedodržování hygienických návyků, ale že vede nezřízený život – stále se opíjí v hospodách a nedbá mravních zásad.

Rozmawiali rzadko i zawsze na blahe tematy. (Prawiek i inne czasy, s. 22)	Hovořili spolu málo a vždy jen o příjemných věcech. (Pravěk a jiné časy, s. 23)	Hovořili spolu málo a vždy jen o nepodstatných věcech.
--	--	---

Komentář: Tato scéna je chybně interpretována zřejmě z toho důvodu, že si překladatel představil rozhovor o *blahých* (tedy podle SSJČ přinášejících blaho, úplnou spokojenost, štěstí) věcech. Význam slova *blahy* je však dle SJP *niemający istotnego znaczenia lub wartości*, což odpovídá českému výrazu *nepodstatný*.

Najdłużej oswajała Kłoska węża. ... Któregoś dnia wąż przypelzł jej pod nogi. Wzięła go na ręce i ... (Prawiek i inne czasy, s. 43)	Nejdéle si Kláska ochočovala hada. ... Jednoho dne jí had proklouzl pod nohama. Vzala ho do rukou a ... (Pravěk a jiné časy, s. 45)	Nejdéle si Kláska ochočovala hada. ... Jednoho dne se jí had připlazil k nohám. Vzala ho do rukou a ...
--	--	--

Komentář: Po přečtení spojení *przypelznąc pod nogi* se zřejmě překladateli, díky předložce *pod*, vybavilo spojení *proklouznout pod nohama*, což se ovšem významově od originálu liší. Had se jí připlazil k nohám, takže ho mohla následně vzít do rukou.

-Ty kusicielu- mawiała do niego pieszczotliwie. (Prawiek i inne czasy, s. 43)	-Ty pokušiteli- volala na něj rozmarně. (Pravěk a jiné časy, s. 45)	-Ty pokušiteli- volala na něj láskyplně.
--	--	---

Komentář: V úryvku si Kláska právě ochočila hada, který se do ní zamiloval, nosil jí dárky: myši, kousky kůry a jednou i jablko, což jí připomnělo výjev z Bible. Načež mu láskyplně řekla – ty pokušiteli. Neřekla to rozmarně, to by ho oslovila jen veselým, žertovným tónem. Její slova však byla plná lásky.

..., któregoś wieczoru przed zaśnięciem Genowefa sennym głosem powiedziała mu, ... (Prawiek i inne czasy, s. 47)	..., jednou večer před spaním , mu Jenovefa ospalým hlasem řekla, ... (Pravěk a jiné časy, s. 49)	..., jednou večer před usnutím , mu Jenovefa ospalým hlasem řekla, ...
---	--	---

Komentář: Pojem *před spaním* je dost široký, avšak pojem *před usnutím* nám dává najevo, že daný člověk je už v posteli a téměř usíná. Překladatel zřejmě nebral v úvahu to, že Jenovefa mluvila ospalým hlasem a že se následně k manželovi přitulila a usla.

Po tych beznadziejnych wędrówkach dusza wraca do ciała albo do miejsca, gdzie opuściła ciało. (Prawiek i inne czasy, s. 55)	Po bezciłném bloudění se duše vrátí do těla nebo na místo, kde tělo opustila. (Pravěk a jiné časy, s. 57)	Po beznadějném bloudění se duše vrátí do těla nebo na místo, kde tělo opustila.
--	--	--

Komentář: V úryvku je popisováno, jak duše Utopence Skorce bloudí a hledá cestu do duchovního světa. Vidíme tedy, že duše cíl má, ale ztrácí naději na příznivý výsledek, tedy že najde cestu do duchovního světa.

... pies buszował przed chwilą po koszykach ... (Prawiek i inne czasy, s. 66)	... pes ještě před okamžikem šlapal po košících ... (Pravěk a jiné časy, s. 68)	... pes se ještě před okamžikem hrabal v košících ...
--	--	---

Komentář: V úryvku jde o košíky s jídlem, které lidé pokládali před svatý obraz. Kláska svého hladového psa uvázala právě zde a ten se následně v košících hrabal. V této scéně nešlo o to, že pes po košících jen šlapal. Hladový pes zjišťoval, co je uvnitř.

Kiedy dowiedzieli się o tym ludzie, przychodzili ukradkiem do Klaski i podstawiali pod sutek chore części ciała, a ona strzykała na nie białym strumyczkiem. Mleko wyleczyło ..., kurzajki na dłoniach Franka Serafina, ... (Prawiek i inne czasy, s. 79)	Když se o tom dozvěděli lidé, tajně chodili za Kláskou a ona jim stříkala z bradavky bílé praménky na nemocné části těla. Mléko vyléčilo ..., mozoly na rukou Franka Serafina, ... (Pravěk a jiné časy, s. 82)	Když se o tom dozvěděli lidé, tajně chodili za Kláskou a ona jim stříkala z bradavky bílé praménky na nemocné části těla. Mléko vyléčilo ..., bradavice na rukou Franka Serafina, ...
--	---	--

Komentář: Překladatel zřejmě z nedostatku času nenahlédl do slovníku, v důsledku čehož změnil scénář. *Kurzajka* je podle SJP pouze a jedině *brodawka wyrastająca najczęściej na dłoniach lub stopach*, tedy *bradavice*.

... kapitana Gropiusa wysłano na front wschodni. Widocznie nie modlił się wieczorami . (Prawiek i inne czasy, s. 84)	... byl kapitán Gropius odvelen na východní frontu. Evidentně se večer nemodlil. (Pravěk a jiné časy, s. 87)	... byl kapitán Gropius odvelen na východní frontu. Evidentně se po večerech nemodlil.
---	---	---

Komentář: Autor neměl na mysli, že se kapitán nemodlil pouze jeden večer před odvoláním na frontu, ale že se nemodlil celkově.

A potem zrobilo się jakieś zamieszanie i tłum przerwał szpaler żołnierzy. (Prawiek i inne czasy, s. 87)	Potom se něco stalo a dav prorazil kordón vojáků. (Pravěk a jiné časy, s. 90)	Potom nastal zmatek a dav prorazil kordón vojáků.
--	--	--

Komentář: Věta *něco se stalo* je příliš obecná, mezi Židy, které vojáci nakládali na korby nákladňáků, nastal totiž zmatek, což už je informace konkrétnější. Scénu tedy překladatel špatně interpretoval.

..., ale we wsi Kłoska była niespokojna . (Prawiek i inne czasy, s. 95)	..., ale ve vesnici Kláska neměla klid . (Pravěk a jiné časy, s. 98)	..., ale ve vesnici Kláska byla neklidná .
--	---	---

Komentář: Hlavní příčinou mylné interpretace je zde výraz *spokoj* – tedy *klid*, který je obsažen i v přídavném jméně *nie-spokoj-ny*. Pro překladatele zřejmě nebyl velký rozdíl mezi spojením *nie mieć spokoju* a *być niespokojnym*. *Klid* je podle SSJČ stav nerušenosti, to znamená, že kdyby Kláska neměla klid, byla by stále někým nebo něčím rušena. V této scéně jde však o duševní klid, výraz *neklidný* je tedy podle SSJČ projevující duševní neklid, podléhající duševnímu neklidu. Její neklid vycházel ze strachu před ruskými a německými vojáky.

Śni jej się długi koszmar, że Niemcy, ... i ziemianki . (Prawiek i inne czasy, s. 100)	Zdá se jí dlouhá noční můra o Němcích, ..., o bramborách . (Pravěk a jiné časy, s. 103)	Zdá se jí dlouhá noční můra o Němcích, ..., o zemljankách .
---	--	--

Komentář: Tato chybná interpretace je způsobena přehlédnutím, překladatel zřejmě spěchal a spletl si výraz *ziemianki* (zemljanky) s výrazem *ziemniaki* (brambory). Míše se tedy zdálo o válce (o Němcích, o Rusech, o frontě) a s tím spojeným životem v lese v zemljankách, nikoliv o bramborách.

Pochylił się ku niemu bez żadnego zamiaru . (Prawiek i inne czasy, s. 104)	Bez zájmu se k němu sklonil. (Pravěk a jiné časy, s. 107)	Bez jakéhokoliv úmyslu se k němu sklonil.
---	--	--

Komentář: Překladatel interpretoval tuto scénu neshodně s originálem. *Zamiar* a *zájem* jsou zcela významově odlišná slova. *Zamiar* znamená podle SJP *to, co ktoś zamierza zrobić*, tedy záměr či úmysl. A spojení *bez zájmu* označuje spíše lhostejnost, nedostatek zájmu. Duše Utopence Skorce se bez úmyslu sklonila ke psu, nechtěla mu nijak ublížit, ale pes se přesto lekl, schoval ocas mezi nohy a utekl. A to Utopence našťvalo.

Słyszała kiedyś, jak Paweł szeptał Misi, że paraliż atakuje także umysł. „ Niech im będzie – myślała –	Jednou zaslechla Pavla, který šeptal Míše, že ochrnutí postihuje také rozum. „ Dobře jim tak “ -	Jednou zaslechla Pavla, který šeptal Míše, že ochrnutí postihuje také rozum. „ No dobře ... “-
---	---	---

paraliż atakuje mój umysł, ale ja i tak wciąż gdzieś jeszcze jestem“ . (Prawiek i inne czasy, s. 108)	pomyslela si - „ je to můj rozum, ale já stejně pořád někde jsem. “ (Pravěk a jiné časy, s. 111)	pomyslela si - „ ochrnutí postihuje můj rozum, ale já tady i tak pořád ještě jsem. “
---	---	---

Komentář: Ochrnutá Jenovefa v žádném případě nepřeje manželovi a dceře, aby s ní měli nějaké problémy, kdyby přišla o rozum. Takto nám to ale interpretoval překladatel větou *Dobře jim tak*. Spojení *niech komuś będzie* však znamená podle SJP *niechętnie przyzwolenie na coś, obojętność*. Jenovefa tedy připouští, ač nerada, že může přijít o rozum, ale zároveň se rozčiluje, že zatím je v pořádku a stále tady je a vnímá.

Izydor wyjmował co jakiś czas ... (Prawiek i inne czasy, s. 145)	Izidor si každou chvíli prohlížel ... (Pravěk a jiné časy, s. 148)	Izidor si občas prohlížel ...
---	---	--------------------------------------

Komentář: Překladatel špatně pochopil scénář. Izidor totiž sbíral dopisy a pohlednice a rád si je jednou za čas prohlížel. Fascinovaly ho blednoucí barvy a vzdalující se data. Je tedy řeč o dlouhém časovém úseku, kdyby si je v tomto dlouhém údobí prohlížel každou chvíli, zřejmě by neměl čas na nic jiného.

- Po co ci tyle kolorowych papierów? - (...). - Interesuję się światem. (Prawiek i inne czasy, s. 151)	- K čemu potřebuješ tolik barevného papíru? - (...). - Líbí se mi. (Pravěk a jiné časy, s. 154)	- K čemu potřebuješ tolik barevného papíru? - (...). - Zajímám se o svět.
---	--	--

Komentář: Překladatel nesprávně interpretoval odpověď Izidora, který je vyslýchán kvůli dopisům, které píše cestovním kancelářím a žádá je o katalogy. A protože ho zajímá svět (a nelíbí se mu jen barevný papír) odpověď *líbí se mi* (která se vztahuje jen k barevnému papíru) není adekvátní.

... organizowała im grę w karty, państwa - miasta , ... (Prawiek i inne czasy, s. 156)	... hrála karty, prší ... (Pravěk a jiné časy, s. 159)	... hrála karty, jméno - město ...
---	---	---

Komentář: Překládal zřejmě netušil, o jakou hru se jedná a tak si vymyslel vlastní scénář. Když už byla řeč o kartách, přidal karetní hru prší.

Potem rozbiegły się po paprociach, aż któreś z nich znalazło wśród nich coś błyszczącego. (Prawiek i inne czasy, s. 157)	Potom začaly skákat po kapradí, až v něm jeden z hochů našel něco lesklého. (Pravěk a jiné časy, s. 160)	Rozběhly se mezi kapradí, až v něm jeden z hochů našel něco lesklého.
---	---	--

Komentář: Překladatel si zřejmě vyložil scénu tak, že děti úmyslně skákaly po kapradí s cílem zničit ho. Děti se ale nacházely v lese (v noci), trochu se bály, ale víno, které pily poprvé, jim dodalo odvalu a ony se beze strachu rozběhly mezi kapradí.

W pierwszym szeregu Izidor napisał: ... (Prawiek i inne czasy, s. 165)	Do prvního sloupce Izidor vepsal: ... (Pravěk a jiné časy, s. 169)	Do prvního řádku Izidor vepsal: ...
--	--	-------------------------------------

Komentář: Izidor si své posloupnosti zapisoval do řádků a nikoliv do sloupců.

... pudeleczka zrobione z pocztówek, które wysyłał matce na święta i imieniny, ... (Prawiek i inne czasy, s. 163)	... krabičky udělané z balíků, které matce posílal na svátky a ke jmeninám, ... (Pravěk a jiné časy, s. 166)	... krabičky udělané z pohlednic, které matce posílal na svátky a ke jmeninám, ...
---	--	--

Komentář: Překladatel si zřejmě myslel, že Janek posílal matce na svátky nějaké dárkové balíky, on jí však posílal pouze pohlednice.

Izidor coraz częściej czuł się stary, bolały go kości na każdą zmianę pogody – świat zněcał się nad nim na wszelkie sposoby. (Prawiek i inne czasy, s. 165)	Izidor se stále častěji cítil starý, bolely ho kosti při každé změně počasí – svět se ho pokoušel všemožnými způsoby ponižít. (Pravěk a jiné časy, s. 168)	Izidor se stále častěji cítil starý, bolely ho kosti při každé změně počasí – svět ho mučil všemožnými způsoby.
--	---	--

Komentář: Překladatel špatně interpretoval danou scénu. *Znęcać się* totiž podle SJP znamená *zadawać osobie lub zwierzęciu cierpienie*. Což je možné přeložit dle nabízených možností z *Polsko-českého slovníku* – týrat, mučit (koho), pást se na utrpení (koho).

Zdejmował z wieszaków garnitury (...), spodnie z uwięzionymi w szlufkach paskami, koszule o sztywnych kołnierzykach, ... (Prawiek i inne czasy, s. 175)	Z věšáků sundal obleky (...), kalhoty s opasky uvězněnými v přihrádkách , košile s naškrobenými límečky, ... (Pravěk a jiné časy, s. 178)	Z věšáků sundal obleky (...), kalhoty s poutky , jež stále věznily opasky, košile s naškrobenými límečky, ...
---	--	--

Komentář: Výraz *szlufka* (poutko na pásek oděvu), si zřejmě překladatel spletl s výrazem *szuflada* (zásuvka, šuplík). Věta *kalhoty s opasky uvězněnými v přihrádkách* ani syntakticky nenavazuje na předešlou větu *z věšáků sundal obleky*. Kvůli mylné interpretaci scény došlo tedy i k vyšinutí z větné vazby.

4.2.3 Chybné pochopení modality textu

Problémy týkající se pochopení modality originálu se vyskytují nejčastěji v textech, ve kterých je užitá ironie, žert, výsměch, protože na tyto formy se nijak výrazně neupozorňuje, je tedy zapotřebí velký cit pro takový specifický styl humoru, a tedy velmi dobrou znalost výchozího jazyka a v něm užitých implikatur (nepřímých vyjádření).

I powiedział jeszcze(...) - Żegnam , panie Heller. - Zupełnie jak na filmie albo w książce: „ Żegnam , panie Heller“, i słuchawka klapnęła na widełki. (Weiser Dawidek, s. 62)	A řekl ještě (...): „ Na shledanou , pane Hellere!“ Úplně jako ve filmu nebo v knížce: „ Na shledanou , pane Hellere!“ a sluchátko zaklaplo do vidlice. (Davídek Weiser, s. 63)	A řekl ještě (...): „ Poroučím se , pane Hellere!“ Úplně jako ve filmu nebo v knížce: „ Poroučím se , pane Hellere!“ a sluchátko zaklaplo do vidlice.
--	---	---

Komentář: Tuto scénu popisuje malý Pavel Heller ze svého pohledu. Sedí u výslechu v sekretariátě školy, když zazvoní telefon. Sluchátko zvedl ředitel, volal Pavlův otec. Jak nám vypravěč prozrazuje, jeho jinak klidný otec se umí i pěkně naštvat a zřejmě se i v rozhovoru naštvál, protože ředitel na chvíli zcela ztichl. Po tomto odmlčení následovalo ředitelovo rozloučení *Żegnam, panie Heller*. Nelze tedy použít obyčejný pozdrav *na shledanou*. Vhodnějším ekvivalentem je knižní výraz *poroučím se*, který má asociovat detektivní či kriminální žánr. O problematice pochopení předlohy se zmínil už i Jiří Levý, podle kterého probíhá pronikání do smyslu díla ve třech rovinách: prvním stupněm je pochopení filologické, které nevyžaduje speciální nadání. Co se týče výše zmíněného pochopení modality textu, jedná se o druhou rovinu vydělenou Levým: „Správné přečtení textu díla zprostředkuje čtenáři jeho ideově estetické hodnoty, tj. náladové ladění, ironické či tragické podbarvení, útočné zaměření na čtenáře či suché konstatování apod. Normální čtenář si tyto kvality nemusí rozumově uvědomovat, překladatel by však měl být schopen je racionálně rozpoznat a určit, jakými prostředky jich autor dosahuje. Překlad vyžaduje nejen zevrubnější, ale především uvědomělejší poznání díla než prostá četba.“⁶⁹

..., bo kiedy Elka dotknęła mojej pięty, krzyknąłem z całej siły: - Co robisz, wariatko?! (Weiser Dawidek, s. 200)	..., protože když se Elka dotkla mé paty, vykřikl jsem jako opařený. „Co to děláš, ty hovado! “ (Davídek Weiser, s. 199)	..., protože když se Elka dotkla mé paty, vykřikl jsem ze všech sil. „Co to děláš, ty blázne! “
---	---	--

Komentář: Postoj mluvčího sice je expresivní, ale překlad Miňovského je až krajně expresivní. *Hovado* je zhrubělý výraz a podle SSJČ označuje člověka zvířeckého,

⁶⁹ LEVÝ, J. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998. Tři fáze překladatelovy práce, s. 54.

zhovadilého, surového, bestiálního, zvrhlého nebo sprostého, nemravného. Postačil by jemnější výraz *ty blázne*.

Nie wiadomo, kto gorszy – Rusek czy Niemiec. (Prawiek i inne czasy, s. 8)	Nikdo neví, kdo je horší – Rus , nebo Němec. (Pravěk a jiné časy, s. 8)	Nikdo neví, kdo je horší – Rusák , nebo Němec.
--	--	---

Komentář: *Rusek* je expresivní, hanlivý výraz pro Rusa. Stejně hanlivý výraz máme i v češtině – *Rusák*. Překlad Petra Vidláka byl ochuzen o expresivitu. Jiří Levý⁷⁰ uvádí, že překladatelská práce svádí ke třem typům stylistického ochuzování a jedním z nich je právě užití stylisticky neutrálního slova místo citově zabarveného.

4.3 Realizační chyby

Dokonce ani důkladná analýza originálu nezajistí, že bude překlad zdařilý. Po zakončení analýzy se překladatel musí vtělit do čtenáře a představit si úroveň jeho znalostí a jeho pravděpodobné reakce na jednotlivá překladová řešení. Důležitá je také obratnost překladatele v aktivním užívání cílového jazyka.

4.3.1 Nesprávné ohodnocení znalostí čtenáře

Hejwowski zdůrazňuje, že nebere-li překladatel v potaz situaci čtenáře, překlad může být nakonec zcela zbytečný, protože mu čtenář neporozumí. Tak například při překladu výrazu „Chicago Bulls“ by měl překladatel počítat s tím, že ne všichni jeho čtenáři budou basketbalovými fanoušky a měl by tak k tomuto názvu dodat nějaké hyperonymum, třeba tým. Hodnocení znalostí příjemce překladu je často vážným problémem v literárním překladu.

Wyglądała jak gromnica , taka była chuda i woskowoblada. (Prawiek i inne czasy, s. 110)	Vypadala jako hromnice , byla stejně hubená a bledá jako vosk. (Pravěk a jiné časy, s. 113)	Vypadala jako hromniční svíčka , byla stejně hubená a bledá jako vosk.
--	--	---

Komentář: *Gromnica* je podle SJP *poświęcona świeca*. Čemuž odpovídá výraz *hromnička*, tedy podle SSJČ *svíce*, zpravidla *svěcená*, *rozsvěcovaná* podle lidového obyčeje při bouři nebo u lože umírajícího. Domnívám se však, že, i kdyby překladatel užil správný výraz *hromnička*, v českém ateistickém státě bude jen malé procento vědět, že se jedná o *svíčku*. Nemůžeme však *hromničku* zcela nahradit slovem *svíčka*, to by pak byl čtenář ochuzen o o konkrétní element reality. Kompromisním řešením je vytvoření slovního spojení *hromniční svíčka*.

⁷⁰ LEVÝ, J. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998. Výběr slov, s. 139.

Bylo tam nieskazitelne czysto: emaliowana wanna, ... (Prawiek i inne czasy, s. 113)	Panovala v ní dokonalá čistota: emailová vana, ... (Pravěk a jiné časy, s. 116)	Panovala v ní dokonalá čistota: smaltovaná vana, ...
--	--	---

Komentář: Překladatel z originálu přejal výraz, který je však v českém jazyce méně užívaný (*email*) než jeho známější ekvivalent (*smalt*). Překladatel nebral v úvahu, že ne všichni čtenáři se vyznají v oboru sklářství a keramika. A když už užil výraz *email*, měl ho užít ve správném tvaru a to *emailovaná*, nikoliv *emailová*. V dnešní internetové době totiž toto slovo snad každý přečte s anglickou výslovností – tedy [ímejlová] vana, což v textu působí směšně a zároveň rušivě.

4.3.2 Undertranslation

Hejwowski uvádí, že tento Newmarkův⁷¹ výraz by se dal doslova přeložit jako podpřeklad, ale význam anglického termínu je spíše neúplný překlad. Jedná se o překladatelskou techniku spočívající ve vynechání části detailních informací výchozího textu nebo nahrazení podrobné informace informací obecnější. Tato technika může být odůvodněná, pokud nenajdeme jiné překladatelské řešení. Ovšem s užíváním této techniky by se to nemělo přehánět. Chyby tohoto typu vyplývají z přílišné péče o čtenáře překladu a ze slepé víry v nadřazenost funkčního překladu (přívlastek *funkční* poukazuje na „veškerou relativitu jakékoliv ekvivalentnosti, neboť optimální funkce každého jednotlivého překladu jakožto jedné z možných variant východiskového invariantního textu je v konkrétních situacích závislá na spoustě jazykových i mimojazykových faktorů.“⁷²). Hejwowski není zastáncem např. nahrazení výrazu „vinadaloo“ na „indický pokrm“ nebo „Chicago Bulls“ na „basketbalový tým“. V takových případech by byl překládaný text ochuzený o konkrétní element reality, což by způsobilo to, že by se kniha stala jednodušší, a zároveň i nudnější. Tato podkategorie je zde uvedena pouze pro úplnost, v překladu Pavla Miňovského a Petra Vidláka se chyby tohoto typu nevyskytly.

4.3.3 Chyby cílového jazyka

Tato podkategorie je podle Hejwowského velmi obsáhlá. Tvrdí, že není možné vyjmenovat všechny typy chyb, které dělají začínající překladatelé. K těm nejčastějším však patří: velká a malá písmena, skloňování vlastních jmen cizího původu, kalky. Patří

⁷¹ NEWMARK, P. *Translation as text*. Oxford: Pergamon Press, 1981.

⁷² KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H, 2009. O rozmarnosti funkční ekvivalence, s. 29.

zde i přehlédnutí překlenu. Mnohé chyby z této podkategorie jsou způsobeny nepozorností. Překlad je třeba po sobě alespoň ještě jednou v klidu přečíst.

4.3.3.1 Chyby gramatické

Weiser kazał nam jak zawsze czekać ... (Weiser Dawidek, s. 29)	Weiser nám nakázal, jako vždycky, abysme čekali ... (Davídek Weiser, s. 30)	Weiser nám nakázal jako vždycky, abychom čekali ...
--	--	--

Komentář: Podle pravidel českého pravopisu se spojka *aby* ve spojení s podmiňovacím způsobem časuje. Spisovná forma první osoby plurálu je *abychom*. Mohlo by jít i o překladatelův záměr představit čtenáři vypravěče jako člověka z lidu, který mluví hovorově, jako většina lidí. Pokud by to byl ale záměr, musel by výraz *bysme* užívat důsledně. V knize však převažují spisovné tvary (např. na str. 15, 37, 39, 42, 51, 53, 61, 69, 103, 111, 116, ...).

..., to możemy z nią iść. (Weiser Dawidek, s. 86)	..., abysme šli s ní. (Davídek Weiser, s. 87)	..., abychom šli s ní.
---	--	-------------------------------

Komentář: Opět je správná forma první osoby plurálu *abychom*.

Po co się było rodzić, żeby teraz spać? (Prawiek i inne czasy, s. 73)	Proč jste se narodili, aby jste teď spali? (Pravěk a jiné časy, s. 75)	Proč jste se narodili, abyste teď spali?
--	---	---

Komentář: Té samé chyby se dopustil i Pert Vidlák. Správná forma spojky *aby* v podmiňovacím způsobu ve druhé osobě plurálu je *abyste*.

Naturalnie, gdyby nie Żółtoskrzydły, gdyby nie brętowskie dzwony, groźba M-skiego pod naszym adresem, gdyby nie Arnica montana , nasza uwaga nie skupiłaby się na Weiserze ... (Weiser Dawidek, s. 40)	Vždyť kdyby nebylo Žlutokřídleho, kdyby nebyly Brętovské zvony a výhružka M-ského na naši adresu, kdyby nebyla Arnica montana , naše pozornost by se nesoustředila na Weisera ... (Davídek Weiser, s. 41)	Vždyť kdyby nebylo Žlutokřídleho, kdyby nebylo Brętovských zvonů a výhružek M-ského na naši adresu, kdyby nebylo Arniky montany , naše pozornost by se nesoustředila na Weisera ...
--	---	---

Komentář: Překladatel užil nevhodný pád. V první větě užil správně genitiv, v následujících větách, však užil nominativ.

Bo oprócz kolek w stojącej bez ruchu wodzie zalegały setki śniętych węgorky, ... (Weiser Dawidek, s. 113)	Vedle koljušek ležely ve stojaté vodě bez pohybu stovku leklých úhořů, ... (Davídek Weiser, s. 113)	Vedle koljušek ležely ve stojaté vodě bez pohybu stovky leklých úhořů, ...
--	--	---

Komentář: Překladatel zřejmě myslel na více možností překladu (např. ve stojaté vodě jsme viděli *stovku* leklých úhořů/ve stojaté vodě ležely *stovky* leklých úhořů), tyto

možnosti pak dal nevědomě dohromady a vzniklo spojení *stovku leklých úhořů ležely*.
Jedná se o zcela triviální chybu.

Nie wiedziałem, czy dziadek Weisera oprócz szycia na maszynie zajmował się jeszcze czymkolwiek, ... (Weiser Dawidek, s. 71)	Nevěděl jsem, zda se Weiserův dědeček vedle šlapáním šicího stroje zabývá ještě něčím jiným, ... (Davídek Weiser, s. 71)	Nevěděl jsem, zda se Weiserův dědeček vedle šlapání šicího stroje zabývá ještě něčím jiným, ...
--	---	--

Komentář: Předložka *vedle* se pojí pouze s genitivem.

..., co było zgodne z prawdą, ... (Weiser Dawidek, s. 88)	... (což było ostatně pravda)... (Davídek Weiser, s. 89)	... (což byla ostatně pravda)...
--	---	---

Komentář: Zde došlo k odchylce ve shodě podmětu s přísudkem.

..., a może zrobili mu coś zupełnie innego, czego nawet nie można się było spodziewać? (Weiser Dawidek, s. 160)	..., možná, že použili docela jiné metody, jakou si člověk ani neumí představit. (Davídek Weiser, s. 157)	..., možná, že použili docela jinou metodu, jakou si člověk ani neumí představit.
---	---	---

Komentář: Neshoda v čísle – jiné metody (mn.č.), jakou (j.č.).

..., potraçał worki, ... (Prawiek i inne czasy, s. 33)	..., shazoval s vozu pytle ... (Pravěk a jiné časy, s. 35)	..., shazoval z vozu pytle ...
--	---	---------------------------------------

Komentář: Jak říkají *Pravidla českého pravopisu*, předložka *s*, se pojí pouze s instrumentálem nebo s akuzativem (pouze ve výrazech *být s to, kdo s koho*).
S genitivem se pojí pouze předložka *z*.

..., w lustrze bowiem odbicie bywa realne , ... (Prawiek i inne czasy, s. 61)	Odraz v zrcadle totiž odpovídá skutečností . (Pravěk a jiné časy, s. 63)	Odraz v zrcadle totiž odpovídá skutečnosti .
--	---	---

Komentář: Sloveso *odpovídat* se v tomto kontextu pojí s dativem.

... nie widać było najmniejszej smużki dymu, ... (Prawiek i inne czasy, s. 100)	..., nebylo vidět ani ta nejmenší stužku dýmu, ... (Pravěk a jiné časy, s. 103)	..., nebylo vidět ani tu nejmenší stužku dýmu, ...
---	--	---

Komentář: Zájmeno je užito v nesprávném tvaru.

..., wystarczyło nie myśleć o domu, ... a na drugi dzień te obrazy były coraz bledsze , coraz bardziej wyblakłe. (Prawiek i inne czasy, s. 176)	... stačilo nemyslet na dům ..., a druhého dne byly obrazy nevýraznější , vybledlejší. (Pravěk a jiné časy, s. 180)	... stačil nemyslet na dům ..., a druhého dne byly obrazy méně výrazné , vybledlejší.
--	---	---

Komentář: Překladatel opomněl opisné stupňování. „U některých přídavných jmen by sice význam dovolil vytvořit tvar 2. stupně, dává se však přednost opisnému vyjádření srovnání pomocí příslovce *více*, (...). Podobně uijeme příslovce *méně*, ... místo 2. stupně záporného tvaru přídavného jména.“⁷³

4.3.3.2 Neobratné, nevhodné výrazy či slovní spojení

..., stawiali pytania, ... (Weiser Dawidek, s. 31)	..., dávali otázky, ... (Davídek Weiser, s. 32)	..., kladli otázky, ...
--	---	--------------------------------

Komentář: Otázky se spíše *kladou*, než *dávají*, což potvrzuje i počet výskytů toho spojení v ČNK (klást otázky – 324 výskytů, dávat otázky – 12 výskytů) a také SSAVS, který uvádí, že spojení *klást otázky* je frazeologické spojení.

... – a zacny mąż poniżony będzie i oczy wyniosłych zniżone będą. (Weiser Dawidek, s. 37)	... „a ctihodný muž ponižen bude i oči ušlechtilých budou skloněny. ...“ (Davídek Weiser, s. 38)	... „i ctihodný muž ponižen bude a oči povýšených budou skloněny. ...
---	--	--

Komentář: V tomto úryvku, Žlutokřídlý, který uprchl z psychiatrické léčebny, pronáší biblickým jazykem prorocství. V této promluvě se odvolává na fragment z Bible (Izaiáš 5, 15): „Člověk bude sražen a každý ponižen, pohledy pyšných skloní se.“⁷⁴ Dokonce i výraz *wyniosły*, tedy podle SJP *wynoszący się nad innych*, znamená povýšený či pyšný. Překladatel užil výraz *ušlechtilý*, což je podle SSJČ povahově dokonalý; šlechetný, dobrý, velkomyslný. Ušlechtilý člověk se nad nikým nepovyšuje.

Bieda tym, którzy stanowią prawa niesprawiedliwe , ... (Weiser Dawidek, s. 38)	Běda těm, kteří stanoví nehodný zákon! (Davídek Weiser, s. 39)	Běda těm, kteří stanoví nespravedlivý zákon!
---	---	--

Komentář: Opět jde o prorocství uprchlého Žlutokřídlého. V Bibli se však tento úryvek nevyskytuje. Žlutokřídlý pouze napodobuje biblickou mluvu. Překladatel nevhodně zvolil výraz *nehodný*, což podle SSJČ znamená mravně nevyhovující nebo takový, kt. zlobí, neposlouchá. Ve spojení se zákonem se tedy nedá užít.

- Jesteście głupi- wycedziła przez zaciśnięte zęby. (Weiser Dawidek, s. 46)	„Jste blbci,“ prostříkla slova zaťatými zuby. (Davídek Weiser, s. 47)	„Jste blbci,“ procedila slova zaťatými zuby.
--	--	--

Komentář: Tato chyba poukazuje na překladatelovu slabou znalost cílového jazyka. Slova je možno zaťatými zuby pouze *procedit*. Což potvrzuje i SSAVS. Uvádí, že expresivní spojení *procedit něco; něco nějak*, znamená pronést se semknutými zuby.

⁷³ ŠAUR, V. *Pravidla českého pravopisu - studentské vydání*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011, s. 76.

⁷⁴ Bible. *Překlad 21. Století* [online]. Dostupný z WWW: <http://bible.kazani.cz/>, 28. 3. 2013.

Nikt z nas nie połączyłby wtedy zupy rybnej z obłokiem kadzidlanego dymu, ... (Weiser Dawidek, s. 50)	Nikdo z nás tehdy nepropojil rybí polévku s oblakem dýmu z kadidelnice ... (Davídek Weiser, s. 51)	Nikdo z nás by si tehdy nespojil rybí polévku s oblakem dýmu z kadidelnice ...
--	---	--

Komentář: Překladatel zvolil nevhodný výraz. *Propojit* je totiž možné pouze nějaké konkrétní věci, např. jak uvádí SSAVS propojit vedení, propojit zásuvku s kabelovou sítí, propojit výrobu s výzkumem. Zato *spojit si něco s něčím* znamená uvést do vnitřní souvislosti. Nikdo z chlapců tedy tehdy neviděl souvislost mezi rybí polévkou a oblakem dýmu z kadidelnice.

..., bo dyrektor chrząkał tyłko do słuchawki (...). Wreszcie przerwał ostro: ... (Weiser Dawidek, s. 62)	..., ředitel jen odkašlával do sluchátka, (...). Nakonec ostře své mlčení přetrhl : ... (Davídek Weiser, s. 63)	..., ředitel jen odkašlával do sluchátka, (...). Nakonec ostře své mlčení přerušil : ...
---	--	---

Komentář: Není možné přetřhnout mlčení, přetřhnout lze pouze konkrétní věci, např. přetřhnout papír, pásku. Mlčení je možné přerušit. Jak uvádí SSAVS *přerušit* je možné uvést i ve smyslu ukončit něco. Ředitel tedy ukončil své mlčení.

M-ski łypał podejrziłiwie w moją stronę, dyrektor zaś manipulował dłońmi wokół swego krawata, ... (Weiser Dawidek, s. 82)	M-ský loupal očima směrem ke mně, ředitel si dál oběma dlaněmi patlal kolem své kravaty, ... (Davídek Weiser, s. 83)	M-ský loupal směrem ke mně, ředitel si zas rukama nervózně upravoval kravatu, ...
--	---	--

Komentář: Výraz *patlat* je podle SSAVS expresivní a hovorový a užívá se spíše ve smyslu patlat někam jídlo, barvy apod. V originálu se hovorová ani expresivní mluva neobjevila, tudíž překlad není adekvátní.

..., a odetchnąłem tym razem ja, bo alibi było poważne . (Weiser Dawidek, s. 91)	Ulevilo se mi, alibi bylo závažné . (Davídek Weiser, s. 92)	Ulevilo se mi, alibi bylo průkazné .
---	--	---

Komentář: Přídavné jméno *závažný* podle SSJČ znamená: takový, který má váhu (ve významu vzbuzující obavy). A *alibi* je podle SSJČ důkaz o pobytu na jiném místě, takže je vyloučena možnost, že obviněný spáchal určitý trestný čin. Spojení *závažné alibi* je nelogické a odporuje si.

Czekaliśmy na Weisera usadowieni w pustej krypcie, Szymbek nie odrywał oczu od okularów lornetki, a my leżeliśmy na brzuchach, przeżuwaliliśmy	Čekali jsme na Weisera usazení v prázdné hrobce Šimon neodkládal okuláry dalekohledu od očí a my leželi na břichu, žvýkali stébla trávy	Čekali jsme na Weisera usazení v prázdné hrobce Šimon nemohl odtrhnout oči od okulárů dalekohledu a my leželi na břichu, žvýkali stébla trávy
---	--	--

ždžbla trawy, ... (Weiser Dawidek, s. 122)	(Davídek Weiser, s. 122)
--	--------------------------	-------

Komentář: Odložit dalekohled by se sice dalo, ale ne od očí. Tato vazba je nepřipustná. SSAVS uvádí, že *odložit*, ve smyslu dát stranou, je možné pouze ve vazbě odložit něco, někoho (někam, někde).

Bo na cmentarz nocą trzeba iść samemu, nieboszczyki wyczuwają większą ilość ludzi, zupełnie jak zwierzęta, ... (Weiser Dawidek, s. 128)	Protože v noci musí jít člověk na hřbitov sám, nebožtíci tuší větší množství lidí, docela jako zvířata, ... (Davídek Weiser, s. 127)	Protože v noci musí jít člověk na hřbitov sám, nebožtíci cítí větší množství lidí, docela jako zvířata, ...
--	---	--

Komentář: Sloveso *tušit* sice je možné použít ve smyslu cítit, vycít'ovat, ale ne ve spojení se zvířaty. V úryvku je totiž užito srovnání *cítit jako zvířata*, pro toto spojení uvádí SSAVS definici vnímat čichem.

... i w chwilę później usłyszeliśmy potworny trzask łamanych desek. (Weiser Dawidek, s. 140)	... a po chvílce jsme uslyšeli až nestvůrný třesk lámaných a praskajících prken. (Davídek Weiser, s. 139)	... a po chvílce jsme uslyšeli strašný třesk praskajících prken.
---	--	---

Komentář: *Nestvůrný* je podle SSJČ budící odpor, ošklivost. Zvuk praskajících prken nebudí odpor. Přídavné jméno *potworny* bylo užito ve smyslu *budzący przerażenie*, jak uvádí SJP, čemuž odpovídá český výraz *strašný*.

- O! - wskazał ręką Szymek – ktoś na niego czeka! (Weiser Dawidek, s. 184)	„ Hu! “ ukázal Šimon, „někdo tam na něj čeká!“ (Davídek Weiser, s. 183)	„ Hele! “ ukázal Šimon, „někdo tam na něj čeká!“
---	--	---

Komentář: Překladatel užil neodpovídající citoslovce *hu*, tento výraz podle SSJČ označuje hučení, houkání, pláč nebo vyjadřuje nepříjemný pocit. V ukázce však Šimon upozorňuje kamarády na to, že jejich učitel, kterého sledují, má s někým schůzku. Vhodné citoslovce je tedy *hele*, které podle SSJČ vyjadřuje upozornění na něco (při živém hovoru).

I wtedy wydarzyło się coś, czego wówczas nie mogłem zrozumieć, a co w sekretariacie szkoły stało się dla mnie w jakiś sposób jasne i nieprzypadkowe. (Weiser Dawidek, s. 199)	A tehdy, právě tehdy se stalo to, čemu jsem tenkrát nevěnoval pozornost a co se zjevilo v sekretariátu školy náhle jasné a ne náhodné. (Davídek Weiser, s. 197)	A tehdy, právě tehdy se stalo to, čemu jsem tenkrát nevěnoval pozornost a co se ukázalo v sekretariátu náhle jasné a ne náhodné.
--	--	---

Komentář: Výraz *zjevit se* je možné pouze ve spojení *něco/někdo se zjevilo někomu/někde*. Do tohoto kontextu lépe pasuje sloveso *ukázat se*, které podle SSAVS znamená stát se zřejmým, vyjít najevo.

..., bo kiedy Elka dotknęła mojej pięty, krzyknąłem z całej siły : - Co robisz, wariatko?! (Weiser Dawidek, s. 200)	..., protože když se Elka dotkla mé paty, vykřikl jsem jako opařený . „Co to děláš, ty hovado!“ (Davídek Weiser, s. 199)	..., protože když se Elka dotkla mé paty, vykřikl jsem ze všech sil . „Co to děláš, ty blázne!“
--	---	--

Komentář: Slovní spojení *jako opařený* je za první neúplné a za druhé se užívá v jiném kontextu. Plné znění tohoto frazeologizmu zní *zůstat jako opařený*, což podle *Česko-polského frazeologického slovníku*⁷⁵ znamená nepříjemně překvapený, šokovaný.

Niebezpieczeństwem tej strony jest głupota, która bierze się z chęci mędrkowania . (Prawiek i inne czasy, s. 5)	Nebezpečím této strany je hloupost, kterou způsobuje vychytralost . (Pravěk a jiné časy, s. 5)	Nebezpečím této strany je hloupost, která se bere z chuti chytračit .
--	---	--

Komentář: *Mędrkować* znamená podle SJP *popisywać się swoją wiedzą, zwykle wątpliwą*. Této definici odpovídá český výraz *chytračit*, tedy hrát si na chytrého. *Vychytralý* podle SSJČ znamená lstivě chytrý; chytrácký, zchytralý, lišácký, mazaný, prohaný. *Vychytralost* tedy nemůže způsobovat hloupost.

Z Taszowa przybyła policja , oglądała miejsce i zabrała ciało na wóz. Policjanci przychodzili jeszcze kilka razy do Prawieku, ... (Prawiek i inne czasy, s. 16)	Z Tašova přijela policie , prohledala okolí a naložila tělo na vůz. Četníci přišli do Pravěku ještě několikrát, ... (Pravěk a jiné časy, s. 17)	Z Tašova přijela policie , prohledala okolí a naložila tělo na vůz. Policisté přišli do Pravěku ještě několikrát, ...
---	---	---

Komentář: Jan Linka se ve svém článku nad touto, a nejen touto, chybou pozastavil: „Neodpustím si na konec několik šťouravých poznámek k překladu. Následné věcné nedostatky (...) může odpovědný redaktor v případném dalším vydání odstranit - ...; míchání policie s četnictvem (17); ...“⁷⁶

... im dłuzej na niego patrzyła, tym bardziej jej wzrok przywiązywał się do niego. Potem już nie mogła na niego nie patrzeć čím déle se na něj dívala, tím více ji přitahoval. Potom se už na něj nemohla dívat . Objímala ho očima. (Pravěk a jiné časy, s. 17)	... čím déle se na něj dívala, tím více ji přitahoval. Potom už z něj nemohla spustit oči . Hltala ho pohledem.
---	---	--

⁷⁵ MRHAČOVÁ, E., BALOWSKI, M. *Česko-polský frazeologický slovník*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2009.

⁷⁶ LINKA, J. Za devatero horami a devatero řekami. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 4, s. 9.

Požerala go wzrokiem. (Prawiek i inne czasy, s. 22)	časy, s. 23)	
--	--------------	--

Komentář: Věty *potom se už na něj nemohla dívat a objímala ho očima* si navzájem protirečí. Překladatel zřejmě v originálu přehlédl jeden zápor, správně by tedy věta měla znít *potom už se na něj nemohla nedívat*. „Setká-li se zápor mluvnický se záporem lexikálním, zápor se ruší - ...“⁷⁷ Takže *nemohla se nedívat* = musela se dívat (nemohla spustit oči).

Ludzie myślą, że żyją bardziej intensywnie niż zwierzęta, niż rośliny ... (Prawiek i inne czasy, s. 29)	Lidé si myslí, že žijí mnohem více než zvířata, rostliny ... (Pravěk a jiné časy, s. 31)	Lidé si myslí, že žijí mnohem intenzivněji než zvířata, rostliny ...
---	---	---

Komentář: Užitím samotného výrazu *více* se stala výpověď neúplná. Spojení *žít více* nic neznamena. Vhodným ekvivalentem je užití příslovce *intenzivně* ve druhém stupni. Internetová jazyková příručka nám o užití příslovce *víc, více* říká toto: „Chceme-li vyjádřit větší míru vlastnosti přídavného jména, můžeme užít buď tvaru druhého stupně přídavného jména, např. *sečtější, produktivnější, cukernatější* apod., anebo v některých případech příslovce *víc, více* ve spojení s přídavným jménem v základním stupni: *více sečtělý, více překvapující* apod. Kombinovat oba způsoby, např. *více sečtější, více produktivnější, více cukernatější* je nadbytečné: vyjadřovali bychom dvakrát totéž.“⁷⁸ Příslovce se stupňují podobně jako přídavná jména, v případě výše uvedeného úryvku bychom tedy k příslovci *více* museli dodat příslovce v základním stupni *intenzivně*. Ještě vhodnějším řešením je však užití druhého stupně příslovce *intenzivně*, tedy *intenzivněji*.

... te wszystkie odpustowe zakupy, którym nie można się oprzeć : ... (Prawiek i inne czasy, s. 41)	..., všechny ty pouťové tretky, kterým se nedá nepodlehnout : ... (Pravěk a jiné časy, s. 43)	..., všechny ty pouťové tretky, kterým se nedá odolat : ...
---	--	--

Komentář: Opět se ve větě setkaly dva zápory, zápor se má tedy zrušit (nedá nepodlehnout = dá podlehnout/nedá odolat).

..., albo małego Pana Jezusa w kusej koszulce, (...). Pan Jezus był pulchny ... (Prawiek i inne czasy, s. 41)	... nebo malý Pán Ježíš v krátké košili, (...). Pán Ježíš byl tlustý ... (Pravěk a jiné časy, s. 43)	... nebo malý Pán Ježíš v krátké košili, (...). Pán Ježíš byl baculatý ...
--	---	---

⁷⁷ ŠAUR, V. *Pravidla českého pravopisu - studentské vydání*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. Zápor, s. 136.

⁷⁸ *Internetová jazyková příručka* [online], Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. Dostupný z WWW: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=410>, 30. 3. 2013.

Komentář: *Thlustý* znamená podle SSJČ mající na těle mnoho, nadměru tuku, masa. Pokud je řeč o malém Ježíši, čili o dítěti, použijeme spíše zdrobněný výraz *baculatý*, tedy podle SSJČ *tlustý* do oblých forem.

..., tym bardziej labirynt wydawał się gęsty, tym więcej w nim było ślepych zaułków i ... (Prawiek i inne czasy, s. 59)	..., tím více se labyrint zdál složitější, tím více v něm bylo sllepých odboček a ... (Pravěk a jiné časy, s. 61)	..., tím více se labyrint zdál složitější, tím více v něm bylo sllepých uliček a ...
--	--	---

Komentář: Spojení *sllepá odbočka* se neužívá. Překladatel měl zvolit výraz *ulička*. Spojení *sllepá ulice* je uvedeno i v SSJČ, jedná se o ulici bez vyústění na jednom konci.

- To jest tak – Iwan rozczapierzył cztery palce (...). Wysunął pierszy palec : ... (Prawiek i inne czasy, s. 91)	-To je tak. – Iwan roztáhl čtyři prsty (...). Vystrčil jeden prst . (Pravěk a jiné časy, s. 94)	-To je tak. – Iwan roztáhl čtyři prsty (...). Vystrčil první prst .
---	--	--

Komentář: Překladatel opomněl užít řadovou číslovku. Tomu, že číslovka bude označovat pořadí, napovídá nejen polský originál, ale i předchozí věta, která slovy *Iwan roztáhl čtyři prsty* uvádí, že se zřejmě bude jednat o výčet čtyř po sobě jdoucích informací. Následně výčet pokračuje slovy *vystrčil druhý ... , objevil se třetí prst, A konečně – štouchl Izidora čtyřmi prsty - ...*

... chciał wydobyć dziecięcy szloch z gardła i płuc. (Prawiek i inne czasy, s. 125)	... chtěl ze sebe dostat dětský nářek , z krku a plic. (Pravěk a jiné časy, s. 128)	... chtěl dostat dětský vzlyk z hrdla a plic.
---	---	---

Komentář: Pavel si uvědomil, že má čtyřicet let a nic nedokázal, z čehož mu bylo do pláče. Chtěl plakat, ale zapomněl jak, protože naposledy plakal jako malé dítě. Chtěl ze sebe dostat onen zvuk vznikající při pláči, tedy *vzlyk*. Tento *vzlyk* však nemůže vycházet z krku, *krk* totiž pouze označuje část těla spojující hlavu s trupem, ale z *hrdla*, tedy z vnitřní části krku.

Nabawił się w końcu przez te swoje chemiczne eksperymenty choroby skóry. (Prawiek i inne czasy, s. 159)	Nakonec dostal kvůli těm svým chemickým hrátkám kožní nemoc. (Pravěk a jiné časy, s. 162)	Nakonec dostal kvůli těm svým chemickým experimentům kožní nemoc.
--	--	--

Komentář: Na první pohled je vidět, že spojení *chemické hrátky* nejde dohromady. Pod pojmem *hrátky* se totiž rozumí beseda, táčky, tedy přátelský družný hovor; sousedské posedění s rozhovorem (podle SSJČ).

Teraz raz dziennie schodzil powoli po wąskich schodach na dół i bezmyślnie podkładał gałązki do ognia. (Prawiek i inne czasy, s. 165)	Potom začal jednou denně pomalu chodit po úzkých schodech dolů a bezmyšlenkovitě přikládal větvičky do ohně. (Pravěk a jiné časy, s. 168)	Potom začal jednou denně pomalu scházet po úzkých schodech dolů a bezmyšlenkovitě přikládal větvičky do ohně.
--	--	--

Komentář: Podle SSAVS znamená sloveso *chodit* opětovně se pohybovat po vlastních nohou nebo opětovně konat chůzi. Pokud by tedy Izidor chodil po schodech, chodil by dolů i nahoru. V tomto případě však pouze scházel dolů, o cestě zpět nahoru není řeč.

... krajobrazy o każdej porze roku – zimowe śnieżne , zielone wiosenne, kolorowe letnie i wypłowiałe jesienne. (Prawiek i inne czasy, s. 165)	... stejné obrázky v každém ročním období – bílé sněhové , zelené jarní, barevné letní a vybledlé podzimní. (Pravěk a jiné časy, s. 169)	... stejné obrázky v každém ročním období – zimní sněhobílé , zelené jarní, barevné letní a vybledlé podzimní.
--	---	---

Komentář: Vidíme, že ve výčtu obrázků se vždy opakuje barva a roční období (zelené jarní, barevné letní, vybledlé podzimní). Abychom zachovali tuto posloupnost, je třeba dodat i spojení *zimní sněhobílé*.

... zrozumiał nagle Izydor i poczuł ... dawno zapomniany już niepokój, który zostawił mu kiedyś Iwan Mukta. (Prawiek i inne czasy, s. 170)	Izidor náhle pochopil ... ten dávno zapomenutý neklid, který mu kdysi předal Ivan Mukta. (Pravěk a jiné časy, s. 173)	Izidor náhle pochopil ... ten dávno zapomenutý neklid, který v něm kdysi zanechal Ivan Mukta.
---	--	---

Komentář: Neklid, způsobený nepříjemnou vzpomínkou na Ivana Muktu, se nepředává. Výraz *předat* totiž podle SSAVS znamená buď *svěřit jako úkol* anebo *odevzdat natrvalo*. Vzpomínku je spíše možno v někom zanechat.

4.3.3.3 Chybná větná konstrukce

..., nikt jednak nie potrafilby powiedzieć, ... (Weiser Dawidek, s. 8)	..., ale žádný bychom nemohli říci, ... (Davídek Weiser, s. 10)	..., ale žádný z nás by nemohl říci, ...
--	--	---

Komentář: Záporné sloveso *žádný* se skloňuje jako vzor mladý – žádný by nemohl říci.

- no, to dzieliło was od podnóża wzniesienia dokładnie sto metrów, jak więc możesz twierdzić z całą pewnością, że to był Weiser i Wiśniewska? (Weiser Dawidek, s. 88)	„Pak vás od úpatí dělilo od vrcholku dobrých sto metrů. Jak tedy můžeš s takovou jistotou tvrdit, že to byl Weiser a Wiśniewská?“ (Davídek Weiser, s. 89)	„Pak vás od úpatí hory dělilo dobrých sto metrů. Jak tedy můžeš s takovou jistotou tvrdit, že to byl Weiser a Wiśniewská?“
--	---	---

Komentář: Tato konstrukce je chybná a působí rušivě, protože si čtenář v konečném důsledku nedovede představit koho odkud dělilo sto metrů.

Wszystko było wtedy jasne, poza tym, co pokaże nam Weiser albo co każe nam robić. (Weiser Dawidek, s. 183)	Jasně bylo vše, až na to, co nám chce Weiser ukázat nebo dát, přikázat, co udělat. (Davídek Weiser, s. 181)	Jasně bylo vše, až na to, co nám Weiser ukáže nebo co chce, abychom udělali.
---	--	---

Komentář: Překladaťel užil polovětňnou konstrukci na místo osobního slovesného tvaru. „... český mluvčí, který užívá polštiny, si dost těžko zvyká na jmenné způsoby vyjadřování, na různé, pro polštinu tak typické konstrukce, v nichž je oslabena úloha osobních slovesných tvarů, např. na časté užívání přechodníků, infinitivních vazeb a vazeb s podstatným jménem slovesným (...).“⁷⁹

Mówiła, że na powierzchni ziemi wychodzą tylko grzyby skazane na śmierć albo za karę wygnane z królestwa. (Prawiek i inne czasy, s. 75)	Říkala, že nad zemský povrch rostou jenom houby odsouzené k smrti, nebo za trest k vyhnání z království. (Pravěk a jiné časy, s. 78)	Říkala, že na povrch Země rostou jenom houby odsouzené k smrti, nebo které byly za trest vyhnány z království.
--	---	---

Komentář: Spojení *za trest* by zde mělo plnit funkci příslovečného určení příčiny.

4.3.3.4 Chybný slovosled

... i pewnie dlatego Szymek wynosił ją z domu bardzo rzadko, ... (Weiser Dawidek, s. 42)	..., a proto také určitě jej Šimon přinášel z domova jen zřídka, ... (Davídek Weiser, s. 43)	..., a proto jej také určitě Šimon přinášel z domova jen zřídka, ...
---	---	---

Komentář: „V celku utvořeném více větami bývá na začátku ten výraz, o němž byla řeč v předchozí části textu; jím nová věta navazuje na předchozí text.“⁸⁰ V předcházející větě byla řeč o dalekohledu, výraz *jej* tak navazuje na předchozí větu a měl by tak být na začátku věty.

..., wyjmował z chlebaka szklane puzderko, po czym umiętnym ruchem schwytał w nim motyla. (Weiser Dawidek, s. 108)	..., vytahoval z chlebníku skleněné pouzdro a pak nacvičeným pohybem rychle do něj motýla zavřel. (Davídek Weiser, s. 107)	..., vytahoval z chlebníku skleněné pouzdro a pak do něj rychle a obratně motýla zavřel.
---	---	---

⁷⁹ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. Složená slova a přístavkové spřežky, s. 68.

⁸⁰ ŠAUR, V. *Pravidla českého pravopisu - studentské vydání*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. Pořádek slov (slovosled), s. 139.

Komentář: Spojení *do něj* navazuje na předchozí větu, a proto musí být v úvodu následující věty.

Nigdy jednak nie zapytałem Piotra, skąd wziął tyle gotówki, nigdy, ani kiedy chodziliśmy do tej samej szkoły, ..., ani nawet wtedy gdy przychodziłem na jego grób gawędzić o różnych rzeczach. (Weiser Dawidek, s. 156)	Petra jsem se tedy nezeptal, odkud ty peníze vzal, a pak už jsem to neudělal nikdy, ani když jsme ještě chodili do stejné školy, ..., ba ani tehdy ne, když jsem si občas zašel s ním popovídat o různých věcech k jeho hrobu ... (Davídek Weiser, s. 154)	Petra jsem se tedy nezeptal, odkud ty peníze vzal, a pak už jsem to neudělal nikdy, ani když jsme ještě chodili do stejné školy, ..., ba ani tehdy, když jsem si s ním občas zašel popovídat o různých věcech na jeho hrob ...
---	---	---

Komentář: Výraz *s ním* navazuje na předešlou větu, je třeba tímto výrazem následující větu uvést.

..., czy nasze kłamstwa nie zostaną nam wypomniane przez trójkątne oko, ... (Weiser Dawidek, s. 159)	..., zda naše lži nám nebudou trojúhelníkovým okem připomenuty, ... (Davídek Weiser, s. 157)	..., zda nám naše lži nebudou Božím okem připomenuty, ...
---	---	--

Komentář: Zájmeno *nám* se vztahuje k Šimonovi a vypravěči v předešlé větě, náleží jím tedy následující větu uvést.

..., to czemu nigdy wcześniej nie widzieliśmy w nim piłkarza, ... (Weiser Dawidek, s. 161)	..., proč jsme už dříve v něm neviděli fotbalistu? (Davídek Weiser, s. 159)	..., proč jsme v něm už dříve neviděli fotbalistu?
---	--	---

Komentář: V předcházející větě byla řeč o Weiserovi, spojení *v něm* se tedy týká Weisera, a proto má být podle pravidel českého pravopisu na začátku věty.

Są takie zdania, zrozumiałe niby i oczywiste, które przy odrobinie uwagi stają się nagle pełne niejasności, ... (Weiser Dawidek, s. 181)	Některé věty jsou zdánlivě jasné, srozumitelné a pochopitelné, ale jestliže člověk o nich začne uvažovat a pronikat do jejich skladby, jsou naráz plné nejasností, ... (Davídek Weiser, s. 179)	Některé věty jsou zdánlivě jasné, srozumitelné a pochopitelné, ale jestliže o nich člověk začne uvažovat, pronikat do jejich skladby, jsou naráz plně nejasností, ...
--	--	--

Komentář: Opět se jedná o výraz (*o nich*), o němž byla řeč v předchozí větě, má tedy stát na začátku věty.

Tymczasem drzwi gabinetu, nie wiem już po raz który, otworzyły się i z wielkiej, zionącej światłem i tytoniowym dymem	Mezitím, pokolikáté už, se otevřely dveře a z velké, světlo vydechující a také tabákový dým, tlamy leviatana byla vystrčena	Mezitím, pokolikáté už, se otevřely dveře a z velké tlamy leviatana, vydechující světlo a tabákový dým , byla
--	--	--

paszczy Lewiatana wypchnięto chudą postać Piotra. (Weiser Dawidek, s. 194)	hubená Petrova postava. (Davídek Weiser, s. 192)	vystrčena hubená Petrova postava.
--	---	--------------------------------------

Komentář: Rušivá segmentace textu.

4.3.3.5 Užití souřadného spojení místo vyjádření vedlejší větou nebo jinou vazbou

Być może chciał wiedzieć, skąd Weiser brał materiał wybuchowy ... (Weiser Dawidek, s. 10)	Chtěl, zdá se, vědět, odkud bral Weiser výbušniny ... (Davídek Weiser, s. 12)	Zdá se, že chtěl vědět, odkud bral Weiser výbušniny ...
---	--	--

Komentář: Věta je zbytečně moc rozčleněna. Vhodnějším řešením je užití vedlejší věty.

Do końca roku szkolnego pozostały dni liczone na palcach, ... (Weiser Dawidek, s. 14)	Do konce školního roku zbývalo pár dnů, bylo je možné spočítat na prstech, ... (Davídek Weiser, s. 15)	Do konce školního roku zbývalo pár dnů, které se daly spočítat na prstech, ...
---	--	--

Komentář: Druhá věta může nahrazovat přívlastek *dnů*, je tedy vhodnější vyjádřit ji vedlejší větou přívlastkovou.

..., ale zdarzała się też czerwona, o szczególnie pięknym odcieniu, ... (Weiser Dawidek, s. 67)	..., ale objevovala se i červená a ve velmi lákavém odstínu. (Davídek Weiser, s. 68)	..., ale objevovala se i červená, a to ve velmi lákavém odstínu.
--	--	---

Komentář: Slučovací spojku *a* není možné v tomto kontextu použít, protože, jak říká mluvnické, vyjadřuje rovnocennost obou vět. Věty z tohoto úryvku však nejsou rovnocenné, druhá věta se odvolává na červenou barvu v první větě. Můžeme tedy použít vysvětlovací výraz *a to*, kterým můžeme „k větě připojit různé větné členy přinášející další informace“⁸¹.

Wieczorem z braku innego zajęcia strzelaliśmy z proc do puszek ... (Weiser Dawidek, s. 188)	Večer, neměli jsme co dělat, jsme stříleli z praku do plechovek ... (Davídek Weiser, s. 186)	Večer, když jsme neměli co dělat, jsme stříleli z praku do plechovek ...
--	--	---

Komentář: Druhá věta vyjadřuje časovou okolnost, a proto by měla být vyjádřena vedlejší větou časovou, uvozenou spojovacím výrazem *když*.

Po pierwsze – trzymano tu fotografie. Na jednej z nich był ojciec w ruskim munduje z jakimś kolegą.	Za prvé – byly tu fotografie. Na jedné z nich byl táta v ruské uniformě a s nějakým kamarádem.	Za prvé – byly tu fotografie. Na jedné z nich byl táta v ruské uniformě s nějakým kamarádem.
---	---	--

⁸¹ *Internetová jazyková příručka* [online], Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v.v. i. Dostupný z WWW: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>, 22.3. 2013.

(Prawiek i inne czasy, s. 40)	(Pravěk a jiné časy, s. 42)	
-------------------------------	-----------------------------	--

Komentář: Spojení *s nějakým kamarádem* rozvíjí podstatné jméno *táta*, jedná se tedy o přívlastek neshodný, který nemůžeme oddělit spojkou *a*.

4.3.3.6 Nesprávné užití spojky

..., že pomagamy nie tylko niebezpiecznemu wariatowi, ale też komuś, kto czynnie zaatakował milicjantów, ... (Weiser Dawidek, s. 155)	..., že pomáháme nejen nebezpečnému bláznovi a také někomu, kdo účinně zaútočil na policisty, ... (Davídek Weiser, s. 153)	..., že pomáháme nejen nebezpečnému bláznovi, ale také někomu, kdo účinně zaútočil na policisty, ...
---	--	--

Komentář: V této větě není možné užití slučovací spojky *a*, protože se v první větě vyskytl výraz *nejen*, který podle SSJČ vyjadřuje, že tvrzení se neomezuje pouze na skutečnost vyjádřenou větou. Výraz *nejen* uvádí první člen dvojic stupňovacího spojení, jehož druhý člen je uváděn *ale i*, *nýbrž i*, *nýbrž ani*, *ale také*, *ale též*, *i*, *také*.

Kazał się odwieźć do domu w drugi dzień świąt i wtedy zobaczył, że pod śniegiem zawalił się dach chałupy Stasi. (Prawiek i inne czasy, s. 174)	Domů se nechal přivést už na druhý den, aby uviděl, jak se pod tíhou sněhu propadla střecha Stašina domu. (Pravěk a jiné časy, s. 177)	Domů se nechal přivést už na druhý den, a tehdy uviděl, jak se pod tíhou sněhu propadla střecha Stašina domu.
---	---	--

Komentář: Tím, že překladatel užil spojku *aby*, která uvádí vedlejší větu účelovou, změnil smysl výpovědi. Tato výpověď nám říká, že se Pavel nechal přivést domů speciálně za účelem vidět propadnutí střechy domu, který kdysi sám postavil pro svou dceru Stašu. Jako by to měla být nějaká úžasná podívaná. Tato interpretace však logicky odporuje následujícím větám, kdy chce Pavel zachránit před sněhem alespoň nábytek, ale uvědomí si, že to sám nezvládne.

4.3.4 Chyby vyplývající z nedostatku obecných i odborných znalostí

Krzysztof Hejwowski uvádí, že chyby tohoto typu patří zároveň i do kategorie chyb interpretačních a realizačních. Do skupiny realizačních chyb je zařazujeme hlavně proto, že vědomostní nedostatky lze vždy doplnit. Výskyt těchto chyb v textu tedy svědčí o tom, že překladatel nevěnuje překladu náležitou pozornost. Překladatel by měl znát nebo umět vyhledat české ekvivalenty např. různých institucí, titulů knih či filmů, geografických názvů apod.

Przeto że ta ziemia splugawiona jest przez obywateli, albowiem	To proto, že ta země je zhanobena jejími obyvateli, protože přestoupili a	To proto, že tato země je zhanobena jejími obyvateli, protože přestoupili a
--	---	---

przestąpili prawa, odmienili ustawy, naruszili przymierze wieczne! (Weiser Dawidek, s. 36)	změnili zákony, narušili věčné příměří! (Davídek Weiser, s. 38)	změnili zákony, narušili věčnou úmluvu/smlouvu!
---	--	--

Komentář: Václav Burian⁸² v recenzi na dílo Davídek Weiser navrhl vhodnější řešení *věčná úmluva*. V úvahu by připadalo i spojení *věčná smlouva*, jak se píše v Bibli (Genesis 9)⁸³: 1. Bůh řekl Noemu a jeho synům: 2. „Hle, já ustavuji svou smlouvu s vámi a s vaším potomstvem“. V každém případě jde o jistou dohodu mezi Bohem a Noem, nikoliv o příměří.

A nawet, jeżeli znosił , to zgodnie z zasadami sztuki rusznikarskiej w górę lub w dół od celu, ani razu zaś na bok. (Weiser Dawidek, s. 202)	A i kdyby podnášel , pak podle zásad zbrojířů dolů, a kdyby naopak střely létaly výš, než byl zaměřený cíl, tak vždy jen dolů nebo nahoru, ale nikdy ne do strany. (Davídek Weiser, s. 201)	A i kdyby zanášel , pak podle zásad zbrojířů nahoru nebo dolů od cíle, nikdy však do stran.
--	---	---

Komentář: Tím, že překladatel přeložil výraz *znosić* neexistujícím výrazem *podnášet* (zbraně pouze zanášejí), se dostal do pasti. Jeho překlad je v konečném důsledku zmatený a nesmyslný.

Ksiądz walczy z nią całe lato i co roku pod koniec lipca ... (Prawiek i inne czasy, s. 6)	Farář s ní celé léto bojuje, ale řeka pokaždé až koncem června ... (Pravěk a jiné časy, s. 6)	Farář s ní celé léto bojuje, ale řeka pokaždé až koncem července ...
--	--	---

Komentář: Názvy měsíců jsou v podstatě základem při výuce cizího jazyka.

Przeczytał „ Księcia “ Machiavellego, ... (Prawiek i inne czasy, s. 53)	Přečetl Knížete Machiavelliho, ... (Pravěk a jiné časy, s. 55)	Přečetl Machiavelliho „ Vladaře “, ...
--	---	---

Komentář: V tomto úryvku jde o knihu s titulem *Vladař* (italsky *Il principe*), kterou napsal italský spisovatel Machiavelli. Jedná se o základní maturitní znalosti. Překladatel si měl zjistit, zda dané dílo již bylo přeloženo do češtiny a použít tak již existující překlad.

Suka Lalka obwąchiwała z podkurczonym ogonem jego wyglansowane oficerki z cholewkami z psiej skóry. (Prawiek i inne czasy, s. 63)	Fenka Panenka očichávala se vzpřímeným ocasem holínky ze psí kůže. (Pravěk a jiné časy, s. 65)	Fenka Panenka očichávala se staženým ocasem holínky ze psí kůže.
--	---	---

⁸² BURIAN, V. Dvojí rekonstrukce jednoho života. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 2, s. 22.

⁸³ *Biblinetcz* [online], Česká biblická společnost. Dostupný z WWW: <http://www.biblinet.cz/>, 25. 3. 2013.

Komentář: Řeč je zde o Pavlovi, ze kterého měla Panenka strach, hlavně proto, že nosil holínky ze psí kůže. Je známo, že když má pes strach, ocas spíše stáhne mezi nohy, než vzpřímí.

W Wielką Sobotę ... (Prawiek i inne czasy, s. 65)	Na Velkou sobotu ... (Pravěk a jiné časy, s. 67)	Na Bílou sobotu ...
---	--	----------------------------

Komentář: Překladatel dosadil na základě paměti a podobnosti ekvivalent *velký*. Avšak kdyby znal české reálie, nazval by den před Velikonoční nedělí Bílou sobotou.

Latem znajdowali całe polany żółte od kurek ... (Prawiek i inne czasy, s. 75)	V létě objevovali pole porostlá žlutými liškami ... (Pravěk a jiné časy, s. 77)	V létě objevovali palouky/mýtiny porostlé žlutými liškami ...
---	---	--

Komentář: Je obecně známo, že houby rostou spíše v lesích, nežli na polích. Houba liška obecná tedy také neroste na polích, ale v jehličnatých lesích, v mechu či na paloucích u lesa/lesních mýtinách.

... żagwie biorą w posiadanie ułomne drzewa . (Prawiek i inne czasy, s. 114)	... choroši si přivlastňují slabé kmínky stromků . (Pravěk a jiné časy, s. 117)	... choroši si přivlastňují slabé stromy .
--	---	---

Komentář: Choroš je dřevokazná houba, která napadá nemocné stromy či mrtvé dřevo, nikdy nerostl na tenkých kmíncích.

... zaczęli z Antkiem grać. Przy „ Sopkach Mandžurii “ Paweł brał swoje skrzypce ... (Prawiek i inne czasy, s. 124)	... a začali s Antkem hrát. Když byli u Sopek Mandžuských , Pavel vzal své housle ... (Pravěk a jiné časy, s. 127)	... a začali s Antkem hrát. Když byli u písni „ Stepy Mandžurii “, Pavel vzal své housle ...
--	---	---

Komentář: I o tomto chybném překladu se zmínil autor recenze Jan Linka: „...; není mi známo, proč se píseň „Stepy Mandžurii“ překládá jako „Sopky mandžuské“ (128, 167) nebo „Na sopkách mandžurských“ (180) (zpívala se v Čechách pod tímto názvem?).“⁸⁴ Tato píseň je ruského původu (s názvem *Ha сопках Маньчжурии*), složil ji Ilja Šatrov. V polštině se objevuje pod názvy *Na wzgórzach Mandžurii* nebo *Na sopkach Mandžurii*. V češtině zas, buď jak tvrdí pan Linka, *Stepy Mandžurii* nebo *Na vrcholcích/vršcích Mandžurie*.

... śledzie w śmietanie ... (Prawiek i inne czasy, s. 126)	... sardinky na smetaně ... (Pravěk a jiné časy, s. 129)	... sledě ve smetaně ...
--	--	---------------------------------

⁸⁴ LINKA, J. Za devatero horami a devatero řekami. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 4, s. 9.

Komentář: Śledzie w śmietanie jsou typickou polskou specialitou. V Česku se také tento studený předkrm v některých domácnostech připravuje. Jedná se opravdu o sledě ve smetaně, nikoliv o sardinky připravené na smetaně. Na smetaně vaříme jiné druhy masa nebo houby. V každém případě je tento pokrm součástí polské kultury a překladatel by měl vědět, popřípadě dohledat, o jaký pokrm se jedná.

... talerzyk ze śledziem w śmietanie . (Prawiek i inne czasy, s. 136)	... talíř se sardinkami ve smetanovém nálevu . (Pravěk a jiné časy, s. 139)	... talíř se śleděm ve smetaně .
--	--	---

Komentář: Tentokrát překladatel z polské speciality vytvořil *sardinky ve smetanovém nálevu*. Tedy úplně jiné jídlo než interpretoval v předchozím úryvku, ač se v originále jedná stále o jedno a totéž jídlo.

Wiele takich poczwórności znalazł w Biblii. (...). ..., jak imię Boga: I H W H (Prawiek i inne czasy, s. 167)	Mnoho čtveřic našel v Bibli. (...). ..., jako jméno Boží: I H W H (Pravěk a jiné časy, s. 170)	Mnoho čtveřic našel v Bibli. (...). ..., jako jméno Boží: J H V H
--	---	--

Komentář: Čtyři písmena, jimiž se v hebrejské bibli označuje jméno Boží, jsou JHVH.

4.4 Metapřekladové chyby

Krzysztof Hejwowski se domnívá, že se nezkušení překladatelé často dopouštějí takových chyb, které vyplývají z neznalosti principu překladu či jistých obecně přijatých překladatelských konvencí. Cílem překladu je ukázat nefalšovaný obraz výchozí kultury, je nepřipustné překrucování faktů, popsanych ve výchozím textu. Existují jisté překladatelské zásady, které dodržuje většina překladatelů. Např. se v informačních textech nepřekládají názvy novin a časopisů, píše se např. *Nature* a ne „Příroda“ nebo *Gazeta Wyborcza* a ne „Volební noviny“. Odedávna se dodržuje také zásada překladu jmen panovníků v případě, že tato jména mají ustálené ekvivalenty v cílovém jazyce. Pro příklad Hejwowski uvedl jméno „Juan Carlos“, tvrdí, že pokud se jméno v této podobě objeví v polském tisku, pak to svědčí jedině o nevzdělanosti polských novinářů (v polštině má totiž jméno španělského krále vlastní ekvivalent Jan Karol). Takovéto chyby (chyby vynikající z neznalosti překladatelských zásad) nazývá Hejwowski metapřekladovými chybami.

4.4.1 Výběr překladatelské techniky

Pod touto kapitolou měl Hejwowski na mysli právě chyby vynikající z neznalosti překladatelských zásad. Shledal, že častým problémem např. při překladu z anglosaské literatury, je překlad měr a vah. Uvádí, že britské jednotky sice mají své zastoupení v polském jazyce, ale nemají své zastoupení v národním povědomí. Tak například jednotku délky *mili* sice každý zná, ale málokdo má představu o tom, kolik má kilometrů. Stejně je to se *stopou* či *yardem*. Autor uvádí, že v případech, kde je hodnota pro pochopení textu důležitá, náleží tyto cizí hodnoty přepočítat na jednotky všeobecně užívané v dané zemi.

Nalała mu setkę . (Prawiek i inne czasy, s. 136)	Nalila mu sto gramů do sklenice. (Pravěk a jiné časy, s. 139)	Nalila mu velkého panáka .
---	--	-----------------------------------

Komentář: V ukázce je řeč o vodce, ta se však v Česku ani v Polsku neměří v gramech, ale v mililitrech (*setka wódki* je 100 ml). Překladatel se zde pokusil zavést exotismus (pokusil se tedy, podle Levého⁸⁵, cizí výraz ve svém prostředí zdomácnit), který však není na místě. Exotismy se podle Levého užívají v případě, kdy chce překladatel zachovat národní zvláštnosti díla a rozšířit tak znalosti čtenáře o cizí kultuře. Užitím váhové jednotky ve spojení s vodkou nám však překladatel ani nepoukázal na národní zvláštnost, ani nerozšířil znalosti o polské kultuře.

4.4.2 Vynechávání pasáží v textu

Jak jsem uvedla v úvodu, technika vynechávání textu je při překladu literárním nepřijatelná. K této technice se překladatel uchyluje většinou ve chvíli, kdy nerozumí dané formulaci nebo nedokáže nalézt odpovídající ekvivalent v cílovém jazyce. Tyto komplikace svědčí o mezerách v překladatelské kompetenci, a ne o tom, že je vynechávka skutečně opodstatněná. Vynechávky nejsou příliš důležitým ani častým jevem v publicistických textech, zato jsou vážným problémem v překladech krásné literatury. Při překladu krásné literatury si někteří překladatelé hrají na tvůrce a rozhodují o tom, co se čtenář z překladu dozví a co zůstane utajeno.

... i czerwona sukienkę, noszoną w upalne dni . (Weiser Dawidek, s. 33)	... a její červené šatečky. (Davídek Weiser, s. 34)	... a její červené šatečky, které nosila během parných dnů .
--	---	---

⁸⁵ LEVÝ, J. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998. Jazyková tvořivost, s. 110.

Komentář: Tato vynechávka zřejmě není způsobena nepochopením textu. Překladatel spíše tuto informaci nepovažoval za důležitou, a proto ji vynechal. Autor nám ale touto větou dává najevo, jaké parné počasí o prázdninách panuje, o což je čtenář ochuzen.

... na plaży uwijali się od rana mężczyźni z drewnianymi grabiami, takimi jak do zbierania siana , i zgarniali nimi zwały rybich zewłoków, ... (Weiser Dawidek, s. 34)	... na plážích se od rána točili muži s dřevěnými hráběmi a shrnovali jimi rybí zbytky, ... (Davídek Weiser, s. 35)	... na plážích se od rána točili muži s dřevěnými hráběmi na seno a shrnovali jimi rybí zbytky, ...
---	---	--

Komentář: Čtenář má právo dovědět se i to, že se jedná o hrábě na seno a ne o nějaké speciální hrábě na rybí zbytky, pokud to tak autor chtěl. Není nutné přeložit celou vedlejší větu, kompromisem je užití přívlastku *na seno*.

-... No, co on robi, że jest taki sławny? - - Nie każdy filozof jest sławny tak jak on- odpowiada Weiser. -Ale co robi taki filozof?- niecierpliwi się Elka. - Sławny czy nie, musi coś robić, nie? -Filozof wszystko wie o życiu, ...- ... (Weiser Dawidek, s. 70)	„... Co dělá, že je tak slavný?“ „Filozof ví všechno o životě. ...“ (Davídek Weiser, s. 70)	„... Co dělá, že je tak slavný?“ „Ne každý filozof je tak slavný jako on“ odpovídá Weiser. „Ale co dělá takový filozof“ ptá se netrpělivě Elka. „Slavný nebo ne, něco dělat musí, ne?“ „Filozof ví všechno o životě. ...“
--	--	--

Komentář: Překladatel vynechal poměrně dlouhý úryvek, je možné, že tak učinil z nedbalosti, ale také mohl úryvek přehlédnout. Vynechána je část rozhovoru mezi Weiserem a Elkou. Z jejich hovoru si ale čtenář může tvořit obrázek o postavách samých. Vynechávka je v tomto případě nepřijatelná.

Szymek powiedział mi, o co chodzi. Po obiedzie wróciliśmy na murawę, gdzie pasła się krowa, wyjadając kępy zeschniętej trawy. Tamci przyszli trochę później, ale pewni, że mają piłkę w garści. Zaczęliśmy grać. (Weiser Dawidek, s. 76)	Šimon mi pověděl, oč jde. Začali jsme hrát. (Davídek Weiser, s. 77)	Šimon mi pověděl, oč jde. Po obědě jsme se vrátili na trávník, kde se pásla kráva, která vyjídala trsy uschlé trávy. Ti druzí přišli o trochu později v domnění, že mají vítězství v hrsti. Začali jsme hrát.
---	---	--

Komentář: Opět je čtenář ochuzen o důležitou část textu. Jedná se zde o fotbalový zápas mezi Šimonovým družstvem a vojenskými. Pro Šimona a jeho kamarády je to důležitý zápas, protože jak sám řekl, nejde jen o míč (v sázce je totiž nejen Petrův míč, který

dostal od bohatého strýčka), ale hlavně o čest. Z vynechaného úryvku se dovídáme, jak si sebou byli protihráči jistí, že si dovolili přijít později. Byli prostě lepší. Šimonovu družstvu ale přišel na pomoc Weiser a s jeho pomocí nakonec vyhráli. O to větší měli chlapani z vítězství radost, nezachránili jen Petruv míč, ale i svou čest.

Powinno się ją widzieć w postaci białego obłoku pary, a może w postaci łagodnego światła, które umyka do góry, nie rozpraszając się po drodze. (Weiser Dawidek, s. 143)	Je třeba ji vidět v podobě bílého obláčku páry a možná také jako příjemné světlo. (Davídek Weiser, s. 142)	Měl bys ji vidět v podobě bílého obláčku páry a možná také jako slabé světlo, které stoupá nahoru a cestou vzhůru se nerozptyluje.
--	--	---

Komentář: V úryvku jde o to, jak vypadá duše, když opouští tělo. Autor nám popsal celý průběh, překladatel nás však o něj ochudil.

Tak, to była pierwsza eksplozja, jaką Weiser zaprezentował nam (...). Gdy spieszyliśmy na spotkanie w umówionym miejscu, ani przez myśl nam nie przeszło przypuszczać coś takiego. Ostatecznie, byliśmy raczej przygotowani na egzamin strzelecki. Tymczasem Weiser zaskoczył nas znowu ... (Weiser Dawidek, s. 187)	To také byla první exploze, kterou nám Weiser předvedl (...). Opět nás zaskočil ... (Davídek Weiser, s. 185)	To také byla první exploze, kterou nám Weiser předvedl (...). Když jsme spěchali na sraz na smluveném místě, něco takového by nás vůbec nenapadlo. Konec konců, byli jsme spíše připraveni na střelecké zkoušky. Opět nás zaskočil ...
---	--	---

Komentář: Čtenář je ochuzen o myšlenky dětských hrdinů, dozvídáme se, že Weiser spolužáky stále něčím překvapoval, čímž si u nich získával stále větší obdiv, proto také na schůzky s ním tolik pospíchali. Tyto informace však překladatel pokládal za nedůležité a tak je z textu vypustil. O tom, co je a co není pro čtenáře důležité, by však překladatel rozhodovat neměl.

Miała jasne włosy i jasną cerę , której nie zmogło słońce. (Prawiek i inne czasy, s. 11)	Měla světlé vlasy a pleť , kterou ani slunce nezmohlo. (Pravěk a jiné časy, s. 12)	Měla světlé vlasy a světlou pleť , kterou ani slunce nezmohlo.
---	---	---

Komentář: Tím, že překladatel vynechal přídavné jméno *světlý* (k pleti), se stal překlad pro čtenáře matoucí. Buď měla Kláska *světlé vlasy a pleť, které slunce nezmohlo* nebo *pouze světlou pleť, kterou slunce nezmohlo*. Alternativním řešením by bylo nahrazení spojky „a“ spojkou „i“.

Miała kręcone czarne włosy, jak Żydówka ze sklepu , i cudownie wyrazistą twarz. (Prawiek i inne czasy, s. 15)	Měla černé vlnité vlasy jako Židovka a neuvěřitelně výrazný obličej. (Pravěk a jiné časy, s. 16)	Měla černé vlnité vlasy jak Židovka z obchodu a neuvěřitelně výrazný obličej.
--	--	--

Komentář: Autor přirovnává ženu, která se ve snu zjevila Klásce, k paní Šenbertové – Židovce z obchodu. Tím, že překladatel vynechal informaci z *obchodu*, si představíme, že každá Židovka má černé vlnité vlasy.

..., przepasywała nim biodra, zastępował bransolety , a nocą, ... (Prawiek i inne czasy, s. 44)	..., obtočila si jím boky místo pásku, a v noci, ... (Pravěk a jiné časy, s. 45)	..., obtočila si jím boky místo pásku, nahrazoval i náramky , a v noci, ...
--	--	--

Komentář: Kláska si ochočila hada, kterého pak nosila na krku jako stříbrný náhrdelník, kolem boků jako pásek a také jako náramky na ruce. Z tohoto výčtu by nemělo být nic vynecháno.

... była po prostu instrukcją gry napisaną po łacinie, hebrajsku i po polsku. (Prawiek i inne czasy, s. 59)	... byla jen návodem ke hře napsaným latinsky a polsky. (Pravěk a jiné časy, s. 62)	... byla jen návodem ke hře napsaným latinsky, hebrejsky a polsky.
--	---	---

Komentář: Hra, kterou dostal statkář Popělský od Žida, byla opatřena i hebrejským návodem.

Opowiadał o interesach, które robią razem z Kozienickim na drzewie , o szkole dla felczerów, do której się zapisał, o swoich wielkich planach na przyszłość. (Prawiek i inne czasy, s. 63)	Vyprávěl o zdravotní škole, do které se přihlásil, o svých velkých plánech. (Pravěk a jiné časy, s. 65)	Vyprávěl o kšeftech s dřevem, které vede spolu s Koženickým , o zdravotní škole, do které se přihlásil, o svých velkých plánech.
---	---	---

Komentář: O tom všem vypráví Pavel svému budoucímu tchánovi Michalovi. Michal nemá Pavla rád, ten se možná právě proto snaží mluvit skoro o všem (i o obchodě s dřevem).

Kobiety przysłaniały od słońca oczy a mężczyźni ukradkiem spluwali. (Prawiek i inne czasy, s. 73)	Ženy si zakrývaly oči před sluncem a muži si odplivávali. (Pravěk a jiné časy, s. 76)	Ženy si stínily oči před sluncem a muži si tajně odplivávali.
--	---	--

Komentář: Že si muži odplivávali *tajně* či *nenápadně*, když procházela Kláska s Rútou, je důležitá informace.

..., czarny bez, glóg i rokitník. (Prawiek i inne czasy, s. 79)	..., černý bez a rokytník. (Pravěk a jiné časy, s. 82)	..., černý bez, hloh rakytník.
--	--	---------------------------------------

Komentář: Překladatel ve výčtu lesních rostlin, které Růta s Kláskou sbíraly a následně sušily, opomněl *hloh*. A v dodatku z rakytníku řešetlákového vytvořil *rokytník*.

Zobaczyła cztery wojskowe ciężarówky, które mijają kapliczkę świętego Rocha i jechały do rynku. Potem zniknęły za kasztanami przy kościele. Kiedy znowu zanurzyła dłonie w wodzie, usłyszała strzały. (Prawiek i inne czasy, s. 86)	Uviděla čtyři vojenské nákladáky, které projížděly kolem kapličky svatého Rocha a mířily na náměstí. Když opět ponořila ruce do vody, uslyšela výstřely. (Pravěk a jiné časy, s. 89)	Uviděla čtyři vojenské nákladáky, které projížděly kolem kapličky svatého Rocha a mířily na náměstí. Pak zmizely za kaštanu u kostela. Když opět ponořila ruce do vody, uslyšela výstřely.
--	--	---

Komentář: Okamžik, kdy Jenovefě nákladáky zmizí z dohledu, je důležitý. Jenovefě i čtenáři se v tu chvíli uleví a v zápětí nastane neočekávaná změna – výstřely.

...nasmażyła michę frytek. Nie znali frytek. (Prawiek i inne czasy, s. 101)	... opekla velkou mísu nakrájených brambor. (Pravěk a jiné časy, s. 104)	... nasmažila velkou mísu hranolek. Neznali to.
--	--	--

Komentář: V té době nebyly hranolky běžným jídlem, a proto je překladatel přeložil jako nakrájené brambory. Kdyby však nevynechal část, ve které se dozvídáme, že pro jedlíky to byla novinka, mohl výraz hranolky klidně použít.

..., że można prac wszystkie zatechle od zimy ubrania, zasłony, ... (Prawiek i inne czasy, s. 102)	..., že se může vyprat všechno zimní oblečení, záclony, ... (Pravěk a jiné časy, s. 130)	..., že se může vyprat všechno zatuchlé zimní oblečení, záclony, ...
---	--	---

Komentář: Pokud chtěl autor upozornit na to, že Míšino zimní oblečení bylo zatuchlé, pak by to překladatel neměl ignorovat.

... nazwali się bogami. Świat był teraz wypełniony milionami bogów. Lecz wola ... (Prawiek i inne czasy, s. 149)	... a nazvali se bohy. Ale vůle ... (Pravěk a jiné časy, s. 152)	... a nazvali se bohy. Na světě teď byly miliony bohů. Ale vůle ...
---	--	--

Komentář: V tomto úryvku je řeč o tom, co stojí v návodu Hry o Šestém Světě. Píše se zde, že v Šestém Světě se lidé naučili tvořit silou vlastní vůle a nazvali se bohy, protože Bůh po stvoření světa odešel. Autor zdůraznil, že po celém světě najednou byla spousta bohů. Překladatel by toto zdůraznění měl respektovat.

... chaos. Wszystkiego było za dużo i wciąż powstawało coś nowego. Czas rozpędzał się... (Prawiek i inne czasy, s. 149)	... chaos. Běh času se zrychloval ... (Pravěk a jiné časy, s. 152)	... chaos. Všeho bylo přespříliš a stále vznikalo něco nového. Běh času se zrychloval ...
--	--	--

Komentář: Na předešlý úryvek navazuje i tato ukázka. Tím, že každý člověk byl teď všemohoucí, se do Šestého Světa vrátil chaos – všeho bylo přehršle.

Dziedzic Popielski w ramach niepisanej rodzinnej umowy został przydzielony do doglądania produkcji butów, ... (Prawiek i inne czasy, s. 158)	Statkáři Popělskému byl podle nepsané dohody přidělen dohled nad výrobou bot, ... (Pravěk a jiné časy, s. 162)	Statkáři Popělskému byl podle nepsané rodinné dohody přidělen dohled nad výrobou bot, ...
---	--	--

Komentář: Celá velká rodina Popělských začala dělat malé obchody v Krakově a právě rodina mu přidělila dohled nad výrobou bot. Překladatel tedy neměl vypustit přídavné jméno *rodinný*.

Misi zawsze kipiało jakieś mleko, jakaś zupa, i ten znajomy bezpieczny zapach przywracał mu odepchnięty, pusty świat. (Prawiek i inne czasy, s. 165)	Míše vždy kypělo nějaké mléko nebo polévka a ta bezpečná vůně mu přibližovala odepřený, prázdný svět. (Pravěk a jiné časy, s. 168)	Míše vždy kypělo nějaké mléko nebo polévka a ta známá vůně bezpečí mu evokovala zavržený, prázdný svět.
---	--	--

Komentář: Vůně kypějícího mléka či polévky není sama o sobě bezpečná. Tato vůně je však pro Izidora známá a jemu se pojí s bezpečím.

Pocałowała ojca niezręcznie w oba oszronione zarostem policzki. (Prawiek i inne czasy, s. 182)	Políbila otce na obě zarostlé tváře. (Pravěk a jiné časy, s. 185)	Rozpačité políbila otce na obě zarostlé tváře.
---	---	---

Komentář: Adélka po mnoha letech přijela navštívit otce, ten už o ní však nejevil zájem, protože nepřijela ani na matčin pohřeb. Když mu Adélka nabídla pomoc s domácností, dal jí najevo, že ji nepotřebuje. A tak se rozpačité rozloučila a šla. Příslovce *rozpačité* by mohlo být vynecháno v případě, že by ona rozpačitost byla kompenzována⁸⁶ jinde v textu. To však nebyla, a proto je vynechání tohoto výrazu chybou.

⁸⁶ Kompenzace - „způsob překladu, při němž se obsahové prvky v textu převádějí jinými prostředky, přičemž k tomu nemusí docházet na témž místě textu, na kterém se nachází daný prvek v originálu, (...)“

4.4.3 Dodávání textu

Zatímco dodávání slov má podle Hejwowského svůj význam při simultánním překladu (dodaná slova a spojení mají překladateli zajistit nějaký čas na to, aby se zorientoval), při překladu literatury je zaskakující, zvláště když dodaný text nemá za účel objasnění kulturních rozdílů. Dodávání textu je neobvyklé v překladech začínajících překladatelů, ti se až křečovitě drží textu originálu a spíše mají sklon k vynechávání textu a to v případech, kdy nedokáží přeložit jisté pasáže. Někteří studenti Hejwowského dodávali text do překladu tehdy, když měli pocit, že je zapotřebí interpretovat text, ale to ještě nevěděli, že interpretace neznamena vlastní tvorbu. S dodáváním textu se setkáme zvláště v těch literárních překladech, ve kterých je překladatel natolik tvořivý a natolik spokojený se stylem, který použil, že přestane brát ohled na autora. Zbyněk Fišer uvádí, že s posouzením tvořivosti je to složitější: „Zdá se, že na posouzení tvořivosti v oblasti estetické (...) se právní zásady nevztahují. ... Estetickou prospěšnost díla posuzuje v dané oblasti umění umělecká a odborná kritika. V případě posuzování překladů musí kritik umět posoudit, zda cílový text je performativně úspěšný, tedy esteticky komunikující podle zadání zakázky – (...).“⁸⁷ Milan Hrdlička⁸⁸ zase o doplňování informací do překladu, tedy explikování, říká, že ve fázi, kdy je nutná explikace, vystupuje do popředí kreativní složka překladatelovy aktivity. Upozorňuje však, že nesmí přerůst v nezodpovědné objasňování či dokreslování originálu.

..., ci wlaśnie uczniowie nazajutrz, albo najdalej za dwa dni, będą mieli wizytę M-skiego w domu i M-ski będzie pytał rodziców, ... (Weiser Dawidek, s. 20)	..., právě ti žáci budou mít zítra nebo nejpozději do dvou dnů doma návštěvu M-ského a M-ský se s obludnou starostlivostí bude vyptávat jejich rodičů, ... (Davídek Weiser, s. 22)	..., právě ti žáci budou mít zítra nebo nejpozději do dvou dnů doma návštěvu M-ského a M-ský se bude vyptávat jejich rodičů, ...
---	---	--

Komentář: Překladatel zde dokreslil význam, který však v originále není. Ono dokreslování nastává podle Levého při rekonstrukci skutečnosti, která vyžaduje představivost a promyšlenou interpretaci textu. „Propracovat metodiku rekonstrukce je jeden z prvních předpokladů realistické estetiky.“⁸⁹

VYSLOUŽILOVÁ, E., MACHALOVÁ, M. *Cvičebnice překladu pro rusisty, Politika, Ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. Translatologický úvod, s. 16.

⁸⁷ FIŠER, Z. *Překlad jako kreativní proces*. Brno: Host, 2009. Informace v textu a sémantika prototypu, s. 203.

⁸⁸ HRDLIČKA, M. *Překlad jako komunikační akt*. Praha: s.n., 1989.

⁸⁹ LEVÝ, J. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998. Tři fáze překladatelovy práce, s. 57.

Nie chodilo mu zapewne o zvykle przechwalki, wygladało to raczej na zdanie: „No i co? Mówiliście, że nie umiem grać w piłkę, bo nigdy nie uganiałem się z wami na boisku. No to sobie popatrzyliscie“. (Weiser Dawidek, s. 79)	Jakékoliv vytahování bylo pod jeho úroveň. Vymohl si hrát s námi a během hry říci něco jako: „No a co? Říkali jste, že neumím hrát fotbal, protože jsem se nikdy s vámi nehonil po hřišti. Tak se dívejte.“ (Davídek Weiser, s. 80)	Jakékoliv vytahování bylo pod jeho úroveň. Spíše jakoby nám říkal: „No a co? Říkali jste, že neumím hrát fotbal, protože jsem se nikdy s vámi nehonil po hřišti. Tak jste to viděli.“
--	--	---

Komentář: Po fotbalovém zápase, kdy Weiser zachránil Šimonův tým, protihráči vítěze uráželi a probodli jim míč. Weiser byl jediný, kdo by jim nějak v této situaci pomohl, ale hned po zápase odešel. Vypravěč se pak zamýšlí, proč jim vůbec Weiser v půlce hry přišel na pomoc. Zřejmě to bylo kvůli Petrovi, který měl v případě prohry přijít o svůj míč. Překladatel zde dokreslil informaci, že si Weiser účast ve hře vymohl či vynutil.

4.4.4 Dvě verze

Podle Hejwowského je další metapřekladovou chybou zanechání v překladu dvou verzí jednoho úryvku. Této chyby se překladatelé často dopouštějí v první fázi výuky překladatelství. Hejwowski vysvětluje svým studentům, že to překladatel je zodpovědný za konečný vzhled překladu a ne redaktor či nakladatel.

... nos ... mało odporny na stłuczenia . (Weiser Dawidek, s. 32)	... nos málo odolný proti ranám a mačkání . (Davídek Weiser, s. 33)	... nos málo odolný proti pohmožděním .
---	--	--

Komentář: V daném okamžiku Pavlovi za trest učitel mačká nos, načež se mu spustí krev. Pavel nám ale objasňuje situaci. Prý se mu při každém pohmoždění nosu spustí krev. Eventuálně by bylo možné zanechat verzi *mačkání*, ale ta se vztahuje pouze k této situaci, obecně má nos málo odolný proti všem pohmožděním. Překladatel si zřejmě s tímto úryvkem nevěděl rady, nevěděl, jak situaci popsat jedním slovem a tak dodal verzi *proti ranám*.

... wtedy był to dla nas raj odnaleziony , daleki od miasta, ... (Weiser Dawidek, s. 59)	..., tehdy byl to pro nás ráj nalezený a objevený , daleko od města ... (Davídek Weiser, s. 60)	..., tehdy to byl pro nás znovu nalezený ráj, daleko od města ...
---	--	--

Komentář: Překladatel zbytečně dovysvětluje, že se jednalo o objevený ráj, když nalezený a objevený je v podstatě to samé. Zcela postačuje verze *znovu nalezený* ráj.

..., wyrzucal piłkę podbiciem, a następnie	..., nadzvedl míč a poslal ho hlavou napravo nebo	..., nohou si nadhazoval míč a posílal ho hlavou na
--	--	--

podawał głową na lewe albo prawe skrzydło, ... (Weiser Dawidek, s. 77)	nalevo, na pravé nebo levé křídlo ... (Davídek Weiser, s. 78)	pravé nebo levé křídlo ...
--	---	--

Komentář: Překladatel zbytečně ponechal v překladu dvě verze. Z věty *na pravé nebo levé křídlo*, je jasné, že míč posílal napravo nebo na levo.

4.4.5 Opravování originálu

Hejwowski uvádí, že o opravě originálu můžeme mluvit jen tehdy, kdy sám originál obsahuje chyby. V takovém případě má překladatel informačních textů právo, dokonce povinnost provést nezbytné logické či stylistické úpravy. Toto právo by však neměl mít překladatel literárních textů. Levý a Ilek⁹⁰ mají na opravu chyb v originálu stejný názor. Tvrdí, že překladatel nemá právo chyby v originálu opravovat, že věcné nepřesnosti a stavební nedůslednosti jsou součástí výstavby díla. Často ale dochází k opravování, ne z důvodu chyb v originálu, ale z důvodu nepochopení autorovy interpretace skutečnosti. Jiří Levý ve své publikaci *Umění překladu* uvádí, že: „Překladatelé mají přirozenou snahu originál opravovat a přikrašlovat. V některých obdobích se to i teoreticky doporučovalo; (...). To je rada nebezpečná, protože vkus překladatele je často subjektivní; překladatel také bývá zpravidla menší umělec než autor předlohy a zdánlivé nedostatky díla mají velmi často původ spíše v našem nedokonalém pochopení autorových záměrů než v jeho nedůslednosti.“⁹¹ Snaha o opravování a přikrašlování se objevila i u Pavla Miňovského a zvláště pak u Petra Vidláka.

..., od którego pas startowy zaczynał się właśnie na południowym krańcu lotniska, ... (Weiser Dawidek, s. 43)	... od něhož začínal startovací pás na jihovýchodním konci letišť ... (Davídek Weiser, s. 44)	..., kde začínal startovací pás na jižním okraji letiště ...
--	--	---

Komentář: Pavel Miňovský bezdůvodně opravil znění originálu. Mluví-li autor o jižní části letiště, pak by měl překladatel tuto informaci zachovat.

..., a mój przyjazd do Mannheim był bezcelowy, podobnie jak listy, które wysyłam jeszcze dzisiaj, z uporem godnym spraw ostatecznych. (Weiser	... a můj příjezd do Mannheimu že je dalším fiaskem, přesně stejným, jako byly ty desítky dopisů, ktelé jsem jí dříve psal. (Davídek Weiser, s. 101)	... a můj příjezd do Mannheimu že byl stejně tak zbytečný, jako byly ty desítky dopisů, ktelé jí tvrději píšu ještě dnes.
--	--	---

⁹⁰ LEVÝ, J., ILEK, B. *Kapitoly z teorie a metodiky překladu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956.

⁹¹ LEVÝ, J. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998. Dvojí norma v překladu, s. 92.

Dawidek, s. 100)		
------------------	--	--

Komentář: Překladatel zřejmě usoudil, že je vhodnější užít minulý čas, když si vypravěč v Mannheimu u Elky uvědomil, že si s ním jen hraje. Vypravěč jí však nepsal dopisy kdysi před léty, ale píše jí je stále.

Jej gołe stopy zagłębialy się śmiało w śnieg i zostawiały głęboke, drobne ślady. (Prawiek i inne czasy, s. 8)	Její chodidla zanechávala v blátě malé hluboké stopy. (Pravěk a jiné časy, s. 8)	Její chodidla zanechávala ve sněhu malé hluboké stopy.
--	---	---

Komentář: Překladatel nevhodně opravil znění originálu. Děvče by mohlo zanechat stopy v blátě, kdyby bylo deštivé počasí a tudíž by byly cesty rozbahněné. Byla však zima a venku sníh. Což potvrzuje i následující věta, kdy mince pro děvče spadla do sněhu a ono ji následně vyhráblo. Je také možné, že překladatel pracoval s jiným vydáním.

Chciała położyć się w paprociach nad rzeką, bo potrzebowała chlodu i ciemności, ... (Prawiek i inne czasy, s. 13)	Chtěla si lehnout do kapradí u řeky, protože potřebovala vodu a tmou, ... (Pravěk a jiné časy, s. 14)	Chtěla si lehnout do kapradí u řeky, protože potřebovala chlad a tmou, ...
--	--	---

Komentář: Petr Vidlák usoudil, že jde-li těhotná Kláska k řece, musí potřebovat vodu, což je sice možné, ale autorova myšlenka to nebyla. Opět je ale možné, že překladatel pracoval s jiným vydáním.

Był wysoki i potężnie zbudowany. (Prawiek i inne czasy, s. 45)	Byl silný a dobře stavěný. (Pravěk a jiné časy, s. 46)	Byl vysoký a dobře stavěný.
---	---	------------------------------------

Komentář: Bohuslav Ilek ve stati Meze významové přesnosti v překladu krásné literatury⁹² uvádí, že zobrazení postavy má čtenáři dávat možnost konstruovat charakteristiku postavy přesně tak, jako jí dává originál.

Jego ramiona i uda wyglądały, jakby były z polerowanego drewna. (Prawiek i inne czasy, s. 45)	Jeho ramena a paže vypadaly, jako by byly z leštěného dřeva. (Pravěk a jiné časy, s. 46)	Jeho paže i stehna vypadaly, jako by byly z leštěného dřeva.
--	---	---

Komentář: Opět není zobrazení té samé postavy úplné. Autor nám popisuje mladíka z Klásčina snu, který má dokonalé paže i stehna.

... i pokazywał oliwkowe cielska ogromnych karpi. (Prawiek i inne czasy, s. 51)	... a ukazoval jim fialová těla obrovských kaprů. (Pravěk a jiné časy, s. 53)	... a ukazoval jim zelenkavá těla obrovských kaprů.
--	--	--

⁹² ILEK, B. Meze významové přesnosti v překladu krásné literatury. In MAN, O. AU XVII. Novembris Pragensis, Sborník statí o jazyce a překládání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972.

Komentář: Překladatel záměrně změnil barvu kaprů. Není mi však známo, proč se domníval, že kapři jsou barvy fialové. Kapři byli zdraví a živí. Barva *oliwkowa* vyjadřuje méně intenzivní vlastnost a přeložena by tedy měla být jako zelenkává či nazelenalá.

... kurek i maślaków. (Prawiek i inne czasy, s. 97)	... ryzců a klouzků. (Pravěk a jiné časy, s. 100)	... lišek a klouzků.
---	---	-----------------------------

Komentář: Překladatel byl nedůsledný, protože *kurka* (*Cantharellus cibarius*) je regionální název pro houbu zvanou liška obecná (*Cantharellus cibarius*). Ryzec je však latinsky *Lactarius*.

... nasmażyła miche frytek. Nie znali frytek. (Prawiek i inne czasy, s. 101)	... opekla velkou mísu nakrájených brambor. (Pravěk a jiné časy, s. 104)	... nasmažila velkou mísu hranolek. Neznali to.
--	--	--

Komentář: Tato věta je již zařazena v podkategorii vynechávání pasáží v textu, kvůli větě *Neznali to*. K tomu překladatel zaměnil *pečení* za *smažení*. Možná se mu zdálo, že pečení brambor je častější příprava jídla a tak změnil znění originálu.

4.4.6 Neopravení originálu

Neopravení chyb v informačních textech je chybou, která se dříve nebo později překladateli vymstí. Avšak v literárních textech se chyby příliš často neobjevují. A pokud jsou v těchto textech nějaké nepřesnosti, jsou většinou součástí díla. V knize Pawła Huelle a Olgy Tokarczukové se však žádné chyby nevyskytly.

4.4.7 Paratext (příliš mnoho nebo příliš málo vysvětlivek)

Pojem paratext (čili sekundární text) označuje všechno to, co doprovází hlavní text. Např. předmluva, poznámky, doslov, komentáře, vysvětlivky, životopisné údaje atd. Překladatelé krásné literatury se snaží užít poznámky až v krajním případě. Ve chvíli, kdy je užijí, jakoby se nechali porazit v dané překladatelské situaci. Poznámky také překázejí ve čtení, odvádějí pozornost čtenáře, mění román v příručku či encyklopedii. Hejwowski má ale pochybnosti, zda jsou tyto obavy odůvodnělé, sám v dětství hltal každou poznámku ve svých dobrodružných, cestopisných i historických knížkách. Ale samozřejmě platí – všeho s mírou. Zdá se, že užití techniky dodání nějakého vysvětlení je na místě tehdy, když užití jiné překladatelské techniky, např. překladu syntagmatického nebo techniky funkčního ekvivalentu, by vedlo k ochuzení výpovědi nebo také ke zkreslení, eventuálně ke kulturnímu šoku.

5 Překlad vlastních jmen

Jan Linka ve své recenzi na *Pravěk a jiné časy* navrhl jiná překladatelská řešení vlastních jmen jednotlivých lidí a vlastních jmen zeměpisných: „Spekulativní je, jako ostatně často, otázka překladu vlastních jmen. V knize Tokarczukové můžeme sledovat snahu vytvořit imaginární prostředí se symbolickými názvy osob i míst. Jedinými reálnými toponymy jsou od Pravěku vzdálené Kielce a Krakov. Překladatel se zjevně snažil o pokud možno doslovný překlad, a tak, podle mého názoru, došlo ke ztrátě určité poetičnosti. Není jasné proč Niebieski může být přeložen jako Nebeský, Niedziela jako Neděla, Florentynka jako Florentýnka, když Chlipal jako Chlipal (proč ne Chlípál?), Serafin (Serafín), Swiatosz jako Šviatoš (Svatoš), sestra Aniela je přeložena jako Anděla, ale Stasia, Tosia a Zosia jako Staša, Toša a Zoša (Slávka, Tonka, Žofka); jedna z hlavních postav Ruta je přeložena jako Rúta, což navozuje jednak názvuk biblického (hebrejského) jména Rút, jednak náznak pozapomenutého významu slova přejatého z francouzštiny do češtiny „směr cesty“, nicméně vzdaluje se původnímu názvu oblíbené polské květiny; utopenec Pluszcz (viz vodní ptáček *Cinclus cinclus*) se sice dá přeložit jako Skorec, ztrácí se však onomatopoický přídech srozumitelný i v češtině – náhradou lze užít jméno jiného vodního ptáčka, např. Kvakoš; výrazně negativní Ukleja by se mohl česky jmenovat třeba Přílepa. Z místních jmen jen nejpatrnější: Wola (přeložena jako Vola) je rozšířením i původem shodná s českou Lhotou, Jeszkotle (Ješkotly) by mohly být Kotlojedy a Wydymacz (Větrov) přesněji a zvukomalebněji Dmounice.“⁹³ Jan Linka si také povšiml, že postava Kozienického je v knize překládána dvěma různými způsoby: Koženický a Kozenický.

Souhlasila bych se změnou následujících jmen:

Chlipal	Chlipal	Chlípál
Serafin	Serafin	Serafín
Swiatosz	Šviatoš	Svatoš
Ukleja	Ukleja	Přílepa/Ouklej
Kozienicki	Kozenický/Koženický	Koženický

Jména Staša, Toša, Zoša a místní jména Vola a Ješkotly bych ponechala z důvodu zachování národního koloritu. Jinak si podle mě překladatel vedl dobře při překladu jednodušších jmen např. Papugowa (Papoušková) či Boski (Božský). Když už překladatel našel vhodné ekvivalenty v cílovém jazyce k těmto příjmením, mohl se

⁹³ LINKA, J. Za devatero horami a devatero řekami. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 4, s. 8 - 9.

pokusit i o nalezení vhodného ekvivalentu k příjmení Ukleja. V tomto příjmení se skrývá *klej* – lepidlo, proto Jan Linka navrhl vhodně jméno Přílepa. Možným řešením by byl i doslovný překlad. *Ukleja* je totiž druh sladkovodní ryby, která se česky nazývá *ouklej* (*Alburnus alburnus*). Když Pluszcz byl přeložen jako Skorec, mohl by být i Ukleja přeložen jako Ouklej.

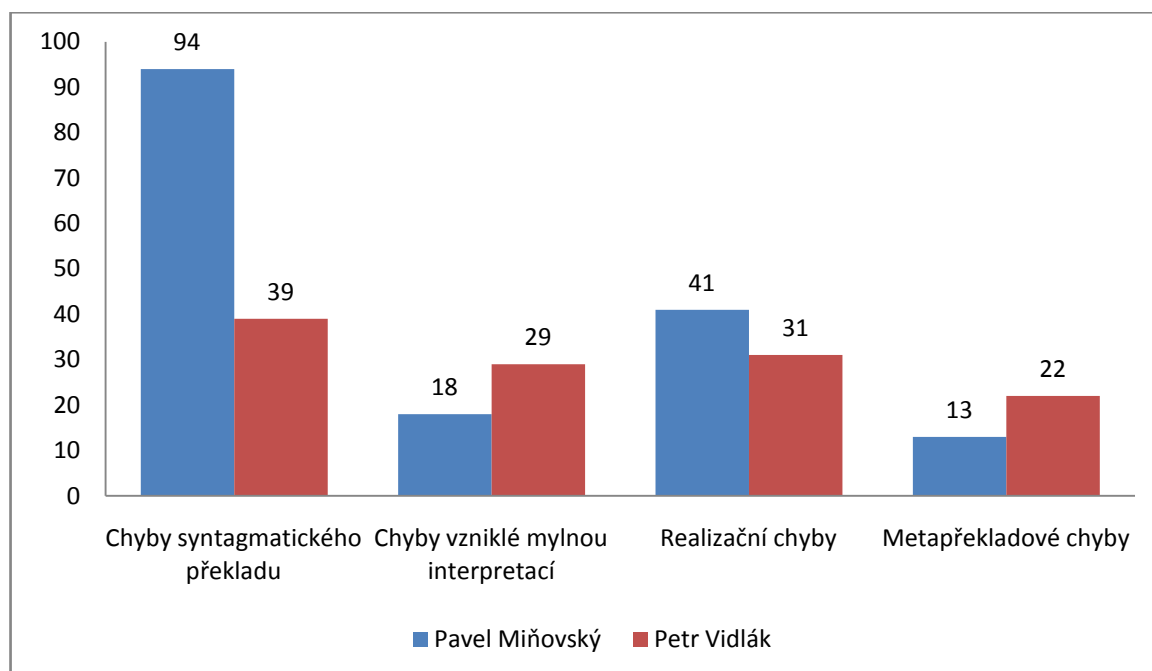
Zatímco překladatel Petr Vidlák řešil překlad vlastních jmen pravopisným i slovotvorným přizpůsobováním jazyku překladu (Staša, Toša, Zoša, Florentýnka, Kláska, Nebeský, Neděla, atd.), Pavel Miňovský volil v některých případech zachování původní podoby vlastních jmen jednotlivých lidí (Janek, Leszek Zwirello, Basia Szewczykowa, Sowiński, Elka Wiśniewská atd.), v některých případech volil protějšky cílového jazyka (David, Šimon, Petr, Pavel, Kryštof, atd.) a v některých případech i pravopisné přizpůsobování cílovému jazyku (Lešek, Stašek). Zvolení českých protějšků jmen v případě Davida, Šimona, Petra a Pavla je pochopitelné a správné, protože se v nich skrývá biblický odkaz – aluze (David – v Bibli toto jméno nesl moudrý král, Šimon, Petr a Pavel – jména apoštolů). Co se však týče ostatních jmen, byl překladatel nedůsledný. Jméno *Leszek* se v českém překladu vyskytlo třikrát v podobě Leszek (s. 56, 76, 77) a jednou v podobě Lešek (s. 78). Jméno *Staś* bylo zase dvakrát přeloženo jako Stašek (s. 78, 79) a jednou jako Saša (s. 76), což není zdrobnělina jména Stanisław, ale Aleksander. Jména by bylo vhodné sjednotit – při překladech z polštiny do češtiny je nejvhodnějším řešením, vzhledem k zachování polského koloritu, pravopisné přizpůsobení češtině. Tím pádem by i jméno Basia (s. 57) mělo být přeloženo jako Baša či přirozeněji Baška, protože v původní podobě ho čtenář, který neumí polsky, přečte jako [Basja]. Co se týče příjmení, ani zde překladatel důsledně nedodržel zachování původní podoby – *Zwirello* se tak v překladu objevuje jako Zwirello. Ačkoliv je úzus užívání cizích jmen při překladu umělecké literatury nejednotný, „... je žádoucí, aby zvolený přístup byl stylově jednotný, důsledně uplatňovaný v celém překládaném textu.“⁹⁴

Návrh na změnu:

Leszek Żwirełło	Leszek Zwirello	Lešek Żwirełło
Staś Ostapiuk	Saša Ostapiuk	Stašek Ostapiuk
Basia	Basia	Baša/Baška

⁹⁴ LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. O překládání rodných jmen, s. 101.

6 Závěr

Tématem této diplomové práce byla analýza překladu díla *Davídek Weiser a Pravěk a jiné časy*. Excerptované chyby obou překladů byly rozříděny do jednotlivých kategorií, které vydělil Krzysztof Hejwowski ve své publikaci *Kognitywno – komunikacyjna teoria przekładu*. Chyby rozdělil do čtyř základních kategorií: chyby syntagmatického překladu, chyby vzniklé mylnou interpretací, realizační chyby a chyby metapřekladové.

Z grafu je vidět, že se překladatelé nejvíce dopouštěli chyb při syntagmatickém překladu – celkem 133 chyb. Následovaly chyby realizační – 73 chyb, poté chyby vzniklé mylnou interpretací – 47 chyb a nakonec metapřekladové chyby – 35 chyb. Vysoký počet chyb **syntagmatického překladu** byl zapříčiněn nedostatkem zkušeností obou překladatelů, kteří mechanicky nahrazovali struktury výchozího jazyka strukturami cílového jazyka bez jakéhokoliv pokusu o hlubší analýzu smyslu překládaného textu. V románu *Davídek Weiser* se objevilo 94 chyb tohoto typu a v románu *Pravěk a jiné časy* – 39. Největší problém překladatelům činily *slovníkové ekvivalenty* – 69 chyb (Miňovský – 47, Vidlák – 22). Volili tedy nevhodné ekvivalenty v případě výběru z více možností, nevhodně volili výrazy v uzuálních slovních spojeních a často užívali první slovníkové ekvivalenty, aniž by si uvědomili, že v jistých případech existují vhodnější ekvivalenty, které slovník nenabízí. Dále překladatelům činila problém *interference a kalky*, čili negativní jazykový transfer struktur výchozího jazyka – 34 chyb (Miňovský – 29, Vidlák

– 5). Interference se v překladech objevila ve slovosledu, v opisných vazbách na místo jednoslovného výrazu, v předložkových vazbách, kdy byla užita buď chybná předložka, nebo předložková vazba místo vazby bezpředložkové a naopak. Často také překladatel užil polskou předložkovou vazbu místo opisu jiným výrazem. Dále se interference projevila při překladu ustálených spojení, což mělo za následek různé deformace ustálených spojení cílového jazyka či při kopírování větné konstrukce, při čemž vznikaly i gramaticky neúplné výpovědi v jazyce cílovém. Další početnou podkategorií jsou *falešní přátelé* – čili výrazy formálně či foneticky podobné v obou jazycích, lišící se významově. V překladech se objevilo celkem 29 chyb tohoto typu (Miňovský – 18, Vidlák – 11). Na tuto skupinu zrádných slov by si měli dávat pozor zvláště překladatelé geneticky blízkých jazyků, na což upozornil již Edvard Lotko. Nejméně početnou skupinou je *bezdůvodná rekonstrukce*, čili podle Hejwowského bezdůvodná výpůjčka – jedné bezdůvodné výpůjčky se dopustil Petr Vidlák. S počtem 72 chyb následuje kategorie **chyb realizačních** (Miňovský – 41, Vidlák – 31). Při realizaci překladatelé nejvíce hřešili proti svému mateřskému jazyku a tak podkategorie *chyb cílového jazyka* dosáhla 57 chyb (Miňovský – 38, Vidlák – 19). Čítá jak chyby gramatické, tak i chyby způsobené volbou neobratného výrazu či slovního spojení, chybné větné konstrukce, chybný slovosled, užití souřadného spojení místo vyjádření vedlejší větou nebo jinou vazbou a užití nevhodných spojek. Obratnost v cílovém jazyce je přitom jedním z hlavních požadavků kladených na překladatele. V tomto případě překladatelé nebyli ovlivněni výchozím jazykem, nejednalo se tedy o kopírování výchozích struktur. Netýkalo se to ani chyb slovníkových ekvivalentů, protože v tomto případě překladatelé zřejmě do slovníků ani nenahlédli. Na druhém místě skončila podkategorie *chyby vyplývající z nedostatku obecných i odborných znalostí* s počtem 13 chyb (Miňovský – 3, Vidlák – 10). Pro překladatelskou činnost jsou důležité nejen obecné znalosti týkající se cílové kultury, ale i znalosti výchozí kultury. Například Petr Vidlák v této oblasti projevily nedostatečnou znalost, což potvrzuje jeho překlad polské speciality sledě ve smetaně (dle jeho interpretace sardinky na smetaně nebo sardinky ve smetanovém nálevu). Zanedbatelný počet pak měly *chyby vyplývající z nesprávného ohodnocení znalostí čtenáře* (Vidlák – 2) a *undertranslation*, čili zastoupení informace konkrétní informací obecnější. **Chyby vzniklé mylnou interpretací** (Miňovský – 18, Vidlák – 29) také činily překladatelům problém, zvláště pak *chybná interpretace scény či scénáře* s počtem 30 chyb (Miňovský – 9, Vidlák – 21). V této podkategorii šlo o mylné pochopení daných scén, tedy o mylné představy či schémata označující děj. Tak například vznikla

v překladu Pavla Miňovského Největší Panna na místo Nejsvětější Panna (polsky *Najświętsza Paniienka*). Ve 14 případech pak došlo k *záměně dvou různých syntagmat nebo valenčních rámců výchozího jazyka* (Miňovský – 7, Vidlák – 7). Chyby tohoto typu přisuzují špatné znalosti výchozího jazyka, zvláště syntaxe, následkem čehož dochází k mylné interpretaci. Zmaten je tak překladatel a následně i čtenář. Malý počet chyb se vyskytl při *pochopení modality textu* (Miňovský – 2, Vidlák – 1). Nejmenším počtem chyb jsou zastoupeny **metapřekladové chyby** (Miňovský – 18, Vidlák – 11). Jak je známo, při literárním překladu je *vynechávání textu* nepřípustné, přesto se ho někteří překladatelé výjimečně dopouštějí a to většinou z důvodu nepochopení dané pasáže. Pavel Miňovský však vynechával text poměrně často a týkalo se to i celých odstavců. Nesoudím však, že se v těchto případech jednalo o nepochopení textu (text nebyl nijak složitý), ale spíše o nedostatek času a nedbalost. Překladatel nemá právo soudit, co je pro čtenáře důležité a co ne. V tomto Pavel Miňovský silně pochybil. Petr Vidlák text také vynechával, avšak v jeho případě nešlo o celé odstavce, ale pouze o výrazy či věty. Vynechání některých výrazů ale následně změnilo význam výpovědi. Vynechávek se tedy celkem objevilo 21 (Miňovský – 6, Vidlák – 15). Opakem tohoto problému je *dodávání textu*, překladatelé mají někdy pocit, že musí jisté pasáže dovysvětlit, to je však většinou jejich subjektivní pocit a tak různé nadinterpretace a dokreslování významů, které se v originálním znění nevyskytují, jsou zbytečné. Objevily se pouze 2 chyby tohoto typu, a to v překladu Pavla Miňovského. O jistém dokreslování můžeme mluvit i v případě podkategorie *opravování originálu*. Překladatel literárních textů by neměl opravovat a pozměňovat znění originálu. Pavel Miňovský a zvláště Petr Vidlák však znění originálu bezdůvodně měnili. Takovýchto změn se v textech vyskytlo celkem 8 (Miňovský – 2, Vidlák – 6). V malém množství se pak vyskytlo *ponechání dvou verzí jednoho znění* (Miňovský – 3) či špatný *výběr překladatelské techniky* (Vidlák – 1).

Dle hodnot v závorkách vidíme, že Pavel Miňovský měl největší problém se syntagmatickým překladem, konkrétně se slovníkovými ekvivalenty, zvláště pak s výběrem z více možností, což bylo zřejmě zapříčiněno špatným asociačním vnímáním a nedostatkem citu pro jazyk. Velký problém měl také Pavel Miňovský s interferencí, jakožto nezkušený překladatel často podléhal vlivu originálu, a to hlavně v předložkových vazbách, ustálených slovních spojeních a větných konstrukcích. Mnohem častěji se také dopouštěl chyb v cílovém jazyce. Jednalo se o gramatické chyby či nevhodný výběr slov, čímž vznikaly nesmyslné, odporující si slovní spojení. Petr

Vidlák měl kromě problému se slovníkovými ekvivalenty také problém v interpretační oblasti, obzvláště při interpretaci scén a scénářů. Například si pod pojmem *blahe tematy* představil blahá čili příjemná témata. To však byla mylná interpretace, ve skutečnosti šlo o nepodstatné věci. Svou roli v tomto případě sehrála slabá znalost polského jazyka a také nedbalost, poněvadž výraz *blahy* se nachází ve slovníku. Petr Vidlák se také dopustil většího počtu chyb vyplývajících z nedostatku obecných i odborných znalostí, ať už šlo o překlad díla „*Vladař*“ Machiavelliho, o Bílou sobotu či o výše zmíněné sledě ve smetaně.

Jak je vidět, každý překladatel je jiný, každý chybuje v něčem jiném. Jedno však měli překladatelé společné: začátek překladatelské kariéry. Pavel Miňovský před *Davídkem Weiserem* přeložil pouze dílo *Josafat Kuncevič* (a to ve spolupráci s překladatelem Pavlem Koubou, z pol. originálu *Jozafat Kuncewicz*, 1986) a verše Karola Wojtyły. Petr Vidlák zase před románem *Pravěk a jiné časy* přeložil pouze *Kruté století* (z pol. originálu *Ten okrutny wiek*, 1995). Špatný překlad lze tedy přisoudit jejich nezkušenosti. Ale nejen v tomto je problém. Jak hodnoty naznačují, dvě podkategorie výrazně převyšují nad ostatními. Jedná se o podkategorii slovníkových ekvivalentů syntagmatického překladu a podkategorii chyb cílového jazyka. A protože výběr správného ekvivalentu je podmíněn jistým citem pro (mateřský) jazyk, lze špatný překlad přisoudit i nedokonalé mateřštině. Člověk se ale v průběhu života stále učí a zdokonaluje, a proto je dobře, že Petr Vidlák v překladatelství pokračuje a díky tomu se čím dál tím víc polské literatury dostává do povědomí českých čtenářů.

7 Resumé

Polska literatura piękna w tłumaczeniu Pavla Miňowskiego i Petra

Vidláka

Niniejsza praca dyplomowa jest poświęcona czeskim tłumaczeniom współczesnych polskich dzieł *Weiser Dawidek* oraz *Prawiek i inne czasy*. Powieść napisana przez Pawła Huelle, *Weiser Dawidek*, ukazała się w Polsce w 1987 roku. Na język czeski przetłumaczył ją dopiero w 1996 roku Pavel Miňovski. Książka *Prawiek i inne czasy*, napisana przez znakomitą współczesną pisarkę Olę Tokarczuk, ukazała się w 1996 roku. Na czeski została przetłumaczona w 1999 roku przez Petra Vidláka. Zarówno tłumaczenie *Weisera Dawidka*, jak i *Prawieku i innych czasów* pozostawiają wiele do życzenia. Świadczą o tym także recenzje opublikowane w prasie czeskiej. Tłumacza czeskiego wydania *Weisera* krytykowano za używanie polonizmów i nieadekwatnych wyrażen, np. „wypadki bieżące“ przetłumaczone zostały jak „aktuální události“ zamiast „běžné záležitosti“, „manie prześladowcze“ przetłumaczone zostały jak „mání pronásledování“ zamiast „stihomamy“, „sądy pańskie“ to raczej „výroky Páně“ niż „státní úsudky“ czy pytanie „Znasz księgę Hioba?“ przetłumaczone jak „Znáš pátera Hioba?“ to raczej „Znáš knihu Jobovu?“. Mimo błędów w tłumaczeniu książka została dobrze oceniona, została opatrzona komentarzem, że czytelnikom niewładającym językiem polskim błędy te nie będą przeszkadzać. Tłumacza czeskiego wydania *Prawieku*, Petra Vidláka, krytykowano zaś za błędy gramatyczne („aby jste spali“), za nieodpowiedni dobór ekwiwalentów, np. w zdaniu „Kłoska zamenia się w łanię, lochę, kłepę“. Petr Vidlák przetłumaczył zdanie następująco „Kláška se stává laní, bechyní, kobylo“, podczas gdy *kłepa* powinna zostać przetłumaczona jak *losice*, dlatego że w książce chodziło o życie w lesie i jak sam autor recenzji napisał, w polskich lasach dziczące konie nie żyją. W recenzji jeden akapit został poświęcony także tłumaczeniu nazw własnych, zwłaszcza imion i nazwisk. Np. jeden z bohaterów epizodycznych Kozienicki raz został przetłumaczony jak Koženický a raz jak Kozenický. Nazwiska Chlipal i Serafin zostały przetłumaczone bez zmian, czyli Chlipal i Serafin, aczkolwiek nazwiska powinny zostać zaadaptowane do języka celowego zmianą długości, gdyż Niebieski, czy Florentynka przetłumaczeni są jak Nebeský i Florentýnka. Treść książki została jednak także pozytywnie oceniona, chwalono wielowymiarowość dzieła, dzięki czemu każdy czytelnik może w książce znaleźć coś sobie bliskiego.

Co prawda, tłumacze przystępując do pracy nad przekładami analizowanymi w niniejszej pracy byli jeszcze niedoświadczeni. Pavel Miňovski przed *Weiserem Dawidkiem* przetłumaczył tylko wiersze Karola Wojtyły i dzieło *Jozafat Kunczewicz* (we współpracy z Pavlem Koubą). W przypadku Petra Vidláka, tłumaczenie powieści *Prawiek i inne czasy* poprzedziło tylko tłumaczenie książki *Ten okrutny wiek* Wołoszańskiego. Kiedy tłumaczył *Prawiek* miał dopiero 25 lat. Dzisiaj ma 39 lat i za sobą dziewięć tłumaczeń literackich, z tego sześć tłumaczeń Olgi Tokarczuk (*Pravěk a jiné časy* – 1999, z pol. *Prawiek i inne czasy* – 1996; *Denní dům, noční dům* – 2002 z pol. *Dom dzienny, dom nocny* – 1998; *Poslední příběhy* – 2007, z pol. *Ostatnie historie* – 2004; *Běguni* – 2008, z pol. *Bieguni* – 2007; *Skříň* – 2009, z pol. *Szafa* – 1997; *Svůj vůz i pluh ved' přes kosti mrtvých* – 2010, z pol. *Prowadź swój plug przez kości umarłych* – 2009). Trzy pozostałe tłumaczenia, to już wyżej omawiane *Kruté století* – 1998, z pol. *Ten okrutny wiek* – 1995; *Hanemann* – 2005, z pol. *Hanemann* Stefana Chwina – 1995; *Good night Džerzy* – 2012, z pol. *Good night, Džerzi* Janusze Głowackiego – 2010. Dzisiaj Petr Vidlák wykłada na Uniwersytecie Ostrawskim, gdzie poza translatologią i translatoryką zajmuje się także literaturą polską.

Analizę tłumaczeń dzieł P. Huelle i O. Tokarczuk, należało rozpocząć od zlokalizowania błędów oraz ich klasyfikacji. Błędy odnalezione w analizowanych przekładach zostały w niniejszej pracy podzielone według klasyfikacji Krzysztofa Hejwowskiego. Hejwowski podzielił błędy następująco: I. Błędy tłumaczenia syntagmatycznego, II. Błędy mylnej interpretacji, III. Błędy realizacji, IV. Błędy metatranslacyjne. Teraz sobie wytłumaczymy, jakie błędy poszczególne kategorie obejmują i przytoczymy kilka przykładów.

I. Błędy tłumaczenia syntagmatycznego – błędy te polegają na mechanicznym tłumaczeniu, czyli na tłumaczeniu bez próby głębszej analizy sensu tłumaczonego tekstu, co prowadzi do tzw. tłumaczenia dosłownego. Najczęściej błędy tego typu są spowodowane ograniczeniami czasowymi, czy w przypadku niedoświadczonych tłumaczy brakiem wiedzy na temat innych możliwości postępowania. W tej kategorii Hejwowski wydzielił cztery podkategorie: 1. błędy ekwiwalentów słownikowych, 2. fałszywi przyjaciele tłumacza, 3. kalki, 4. nieuzasadnione rekonstrukcje.

1. Błędy ekwiwalentów słownikowych

W analizowanych dziełach odnajdziemy sporo błędów, które można przyporządkować do pierwszej podkategorii. W przypadku, gdy słownik polsko-czeski proponował więcej możliwości, wybrali bez głębszej analizy sensu przekładanego fragmentu nieodpowiedni ekwiwalent. Pavel Miňovski tak na przykład przetłumaczył zdanie (za ukośnikiem znajduje się poprawne rozwiązanie) *pytania padały coraz gęściej* jak *otázky padaly stále hustěji/častěji*. *Wóz unosił nas w kierunku Wreszcza* przetłumaczył jak *vůz nás unášel směrem k Wreszczu/odvážel*. *-To są dusze zmarłych- szepnął z absolutną powagą* Piotr- przetłumaczył jako „*To jsou duše zemřelých,*“ zaśeptal naprosto *autoritativně Petr/vážně*. *Nauczyciel WF-u dzielił klasę na dwie drużyny* przetłumaczono jak *učitel tělocviku dělil třídu na dvě družiny/družstva*. *Pani ruszyła w górę potoku* przetłumaczono jako *žena se pohnula proti potoku/vydala se*. Petr Vidlák zaś tego typu błędy popełnił np. w wyrażeniach *łup wojenny*, tłumacząc go zwrotem *vojenská kořist/válečná*. *Wieczne pióro* przetłumaczył zwrotem *věčné pero/plnicí*, *ucieranie sera* przetłumaczył jako *tření sýra/strouhání*. Zdanie *porcelitowy pojemnik z napisem kasza* Vidlák przetłumaczył jako *porcelánová dóza s nápisem krupicová kašel/krupice*. Tego typu błędy dotyczą także niewłaściwego doboru wyrazu w związkach frazeologicznych. Pavel Miňovski związek *zginąć bez śladu* zastąpił związkiem *zahynout beze stopy/zmizet*. *Rosnąć w nienawiść* zastąpił związkiem *růst v nenávist/přerůstat*. Petr Vidlák zaś frazeologizm *mącić w głowie* zastąpił niewłaściwym frazeologizmem *někomu se točí hlava/někdo někomu popletl hlavu*. Być może przez ograniczenia czasowe też tłumacze często sięgali po pierwsze słownikowe ekwiwalenty, mimo, że w pewnych przypadkach istnieją lepsze rozwiązania tłumaczeniowe, których nie odnajdziemy w słownikach. I tak Pavel Miňovski połączenie *suweren i wasalowie* zastąpił czeskim połączeniem *suverén a vazalové/pán*. *Miękki ruch pantery* przetłumaczył jak *měkký pohyb pantera/ladný*. Petr Vidlák połączenie *wkładać maskę* przetłumaczył jako *oblékat si masku/nasazovat*. Zdanie *kobiety przysłaniały od słońca oczy* przetłumaczył jako *ženy si zakrývaly oči před sluncem/stínily*. Albo *malować paznokcie* przetłumaczył zwrotem *malovat nehty/lakovat*.

2. Falszywi przyjaciele tłumacza (*faux amis*)

Falszywi przyjaciele, czyli wyrazy o podobnej formie czy brzmieniu, ale różnym znaczeniu także pojawiły się w tłumaczeniach Pavla Miňovskiego i Petra Vidláka. W związku z tym, że zarówno język polski jak i czeski należą do rodziny języków słowiańskich, odnajdziemy w nich wiele podobnych wyrazów, co może stanowić

przeszkodę w tłumaczeniu. W przekładzie Pavla Miňovskiego się pojawili np. takie *faux amis* jak: *magazyn* (definicje według SJP) – to nie tylko czasopismo czyli *magazín*, ale też duży sklep (*obchodní centrum*), pomieszczenie do przechowywania towarów, surowców, sprzętu itp. (*skladiště*), zasobnik na naboje w wielostrzałowej broni palnej (*zásobník*). *Sklepienie* – to nie sklepienie podziemie czyli *sklepení*, lecz konstrukcja budowlana w kształcie łuku, zamykająca od góry przestrzeń budynku (*klenba, klenutí*). W przekładzie Petra Vidláka pojawiły się np. *jagody* – wyraz *jagoda* nie oznacza truskawkę (*jahoda*), ale krzewinkę o czarnych owocach, też owoc tej rośliny (*borůvka*). *Baśń* – to nie utwór wierszowany (*báseň*), lecz opowiadanie o treści fantastycznej (*pohádka, bajka*). Przytoczono tylko kilka przykładów, w pracy jednak znajduje się więcej takich słów.

3. Kalki

W tej podkategorii chodzi o negatywne kalkowanie struktur tekstu oryginalnego. Tłumacze ulegali wpływom języka wyjściowego, kalkowali więc polski szyk wyrazów (... *szmatę, nie najlepiej wyżytą i wykręconą. ... hadřík ne příliš pečlivě vyždímaný a zkroucený./... nepřilíš pečlivě vyždímaný a zkroucený hadřík.*), wyrażenia przyimkowe (*Będziecie odpowiadać za współudział. Budete se zodpovídat za spoluúčast/ze spoluúčasti*), polskie konstrukcje (*Był niewielkiego wzrostu. Byl nevysoký./Nebyl příliš vysoký.*), związki frazeologiczne (*Pod Izidorem ugięły się nogi. Pod Izidorem se podlomily nohy./Izidorovi*), ponadto tłumacze kalkowali także wielowyrazowe konstrukcje z języka wyjściowego, mimo, że w języku przekładu istnieją pojedyncze słowa, które mogłyby oddać sens tłumaczonych wyrażen (*Podał mi lornetkę niezdecydowanym ruchem. Podal mi dalekohled nerozhodným pohybem./váhavě*).

4. Nieuzasadnione rekonstrukcje

Nieuzasadnione rekonstrukcje, czy zapożyczenia są częstym zjawiskiem w tłumaczeniach literackich. Lecz błędy tego typu popełniają raczej tłumacze doświadczeni, bo tłumacze początkujący starają się przekładać wszystkie elementy, nawet te, których zwykle się pomija. Petr Vidlák przetłumaczył zdanie *Znalazł pracę w sanepidzie, powiatowym królestwie sterylizacji i próbek stolca.* w następujący sposób *Našel práci v Sanepidě, okresním království sterilizace a vyšetřování stolice./na hygienické stanici.* Sanepid jednak oznacza (według SJP) stację sanitarno-epidemiologiczną co odpowiada czeskiemu wyrażeniu *hygienická stanice*. Użycie tego

wyrazu było więc nieuzasadnione, gdyż nie jest on niezrozumiały dla czeskiego odbiorcy.

II. Błędy mylnej interpretacji - błędy tego typu nie wynikają z braku głębszej analizy tłumaczonego tekstu, lecz z błędnego zrozumienia przez tłumacza struktur języka wyjściowego. W tej kategorii można wydzielić następujące podkategorie: 1. pomylenie dwóch różnych syntagm lub ram czasownikowych języka wyjściowego, 2. błędna interpretacja sceny lub scenariusza, 3. mylne odczytanie modalności tekstu.

1. Pomylenie dwóch różnych syntagm lub ram czasownikowych języka wyjściowego

Przykładem pomylenia dwóch różnych syntagm języka wyjściowego może być zdanie *Liczyli się także z tym, że Misa przestała myśleć. Také počítali s tím, že Miša přestala myslet./brali v úvahu*. Petr Vidlák pomylił w języku wyjściowym połączenie *liczyć się z czymś*, co znaczy w języku czeskim *brát ohled na koho, co* czy *brát v úvahu co* z połączeniem *liczyć na coś* czyli *počítat s čím*. Sprawa dotycząca ram czasownikowych jest bardziej skomplikowana. Polega na pomyleniu części zdania, przykładem może być zdanie: *Zwierzęta pazurami zrywały włosy kobiet, a dzieci, które nie zdołały umknąć, roztrzaskiwane były o białe ściany. Zvířata drápy rvala ženám a dětem, které nestačily uniknout, vlasy, bořila i obiléné zdi./drápy rvala ženám vlasy a děti, které nestačily uniknout, házela na bílé zdi*. Tłumacz źle zrozumiał, jaką część zdania pełni rzeczownik dzieci. W oryginale pełni funkcję podmiotu. U Miňovskiego, że pełni natomiast funkcję przydawki (włosy kobiet i dzieci).

2. Błędna interpretacja sceny lub scenariusza

W tej podkategorii chodzi o błędne skojarzenia z typowymi scenami lub scenariuszami. Gdy Pavel Miňovski przeczytał słowo *zajezdňia*, skojarzyło mu się natychmiast z sceną związaną z zajeżdżaniem, a więc przetłumaczył wyraz jak *zájezdňí hospoda* czyli karczma, do której kiedyś furmani zajeżdżali z dorożkami, gdzie mogli naprzykład nakarmić konia. Lecz *zajezdňia* oznacza (według SJP) wydzielony teren lub pomieszczenie, będące miejscem postoju pojazdów komunikacji miejskiej, kiedy nie są w trasie, więc po czesku *vozovna*. Innym przykładem jest błędna interpretacja sceny spowodowana nieuwagą tłumacza. Naprzykład Petr Vidlák przetłumaczył zdanie *Šni jej*

się długi koszmar, że Niemcy, ... i **ziemianki**. jak *Zdá se jí dlouhá noční můra o Němcích, ..., o bramborách./zemljankách*. Ziemianki tłumacz zamienił za ziemniaki.

3. Mylne odczytanie modalności tekstu.

W przekładach literackich łatwo mylnie odczytać modalność, ponieważ autorzy starają się, żeby ich stosunek do opisywanej rzeczywistości nie był jednoznaczny, dotyczy to na przykład ironii, kpiny, szyderstwa, tragicznego lub obraźliwego zabarwienia czy suchej wypowiedzi. Można tu przytoczyć przykład z *Weisera*, gdy tłumacz mylnie odczytał obraźliwe zabarwienie: ... *kiedy Elka dotknęła mojej pięty, krzyknąłem z całej siły: - Co robisz, wariatko?!* Tłumacz zastosował skrajną ekspresję, i zdanie w tłumaczeniu wygląda następująco: ... *když se Elka dotkla mé paty, vykřikl jsem jako opářený. „Co to děláš, ty hovado!“/blázne.*

III. Błędy realizacji

Kategoria ta dotyczy ostatecznej fazy procesu tłumaczenia. W procesie przekładu tłumacz powinien wziąć pod uwagę poziom wiedzy odbiorcy i jego reakcje na tekst przekładu. Ponadto tłumacz powinien również sprawnie posługiwać się językiem docelowym, żeby tekst był gramatycznie oraz stylistycznie poprawny. Tą kategorię należy więc podzielić na: 1. niewłaściwa ocena wiedzy odbiorców, 2. *undertranslation*, 3. błędy języka docelowego, 4. błędy wynikające z braku wiedzy ogólnej i specjalistycznej.

1. Niewłaściwa ocena wiedzy odbiorców

Na przykład Petr Vidlák nie wziął pod uwagę wiedzy, jaką może dysponować przeciętny odbiorca przy tłumaczeniu wyrażenia *emaliowana wanna*. W języku czeskim istnieje odpowiednik *emailovaná*, lecz czytelnikowi, który nie zna się na rzemiośle, w tym wypadku metalurgii – szklarstwie, wyraz ten nie będzie znany. Lepszym rozwiązaniem było by użycie wyrazu *smaltovaná*, dlatego że jest bardziej znany i częściej używany.

2. *Undertranslation*

Undertranslation czyli podtłumaczenie, to: “Technika tłumaczeniowa polegająca na opuszczeniu części informacji szczegółowych tekstu wyjściowego. (...) lub zastąpieniu

informacji szczegółowej informacją ogólniejszą“⁹⁵. Nie jest jednak wskazane nadużywanie tej techniki tłumaczeniowej. W przekładach Pavla Miňovskiego i Petra Vidláka nie pojawiły się błędy tego typu.

3. Błędy języka docelowego

Ta podkategoria obejmuje wiele rodzajów błędów. Po pierwsze w tłumaczeniach Pavla Miňovskiego i Petra Vidláka pojawiły się błędy gramatyczne (niewłaściwe stosowanie przypadków, pomylenie przyimków *s*, *z* czy błędna koniugacja spójnika *aby* w trybie przypuszczającym – *abysme* zamiast *abychom*). Po drugie pojawiły się błędy dotyczące wyboru odpowiedniego wyrazu. Na przykład Pavel Miňovski przetłumaczył połączenie *stawiać pytania* jak *dávát otázky/klást*. Chociaż nie można powiedzieć, że *dávát otázky* to połączenie niepoprawne, to jednak stylistycznie lepsze byłoby wyrażenie *klást otázky*. Można też przytoczyć niewłaściwe zastosowanie wykrzyknika *hu* w zdaniu: - *O!* - *wskazał ręką Szymek. „Hu!“ ukázal Šimon./Hele*. Petr Vidlák natomiast dokonał niewłaściwego doboru wyrazu *čelníci* w następującym fragmencie: *Z Taszowa przybyła policja, ogłądała miejsce i zabrała ciało na wóz. Policjanci przychodzili jeszcze kilka razy do Prawieku, (...). Z Tašova přijela policie, prohledala okolí a naložila tělo na vůz. Čelníci přišli do Pravěku ještě několikrát, (...)./policie – Policisté. Čelníci to žandarmeria*. Typowym przykładem błędu, który można zaklasyfikować do tej kategorii jest wyrażenie *ślepy zaulek* przetłumaczone przez Vidláka jak *slépá odbočka/ulička*. W podkategorii tej znajduje się także błędny szyk wyrazów czy błędne konstrukcje.

4. Błędy wynikające z braku wiedzy ogólnej i specjalistycznej

Ciekawą podkategorią są błędy wynikające z braku wiedzy ogólnej i specjalistycznej. W kategorii błędów realizacji znajduje się ta podkategoria dlatego, że braki wiedzy na pewne tematy można zawsze uzupełnić. I tak Petr Vidlák powinien był uzupełnić wiedzę na temat Machiavellego. W jego tłumaczeniu dzieło *Książę* zostało zastąpione nieistniejącym dziełem *Knížel/Vladař*. Jeśli w tekście wyjściowym pojawi się tytuł jakiejś książki, tłumacz powinien najpierw sprawdzić, czy owa pozycja została już kiedyś przetłumaczona na język docelowy a posługiwać się już istniejącą nazwą. Ponadto Petr Vidlák dysponuje niewystarczającą wiedzą na temat polskich kulinariów: *śledzie w*

⁹⁵ HEJWOWSKI, K. *Kognitywno - komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2009. Mit idealizacji: „błędami nie warto się zajmować, teoria tłumaczenia powinna zająć się tłumaczem idealnym“, s. 139.

šmietanie zastąpił raz połączeniem *sardinky na smetaně*, a raz *sardinky ve smetanovém nálevu/ sledě ve smetaně*. Wykazał się także niewiedzą na temat czeskich realiów, tłumacząc *Wielką Sobotę* jako *Velká sobota/Bílá*. Pavel Miňovski zaś przetłumaczył czasownik *znosić* (o pistolecie) nieistniejącym czasownikiem *podnášet/zanášet*.

IV. Błędy metatranslacyjne

Kategoria ta polega na nieznaności reguł tłumaczeniowych w wyniku czego czytelnikom utrudnione zostaje zrozumienie kultury wyjściowej. Kategoria ta obejmuje podkategorie: 1. dobór techniki tłumaczeniowej, 2. opuszczenia, 3. dodatki, 4. dwie wersje, 5. poprawianie oryginału, 6. niepoprawianie oryginału, 7. paratekst.

1. Dobór techniki tłumaczeniowej

Niewłaściwy dobór techniki tłumaczeniowej wynika z nieświadomości co do ogólnie przyjętych zasad tłumaczeniowych. Petr Vidlák niewłaściwie wprowadził do tekstu tłumaczonego egzotyzm, czyli wyraz związany z obcym (zdaniem tłumacza polskim) środowiskiem. A więc zdanie *Nalala mu setkę*. (dotyczy wódki) przetłumaczono *Nalila mu sto gramů do sklenice./velkého panáka*. Setka wódki oznacza 100 ml, w Polsce wódkę odmierza się w mililitrach, tak samo jak w Czechach, a nie w gramach.

2. Opuszczenia

Niektórzy tłumacze opuszczają fragmenty tekstów. Może to wynikać z niezrozumienia jakiegoś sformułowania lub z faktu, że tłumacz nie był w stanie znaleźć odpowiedniego ekwiwalentu. Petr Vidlák najprawdopodobniej przez nieuwagę opuszczał niektóre wyrazy, co często prowadziło do przeinaczenia faktów opisanych w oryginale. Na przykład przez opuszczenie wyrazu z *obchodu* w zdaniu *Miała kręcone czarne włosy, jak Żydówka ze sklepu, i cudownie wyrazistą twarz. Měla černé vlnité vlasy jako Židovka a neuvěřitelně výrazný obličej*. tłumacz zmienił sens wypowiedzi. Po przetłumaczeniu zdanie bez okolicznika miejsca (*ze sklepu*), wygląda na to, że każda Żydówka ma kręcone czarne włosy i cudownie wyrazistą twarz. Lecz w tym fragmencie chodziło o konkretną osobę.

3. Dodatki

Dodawanie tekstu jest możliwe wtedy, gdy trzeba wyjaśnić pewne różnice kulturowe. Ważną rolę w tym wypadku odgrywa kreatywność tłumacza. Pojawia się tu jednak

ryzyko nadinterpretacji. Tak na przykład Pavel Miňovski dokonał nadinterpretacji zdania: ... *uczniowie nazajutrz, albo najdalej za dwa dni, będą mieli wizytę M-skiego w domu i M-ski będzie pytał rodziców, (...). ... žáci budou mít zítra nebo nejpozději do dvou dnů doma návštěvu M-ského a M-ský se s obludnou starostlivostí bude vyptávat jejich rodičů, (...).*

4. Dwie wersje

Pozostawienie dwóch wersji przekładu danego wyrażenia zdarza się raczej początkującym tłumaczom. Pełniają oni tego typu błędy, gdy nie są pewni, że pierwsze rozwiązanie będzie zrozumiałe dla odbiorcy. Może i Pavel Miňovski sądził w przypadku zdania *podawał głową piłkę na lewe albo prawe skrzydło* że czytelnik nie będzie się orientował w piłce nożnej, a więc nie będzie zrozumiał słowa *skrzydło*, dlatego interpretował zdanie w sposób: *poslal míč napravo nebo nalevo, na pravé nebo levé křídlo*. Uzupełnił informację *w prawo lub w lewo (napravo nebo nalevo)*, aczkolwiek sens był jasny już w pierwszej wersji.

5. Poprawianie oryginału

Nie należy poprawiać tekstów literackich, dlatego że różne nieścisłości mogą być częścią budowy dzieła. A jeżeli tłumacze poprawiają tekst oryginału, to wynika to bądź z niezrozumienia zamiaru autora, albo z niekonsekwencji. Jako przykład błędu niezrozumienia można przytoczyć przekład Pavla Miňovskiego: ... *a mój przyjazd do Mannheim był bezcelowy, podobnie jak listy, które wysyłam jeszcze dzisiaj, z uporem godnym spraw ostatecznych. ... a můj příjezd do Mannheimu že je dalším fiaskem, přesně stejným, jako byly ty desítky dopisů, které jsem jí dříve psal./které jí tvrdošijně píšu ještě dnes*. Natomiast jako przykład błędu niekonsekwencji można przytoczyć tłumaczenie nazwy grzyba – *kurka* (*Cantharellus cibarius*), przetłumaczone przez Vidláka słowem *ryzec* (*Lactarius*).

6. Niepoprawianie oryginału

Niepoprawienie oryginału może być błędem w tłumaczeniach tekstów informacyjnych. Jeżeli jakieś nieścisłości pojawiają się w tekstach literackich, są prawdopodobnie częścią budowy dzieła. Ani w tekście Olgi Tokarczuk ani Pawła Huelle żadnych błędów nie odnaleziono.

7. Paratekst (zbyt dużo lub zbyt mało objaśnień)

Paratekst, czyli tekst towarzyszący tekstowi głównemu, w tym przypadku w postaci objaśnień, nie pojawił się w książce *Weiser Dawidek* ani *Prawiek i inne czasy*. Wynika to jednak tylko i wyłącznie z faktu, że w tekstach nie pojawiły się elementy wymagające objaśnień, dlatego też nie można uznać tego za błąd.

Podsumowując, Pavel Miňovski oraz Petr Vidlák najwięcej błędów popełnili przy tłumaczeniu syntagmatycznym (Miňovski – 94, Vidlák – 39). Z tego największy problem mieli ze słownikowymi ekwiwalentami. Przez niedoskonałą znajomość języka wyjściowego, być może także przez ograniczenia czasowe, tłumacze często automatycznie zastępowali struktury języka polskiego strukturami języka czeskiego. Nawet nie próbowali głębiej analizować sensu przekładanego tekstu. Drugą największą grupą błędów są błędy realizacji (Miňovski – 41, Vidlák – 31), które są ściśle związane z językiem ojczystym. Błędów w języku docelowym w analizowanych przekładach pojawiło się 56 (Miňovski – 38, Vidlák – 19). Błędy realizacji związane są z wiedzą ogólną i specjalistyczną, którą powinien dysponować tłumacz. Jeżeli analizować tłumaczenia pod tym właśnie kątem, to z przekładem nie poradził sobie Petr Vidlák (10 błędów), Pavel Miňovski zaś nie pomylił się w tym przypadku aż tyle razy (3 błędy). Następną kłopotliwą kategorią były błędy mylnej interpretacji (Miňovski – 18, Vidlák – 29). Największy problem w tej dziedzinie mieli tłumacze z interpretacją scen lub scenariuszy (Miňovski – 9, Vidlák – 21), co można przypisać niedoskonaliej znajomości języka wyjściowego lub też niedbalstwu. Ze słabą znajomością języka wyjściowego, zwłaszcza składni, związane jest także pomylenie dwóch różnych syntagm lub ram czasownikowych języka wyjściowego (Miňovski – 7, Vidlák – 7). Najrzadsze w analizowanych tekstach przekładu okazały się błędy metatranslacyjne. W tej kategorii najliczniejszym błędem były opuszczenia (Miňovski – 6, Vidlák – 15).

Jak pokazują liczby w nawiasach, najczęściej pojawiały się błędy dwóch podkategorii. Mianowicie, błędy ekwiwalentów słownikowych i błędy języka docelowego. Wynika to z faktu, że dobór odpowiedniego ekwiwalentu zależy od pewnego poczucia językowego, którego z kolei uczymy się najpierw we własnym języku.

8 Seznam použité literatury

Primární literární zdroje

HUELLE, P. *Davídek Weiser*. Praha: Mladá fronta, 1996. 267 s. ISBN 80-204-0564-X.

HUELLE, P. *Weiser Dawidek*. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2008. 270 s. ISBN 978-83-240-0668-7.

TOKARCZUK, O. *Pravěk a jiné časy*. 2. vyd. Brno: Host, 2007. 192 s. ISBN 978-80-7294-225-1.

TOKARCZUK, O. *Prawiek i inne czasy*. 2. vyd. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2005. 304 s. ISBN 83-08-03711-9.

Sekundární literární zdroje

BURIAN, V. Dvojí rekonstrukce jednoho života. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 2, s. 22. ISSN 0862-657X.

CASTIELLOVÁ, M. Mezi Pravěkem a současností, mezi pohádkou a skutečností. *Nové knihy*, 1999, roč. 39, č. 49/50, s. 5. ISSN 0322-922X.

ČELEBIČOVÁ, L. Cesta do Pravěku. *Literární noviny*, 2001, roč. 12, č. 5, s. 9. ISSN 1210-0021.

ČERVENKA, J. Davídek Weiser – chasid z Gdaňska. *Nedělní Lidové noviny* č. 29, příl. Lidových novin, 1996, roč. 9, č. 168, s. XIV. ISSN 0862-5921.

FAST, P., OSADNIK, W. M. *Przekład jako komunikat*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe – Śląsk, 2006, 238 s. ISBN 83-7164-488-4.

FÍŠER, Z. *Překlad jako kreativní proces*. Brno: Host, 2009. 320 s. ISBN 978-80-7294-343-2.

HEJWOWSKI, K. *Kognitywno-komunikacyjna teoria przekładu*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2009. 197 s. ISBN 978-83-01-14336-7.

HRALA, M., VESELÝ, J. *AUC Philologica 4 – 5, Slavica Pragensia XXIII, problémy překlada a tlumočení*. Praha: Univerzita Karlova, 1980. 354 s.

- HRDLIČKA, M. *Překlad jako komunikační akt*. Praha: s. n., 1989. 219 s.
- KLÉGR, A. *Tezaurus jazyka českého, slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných*. Praha: NLN Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 1190 s. ISBN 978-80-7106-920-1.
- KUFNEROVÁ, Z. *Čtení o překládání*. Jinočany: H&H, 2009. 127 s. ISBN 978-80-7319-088-0.
- KUFNEROVÁ, Z. *Překládání a čeština*. Jinočany: H&H, 1994. 260 s. ISBN 9788085787146.
- LEVÝ, J. *Bude literární věda exaktní vědou?* Praha: Československý spisovatel, 1971. 459 s.
- LEVÝ, J., ILEK, B. *Kapitoly z teorie a metodiky překladu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1956. 93 s.
- LEVÝ, J. *Umění překladu*. 3. vyd. Praha: nakladatelství Ivo Železný, 1998. 386 s. ISBN 80-237-3539-X.
- LINKA, J. Za devatero horami a devatero řekami. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 4, s. 8-9. ISSN 1210-0021.
- LOTKO, E. *Čeština a polština v překladatelské a tlumočnické praxi*. Ostrava: Profil, 1986. 214 s.
- MAN, O. *AU XVII. Novembris Pragensis, Sborník statí o jazyce a překládání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 254 s.
- MARTINEK, L. Mytologie Pravěku. *Labyrinth revue*, 2000, roč. 2000, č. 7 – 8, s. 50 - 51. ISSN 1210-6887.
- NOWAK, W. Olga Tokarczuk i syndrom Waldka D. *Wysokie obcasy extra*, 2010, č. 2, s. 22 – 27. ISSN 2081-5689.
- PIOTROWSKA, M. *Język a komunikacja 26: Tłumacz wobec problemów kulturowych*. Kraków: Tertium, 2010, 356 s. ISBN 978-83-61678-08-3.

SVOZILOVÁ, N. Jak dnes píšeme / mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině. Jinočany: H&H, 2003. 171 s. ISBN 80-86022-64-1.

ŠAUR, V. *Pravidla českého pravopisu - studentské vydání*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2011. 448 s. ISBN 978-80-7451-168-4.

VALKOVÁ, J. *Kulturní translace. Příspěvky z mezinárodní studentské konference interFaces VII v červnu 2009 v Praze*. Praha: nakladatelství Akropolis, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2010. 303 s. ISBN 978-80-87310-10-6.

VYSLOUŽILOVÁ, E., MACHALOVÁ, M. *Cvičebnice překlada pro rusisty, Politika, Ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2011. 235 s. ISBN 978-80-244-2854-3.

Slovníky

BABA, S., LIBEREK, J. *Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny*. Warszawa: Wydawnictwo naukowe PWN, 2002. 1096 s. ISBN 83-01-13697-9.

LOPATKOVÁ, M., ŽABOKRTSKÝ, Z., KETTNEROVÁ, V. *Valenční slovník českých sloves*. Praha: nakladatelství Karolinum, 2008. 382 s. ISBN 978-80-246-1467-0.

LOTKO, E. *Slovník lingvistických termínů pro filology*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. 128 s. ISBN 80-244-0720-5.

MRHAČOVÁ, E., BALOWSKI, M. *Česko-polský frazeologický slovník*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2009, 427s. ISBN 978-80-7368-633-8.

OLIVA, K. *Polsko-český slovník I. A-Ó, II. P-Ž*. Praha: Academia, 1999. 1452 s. ISBN 80-200-1233-8.

SVOZILOVÁ, N., PROUZOVÁ, H., JIRSOVÁ, A. *Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení*. Praha: Academia, Nakladatelství Akademie věd České republiky, 2005, 582 s. ISBN 80-200-1310-5.

Internetové zdroje

Bible. Překlad 21. Století [online]. Dostupný z WWW: <http://bible.kazani.cz/>.

Biblinetcz [online], Česká biblická společnost. Dostupný z WWW: <http://www.biblenet.cz/>.

Český národní korpus. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. Korpus SYN2010. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz/corpora/>.

Frazeologická terminológia (MLACEK, J., ĎURČO, P. a kolektiv autorov) [online], Bratislava 1995. Dostupný z WWW: http://www.juls.savba.sk/ediela/frazeologicka_terminologia/.

Internetová jazyková příručka [online], Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. Dostupný z WWW: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=410>.

Slovník spisovného jazyka českého [online]. Ústav pro jazyk český, v. v. i. 2011. Dostupný z WWW: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>.

Słownik języka polskiego [online], Wydawnictwo naukowe PWN. Dostupný z WWW: <http://sjp.pwn.pl/>.

9 Seznam zkratk

ČNK	<i>Český národní korpus</i>
SJP	<i>Słownik języka polskiego</i>
SSAVS	<i>Slovník slovesných, substantivních a adjektivních vazeb a spojení</i>
SSJČ	<i>Slovník spisovného jazyka českého</i>

Abstract

Polish beletry in translation by Pavel Miňovský and Petr Vidlák.

Key words: Polish beletry, translation studies, analysis of literary translation

This thesis follows up the translation of a book *Davídek Weiser* by Pavel Miňovský and *Pravěk a jiné časy* by Petr Vidlák. Translation errors of both books are classified to four categories by Krzysztof Hejwowski. Particular errors are provided with comments and more acceptable suggestions of translation. The aim of this thesis is to find out, which kind of translation errors are occurring the most often.

Streszczenie

Polska literatura piękna w tłumaczeniu Pavla Miňowskiego i Petra Vidláka

Słowa – klucze: polska literatura piękna, przekładoznawstwo, analiza przekładu literackiego

Niniejsza praca dyplomowa jest poświęcona czeskim tłumaczeniom dzieła *Davidek Weiser* Pavla Miňovskiego oraz *Pravěk a jiné časy* Petra Vidláka. Błędy tłumaczeniowe obu przekładów zostały podzielone według klasyfikacji Krzysztofa Hejwowskiego. Każdy błąd został opatrzony komentarzem, podane zostało także inne, zdaniem autorki pracy, bardziej stosowne rozwiązanie tłumaczeniowe. Celem niniejszej pracy jest sprawdzenie, jaki rodzaj błędów pojawia się w analizowanych tekstach przekładu najczęściej.

Anotace

Autor: Tereza Ševčíková

Fakulta: Filozofická

Katedra: Slavistiky, sekce polonistiky

Název bakalářské práce: Polská beletrie v překladu Pavla Miňovského a Petra Vidláka

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Ivana Dobrotová, Ph.D.

Počet znaků: 259 500

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 42

Klíčová slova: polská beletrie, teorie překladu, analýza literárního překladu

Diplomová práce se zabývá překladem díla *Davídek Weiser* od Pavla Miňovského a překladem díla *Pravěk a jiné časy* Petra Vidláka. Překladatelské chyby obou děl jsou rozříděny do čtyř kategorií a podkategorií podle Krzysztofa Hejwowského. Jednotlivé chyby jsou pak opatřeny komentářem a návrhem, dle mínění autorky, vhodnějšího překladatelského řešení. Cílem této práce je zjistit, jaký druh chyb se na základě této klasifikace, vyskytuje nejčastěji.